

SLUŽBENI VJESNIK

Broj 3/2008.

BISKUPIJA
MOSTARSKO-DUVANJSKE
I TREBINJSKO-MRKANSKE

SLUŽBENI VJESNIK

Biskupijâ
Mostarsko-duvanjske i
Trebinjsko-mrkanske

Nakladnik

Biskupski ordinarijat Mostar
Ulica nadbiskupa Čule b.b., 88000 Mostar

Glavni urednik

Don Ante Luburić
kancelar

Odgovorni urednik

Msgr. Srećko Majić
generalni vikar

Grafička obrada

Crkva na kamenu

Tisak

Suton, Široki Brijeg

Slika na naslovnici

Katedrala i Biskupski ordinarijat u Mostaru

Slika na zadnjoj korici

Katedrala u Trebinju

SADRŽAJ

OTAJSTVO UTJELOVLJENJA	5
I. DOKUMENTI SVETE STOLICE	7
Papina poruka za Svjetski misijski dan 2008.	8
Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata	10
Vlastiti kalendar BiH	11
Papin pozdrav vjernicima iz Hercegovine	12
Potvrda Državnoga tajništva o primljenu "Petrovu novčiću"	13
II. BISKUPSKA KONFERENCIJA BIH	15
Priopćenje s 44. zasjedanja Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine	16
III. MOSTARSKO-DUVANJSKA I TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA	19
"GODINA SVETOGA PAVLA" (29. VI. 2008. - 29. VI. 2009.)	
Pavao u naše doba	20
Knjige o sv. Pavlu	23
Jesenske dekanatske korone o sv. Pavlu	23
Dekanima Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije	23
Misli o obraćenju sv. Pavla i o mome dnevnom obraćenju	24
Dekreti - imenovanja, razrješenja, odobrenja	27
Okružnica o nevaljano sklopljenim ženidbama	29
Peta korizmena nedjelja: molitvom, pokorom i propovijedu protiv bezbožne psovke	30
Udžbenik za krizmanike	31
Kanonski pohod župi Neum	32
Sjednica Prezbiterskoga vijeća	33
Statut Prezbiterskoga vijeća Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije	33
Zajedništvo prezbitarija	36
Sjednica Zbora savjetnika	38
Pravilnik Zbora savjetnika Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije	38
Dioba Mostarskoga i uspostava novoga Čapljinskog dekanata	41
Preimenovanje nekih Dekanata u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji	42
Priopćenja župnim uredima Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije	43
Za moralne i sposobne političare	43
Dokumenti protiv glasa "Saveza boraca i antifašista NOR-a"	44
KIUMOVE VIJESTI	
Otvoren glavni objekt KB Mostar	46
Pohod Petru Barbariću	47
Svi Sveti u istočnoj Hercegovini	48
Promocija studenata Teološkoga instituta	50

BISKUPOVE HOMILIJE	
Obljetnica posvete katedrale	51
U Mostarskoj katedrali	53
U Sarajevskoj katedrali	54
U Trogirskoj katedrali	57
Raspored svetih krizama 2009.	59
S. KOŽUL, Blaženi Alojzije Stepinac na križnom putu Crkve i svoga naroda	60
DEKRET <i>ROMANIS PONTIFICIBUS</i>	75
René Laurentin poriče	76
USNUŠE U NADI USKRSNUĆA	
Fra Jerko Penava (1948.-2008.)	80
Don Vinko Majić (1937.-2008.)	80
Don Josip Serdarušić (1944.-2008.)	82
Spomen na poginule vjeroučenice	83
KNJIGE	
<i>Oaza svetosti i svjetlosti</i>	85
Biskupova kratka kronika	88
Svećenički biskupijski kandidati 2008./2009. godine	91
Tečajevi priprave za sakramentalnu ženidbu	92

OTAJSTVO UTJELOVLJENJA

Utjelovljenje, Smrt i Uskrsnuće Sina Božjega uzimamo pod jednu od onih "šest" temeljnih istina naše svete vjere, kako to katekizamski izražavamo obuhvaćajući Isusov život na zemlji. Ostale su istine: Bog je jedan i trojstven; Sve je stvorio i sve uzdržava; Stvorio je besmrtnu dušu; Božja je milost nužna za spasenje; Bog će dobre nagraditi, a zle osuditi. Otajstvo nas Božića potiče na razmišljanje o Utjelovljenju, koje nam razum zbunjuje, a srce prosvjetljuje.

Sveti Pavao - u njegovoj smo Jubilarnoj godini rođenja! - promatra otajstvo Utjelovljenja pod dva vida. Najprije od strane Boga, Oca, koji je poslao "Sina svoga u obličju grešnog tijela" (Rim 8,3). Razlog tomu božanskom pothvatu jest ljubav Očeva prema čovječanstvu, grješnomu stvorenju. Bog je "u Kristu svijet sa sobom pomirio" (1 Kor 5,19). To je Božji dar, i to neopisiv dar. I čovjek može samo u poklonu i šutnji stajati pred Bogom otajstvenim i samo ponoviti sa sv. Pavlom: "Hvala Bogu na njegovu neizrecivu daru!" (2 Kor 9,15). Pavao će prorok oduševljeno reći i onu završnu istinu, da nas ništa ne će "moći rastaviti od ljubavi Božje u Kristu Isusu Gospodinu našem" (Rim 8,39). To je, dakle, Očeva inicijativa, volja, plan i izvedba.

Ali apostol Pavao promatra Utjelovljenje i od strane Sina Božjega. Vječni Sin, koji je jednak Ocu, prihvaća Očev projekt u vječnosti. Tu, u vječnosti, počinje žrtva onog "ispražnjenja" ili "lišenja" božanske slave da snagom Duha Svetoga postane čovjekom iz Djevice Marije. To "postati čovjekom" jest Utjelovljenje. Isus je istinski "potomak Davidov po tijelu" (Rim, 1,3), od Žene rođen (Gal 4,2). U tome nije završeno to ispražnjenje ili *kenosis*, jer je Isus "poslušan do smrti, smrti na križu" (Fil 2,8). Kalvarijska žrtva.

Od početku su bile dvije otrovne zablude s obzirom na otajstvenu istinu Utjelovljenja Sina Božjega. Jednu su širili doceti (*dokein* = pričinjati se, priviđati se), naučavajući da je Isus imao samo prividno tijelo,

pa prema tomu sve je bila neka gluma, smrt je pričin, farsa, a uskrsnuće prijevara. Protiv te gnostičke struje piše i sv. Pavao, a osobito sv. Ivan apostol: "Po ovom prepoznajete Duha Božjega: svaki duh koji ispovijeda da je Isus Krist došao u tijelu, od Boga je. A nijedan duh koji ne ispovijeda takva Isusa nije od Boga" (1 Iv 4,2-3). Druga je hereza arijanizma (po Ariju, aleksandrijskom svećeniku), koji je smatrao da je Isus samo stvorenje, samo čovjek, da nije Bog.

Sv. Pavao kaže da Isusovo Utjelovljenje uključuje potpunu Isusovu ljudskost, tjelesnost, i rođenje i smrt. I onda uskrsnuće. Taj je Očev plan imao jasan cilj: da se Druga Božanska Osoba, Božja Riječ ili Mudrost, Jedino-rođeni Sin Očev u vječnosti, rodi kao Dijete od Nazaretske Djevice, da odraste u ljudskoj obitelji i da se uhvati u koštac s našim ljudskim grijehom i smrću, s đavlom paklenim. Najprije je to istaknuto u *Prvoj Korinćanima*: "Doista po čovjeku smrt, po Čovjeku i uskrsnuće od mrtvih! Jer kao što u Adamu svi umiru, tako će i u Kristu svi biti oživljeni" (15,21-22). Opširnije je to Apostol razradio u *Rimljanima* (5,12-21), a najznačajnija je misao u retku 19: "Doista, kao što neposluhom jednoga čovjeka mnogi postadoše grešnici, tako će i posluhom Jednoga mnogi postati pravednici." A ta dvostruka usporedba između Adama, prvoga čovjeka, i Isusa, savršena čovjeka, usporedba u smrti i uskrsnuću, kao i usporedba u neposluhu i grješnosti, i u posluhu i pravednosti, pokazuje da se radi o Isusu istinski utjelovljenome. Veliko otajstvo i čudo Sina Božjega utjelovljenoga, rođenoga, mučenoga, umrloga, uskrsloga, na nebo uzašloga možemo promatrati kao jednu cjelinu Spasitelja - Krista, Gospodina.

Svim svećenicima, redovnicima i redovnicama i svim drugim vjernicima na dobro došlo sveto Porodnje Isusovo - uzvišeni čin Rođenja utjelovljenoga Sina Božjega od Djevice Marije.

+ Ratko, biskup

I.
DOKUMENTI SVETE STOLICE

PAPINA PORUKA ZA SVJETSKI MISIJSKI DAN 2008.

SLUGE I APOSTOLI ISUSA KRISTA!

Papinu poruku za Svjetski misijski dan 2008., koji se obilježava 19. listopada, prenosimo u cijelosti:

Draga braćo i sestre!

U prigodi Svjetskoga misijskoga dana, htio bih vas pozvati na razmišljanje o žurnosti naviještanja evanđelja i u ovom našem dobu. Vjerovjesničko poslanje i nadalje ima apsolutni prioritet za sve krštene, pozvane na početku ovoga tisućljeća biti "sluge i apostoli Isusa Krista". Moj časni prethodnik, sluga Božji Pavao VI., već je u apostolskoj pobudnici *Evangelii nuntiandi* rekao sljedeće: "da Crkva može naviještati Evanđelje, za nju je to zapravo milost i njeno poslanje, njena najdublja raspoznajna crta" (br. 14). Kao uzor toga apostolskoga djelovanja, naročito mi je drago istaknuti svetoga Pavla, Apostola naroda, budući da ove godine slavimo poseban jubilej njemu posvećen. To je Pavlova godina, koja nam pruža prigodu da se prijateljimo s tim glasovitim apostolom, koji bi pozvan poganima naviještati evanđelje, kako mu je Gospodin navijestio: "Pođi jer ću te poslati daleko k poganima!" (Dj 22,21). Kako ne iskoristiti prigodu koju ovaj posebni jubilej pruža mjesnim Crkvama, kršćanskim zajednicama i svakom vjerniku ponaosob da sve do na nakraj zemlje šire navještaj evanđelja, snagu Božju na spasenje svakomu tko vjeruje (Rim 1,16)?

1. Čovječanstvo treba oslobođenje

Čovječanstvo osjeća potrebu za oslobođenjem i otkupljenjem. Cjelokupno stvorenje - kaže sveti Pavao - trpi i gaji nadu da će ući u slobodu djece Božje (usp. Rim 8,19-22). Ove riječi vrijede i u današnjem svijetu. Stvorenje pati. Čovječanstvo trpi i iščekuje pravu slobodu, iščekuje drukčiji i bolji svijet, riječju, iščekuje "otkupljenje". Također je duboko svjesno da novi žuđeni svijet podrazumijeva novoga čovjeka, podrazumijeva "djecu Božju". Pogledajmo izbliza stanje

današnjega svijeta. Premda međunarodne okolnosti s jedne strane pružaju obećavajuće perspektive za gospodarski i društveni razvoj, s druge pak strane bude velike zabrinutosti glede same čovjekove budućnosti. Odnosi između pojedinaca i naroda nerijetko su označeni nasiljem; siromaštvo pritišće milijune stanovnika; zbog diskriminacija a katkada čak i progona iz rasnih, kulturnih i vjerskih pobuda brojne su osobe prisiljene pobjeći iz svojih zemalja i potražiti negdje drugdje utočište i zaštitu; tehnološki napredak, kada nema za cilj čovjekovo dostojanstvo i dobro niti solidarni razvoj, polako prestaje biti mogućim čimbenikom nade, štoviše, prijeti da dodatno zaoštri već postojeće neuravnoteženosti i nepravde. Osim toga, odnos između čovjeka i okoliša izložen je stalnoj prijetnji poradi bezobzirnog korištenja prirodnih bogatstava, što ostavlja posljedice na čovjekovo tjelesno i duševno zdravlje. Čovjekova je budućnost izložena opasnosti i zbog raznoraznih nasrtaja na njegov život.

Pred tim prizorom ljude "spopada nemir te su rastrgani između nade i tjeskobe" (*Gaudium et spes*, 4) i sa zabrinutošću pitaju: što će biti od čovječanstva i stvorenog svijeta? Ima li nade za budućnost, ili bolje, ima li budućnosti za čovječanstvo? I kakva će biti ta budućnost? Odgovor na ta pitanja nama vjernicima daje evanđelje. Krist je naša budućnost i, kao što sam napisao u enciklici *Spe salvi*, njegovo je evanđelje navještaj koji "mijenja život", ulijeva nadu, širom otvara tamna vrata vremena i osvjetljava budućnost čovječanstva i svemira (usp. br. 2).

Sveti je Pavao dobro shvatio da čovječanstvo jedino u Kristu može naći otkupljenje i nadu. Stoga je osjećao žurnom i neodgodivom zapovijed da naviješta "obećanje života, života u Kristu Isusu" (2 Tim 1,1), "nadi našoj" (1 Tim 1,1), da svi narodi uzmognu biti subaštinici i sudionici toga obećanja po evanđelju (usp. Ef

3,6). Bio je svjestan da su bez Krista, ljudi “bez nade, jer su... ‘neznabošci na svijetu’ (Ef 2,12)” (*Spe salvi*, 3). Uistinu, “onaj tko ne pozna Boga, pa gajio on mnoge nade, zapravo je bez nade, lišen one velike nade koja je glavni oslonac u životu (usp. Ef 2,12)” (*Spe salvi*, 27).

2. Misija je pitanje ljubavi

Pred svima dakle stoji neodgodiva obaveza naviještati Krista i njegovu poruku spasenja. “Jao meni - kaže sveti Pavao - ako evanđelja ne navješćujem” (1 Kor 9,16). Na putu u Damask on je iskusio i shvatio da su otkupljenje i poslanje djelo Božje i njegove ljubavi. Nošen ljubavlju prema Kristu prolazio je putovima rimskoga carstva kao glasnik, apostol, širitelj i učitelj evanđelja, čijim se proglašavao “poslanikom u okovima” (Ef 6,20). Iz ljubavi je Božje “svima bio sve da pošto-poto neke spasi” (usp. 1 Kor 9,22). Promatrajući Pavlovo iskustvo, shvaćamo da je misijska djelatnost odgovor na ljubav kojom nas Bog ljubi. Njegova nas ljubav otkupljuje i potiče nas na *missio ad gentes*; ona je duhovna snaga kadra učiniti da u ljudskoj obitelji rastu sklad, pravednost, zajedništvo među ljudima, rasama i narodima, za čime svi teže (usp. *Deus caritas est*, 12). Stoga sam Bog, koji je ljubav, vodi Crkvu ususret čovječanstvu i poziva vjerovjesnike da piju s “onog prvog, iskonskog izvora koji je Isus Krist, iz čijeg je probodena srca potekla Božja ljubav” (*Deus caritas est*, 7). Jedino se iz toga izvora mogu crpiti pozornost, nježnost, samilost, prihvaćanje, raspoloživost, zanimanje za probleme ljudi, kao i druge vrline potrebne navjestiteljima evanđelja da sve ostave i potpuno se i bezuvjetno posvete širenju miomirisa Kristove ljubavi u svijetu.

3. Evangelizirati uvijek

Dok i nadalje u brojnim dijelovima svijeta postoji urgentna potreba za prvom evangelizacijom, mnoge biskupije i ustanove posvećenog života muči nedostatak klera i pomanjkanje zvanja. Važno je, ipak, ponovno istaknuti da, unatoč postojećim teškoćama, Kristova zapovijed da se svim ljudima naviješta evanđelje ima prvorazrednu važnost. Ničim se ne može opravdati usporavanje ili zastoj u naviještanju, jer “zadaca naviještanja Evanđelja svim ljudima tvori temeljno poslanje Crkve” (*Evangelii nuntiandi*, 14). Naviještanje je “još uvijek na svojim počecima i moramo se svim silama staviti u njenu službu” (*Redemptoris missio*, 1). Kako se ovdje ne prisjetiti Makedonca koji se u snu ukazao Pavlu zaklinjući ga: “Prijeđi u Makedoniju i pomoz nam!”. Bezbroj je onih koji danas očekuju naviještaj evanđelja, onih koji su žedni nade i ljubavi. Koliki se samo prepuštaju da ih snažno zaokupi vapaj

čovječanstva za pomoću, te napuštaju sve radi Krista i ljudima prenose vjeru i ljubav!

4. Jao meni ako evanđelja ne navješćujem (1 Kor 9,16)

Draga braćo i sestre, “*duc in altum*”! Iziđimo na pučinu mora svijeta i, slijedeći Kristov poziv, bez bojazni bacimo mreže, pouzdani u njegovu stalnu pomoć. Sveti nas Pavao podsjeća kako nam propovijedanje evanđelja nije na hvalu (usp. 1 Kor 9,16), već dužnost i razlog radosti. Draga braćo biskupi neka se svaki od vas, vodeći se Pavlovim primjerom, smatra “sužnjem Krista Isusa za... pogane” (Ef 3,1), znajući da u teškoćama i kušnjama može računati na snagu koja nam dolazi od Njega. Biskup je posvećen ne samo za svoju biskupiju nego za spas čitavoga svijeta (usp. *Redemptoris missio*, 63). Pozvan je poput apostola Pavla ići onima koji su daleko i koji još ne poznaju Krista, ili još nisu iskusili Njegovu oslobađajuću ljubav; biskupova je zadaća učiniti misionarskom čitavu biskupijsku zajednicu rado pridonoseći, prema vlastitim mogućnostima, da svećenike i laike šalje u druge Crkve kako bi naviještali evanđelje. Na taj način *missio ad gentes* postaje povezujuće i objedinjavajuće načelo cjelokupne pastoralne i karitativne djelatnosti.

Vi, dragi svećenici, prvi biskupovi suradnici, budite velikodušni pastiri i poletni vjesnici evanđelja! Nisu malobrojni među vama koji su nakon enciklike *Fidei donum*, posljednjih desetljeća, otišli u misijske krajeve. Nedavno smo obilježili 50. obljetnicu te enciklike, kojom je moj prethodnik sluga Božji papa Pio XII. dao poticaj suradnji među Crkvama. Uzdám se da taj misionarski zanos neće nikada splasnuti u mjesnim Crkvama usprkos nedostatku klera koji muči nemali broj njih.

A vi, dragi redovnici i redovnice, čije zvanje ima snažni misijski biljeg, naviještajte evanđelje svima, naročito onima koji su daleko, dosljednim svjedočenjem Krista i radikalnim življenjem njegova evanđelja.

U širenje evanđelja ste pozvani sudjelovati na sve istaknutiji način također i svi vi, dragi vjernici laici, koji radite na različitim društvenim poljima. Pred vama se pruža složena i raznovrsna pozornica za naviještanje, to jest svijet. Svojim životom svjedočite da kršćani “pripadaju novome društvu, koje se nalazi na cilju puta kojim sada zajedno kroče i čiji se obrisi mogu već unaprijed razabrati na njihovu zemaljskom putovanju” (*Spe salvi*, 4).

5. Zaključak

Draga braćo i sestre, neka vas proslava Svjetskoga misijskoga dana potakne sve da obnovite svijest o

žurnoj potrebi naviještanja evanđelja. S velikim zadovoljstvom ističem doprinos papinskih misijskih djela evangelizacijskoj djelatnosti Crkve. Zahvaljujem im za potporu koju nude svim i naročito mladim zajednicama. Ona su valjano sredstvo za animiranje i misionarsko oblikovanje puka Božjega i podupiru zajedništvo osoba i dobara između raznih dijelova Mističnoga tijela Kristova. Milodari koji se u svim župama na Svjetski misijski dan prikupljaju, neka budu znak zajedništva i uzajamne skrbi među Crkvama. Neka se, na kraju, u kršćanskome puku sve više jača molitva, to bitno duhovno sredstvo da se među svim narodima raširi svjetlo

Krista, to “Svjetlo” koje prosvjetljuje “tmine povijesti” (*Spe salvi*, 49). Dok Gospodinu povjeravam apostolski rad misionara, Crkava raspršenih po svijetu i vjernika zauzetih u raznim misijskim djelatnostima, zazivajući zagovor apostola Pavla i Presvete Djevice Marije, “živoga kovčega Saveza”, Zvijezde evangelizacije i nade, svima udjeljujem apostolski blagoslov. (KTA)

Vatikan, 10. listopada 2008.

Papa Benedikt XVI.

KONGREGACIJA ZA BOGOŠTOVLJE I DISCIPLINU SAKRAMENATA

Prot. 1233/07/L

Vatikanski Grad, 29. rujna 2008.

Prečasna Uzoritosti,

Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata dostavlja Vam, u prilogu, Dekret kojim odobrava vlastiti Kalendar Bosne i Hercegovine.

Želeći da zaštita svetih Zaštitnika koji se štuju u toj mjesnoj Crkvi doprinese duhovnom porastu vjernika i pomogne na putu prema nebeskoj Domovini, iskorištavam priliku da se potvrdim s osjećajima osobita poštovanja

Vašoj Prečasnoj Uzoritosti
vrlo odani u Gospodinu
+ Francis kard. Arinze, m. p.
Prefekt

(s prilogom)

Njegova Prečasna Uzoritost
Gospodin kard. **VINKO PULJIĆ**
Predsjednik Biskupske konferencije
Bosne i Hercegovine

KONGREGACIJA ZA BOGOŠTOVLJE I DISCIPLINU SAKRAMENATA

Prot. 1233/07/L

BOSNA I HERCEGOVINA

Na molbu uzoritoga gospodina Vinka kard. Puljića, nadbiskupa vrhbosanskoga, predsjednika Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, u pismu od 7. studenoga 2007., snagom ovlasti koje je ovoj Kongregaciji udjelio vrhovni svećenik BENEDIKT XVI., vrlo rado potvrđujemo vlastiti Kalendar Bosne i Hercegovine, kao što stoji u priloženu primjerku, tako da se svi, koji su ga dužni obdržavati, njime služe.

Neka se u Kalendaru spomene potvrda koju je dopustila Apostolska Stolica.

U dvorima Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata, 29. rujna 2008.

+ Francis kard. Arinze, m. p.
Prefekt

P. Antonius Ward, S.M., m. p.
Podtajnik

VLASTITI KALENDAR BOSNE I HERCEGOVINE

potvrđen.

U dvorima Kongregacije, 29. rujna 2008.

P. Antonius Ward, S.M., m. p.
Podtajnik

VLASTITI KALENDAR BOSNE I HERCEGOVINE

Veljača

9. Sv. Skolastika, djevica	spomendan
10. Bl. Alojzije Stepinac, biskup i mučenik	spomendan
14.	

Travanj

27. Bl. Ozana Kotorska, djevica¹

¹ Kad se ne naznači stupanj slavlja, slavi se spomendan po volji.

Svibanj

10. Bl. Ivan Merz	spomendan
12. Sv. Leopold Mandić, prezbiter	spomendan
<i>Ponedjeljak poslije Pedesetnice:</i>	
<i>Blažena Djevica Marija Majka Crkve</i>	

Srpanj

5. Sv. Ćiril, monah, i Metodije, biskup Zaštitnici Europe	blagdan
9. Bl. Marija Propetog Petković, djevica	
13. Bl. Djevica Marija od Marije Bistrice	
20. Sv. Ilija Tišbijac, prorok Gospodnji, Zaštitnik Bosne i Hercegovine	blagdan
27. Sv. Klement i Gorazd, biskupi, i drugovi	

Kolovoz

3. Bl. Augustin Kažotić, biskup
16. Sv. Rok

Rujan

7. Sv. Marko Križevčanin, prezbiter i mučenik	spomendan

Listopad

25. Posveta crkve kojoj se ne zna dan posvete	svetkovina

Studeni

8. Bl. Gracija Kotorski, redovnik	
14. Sv. Nikola Tavelić, prezbiter i mučenik	spomendan

PAPIN POZDRAV VJERNICIMA IZ HERCEGOVINE

OPĆA AUDIJENCIJA, 26. studenoga 2008.

Srdačnu dobrodošlicu upućujem dragim hrvatskim hodočasnicima, a posebno vjernicima iz župe Svetoga Mateja iz Mostara. Krist Kralj, čiji dolazak u vjeri i nadi s radošću iščekujemo, neka čuva i blagoslovi vas i vaše obitelji. Hvaljen Isus i Marija!

[01825-AA.01] [Testo originale: Croato]

SEGRETERIA DI STATO

PRIMA SEZIONE - AFFARI GENERALI

Vatikan, 22. studenoga 2008.

Br. 107.943

Preuzvišeni gospodine,

posredstvom Apostolske Nuncijature u Sarajevu, dostavili ste sumu u iznosu od 10.337,71 €, kao doprinos Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije za Novčić Svetoga Petra u 2008. godini.

Sveti Otac zahvaljuje na ovoj velikodušnoj potvrdi crkvenoga zajedništva, koji odražava kako posebnu odanost Petrovu Nasljedniku tako i konkretnu solidarnost u mnogovrsnim potrebama Crkve.

Moleći Boga da obilno nagradi sve darivatelje, Prvosvećenik zaziva na Vas, na kler, redovnike i redovnice te na čitavu zajednicu vjernika ovih dragih mjesnih Crkava zaštitu Blažene Djevice Marije, Kraljice Apostola, te svima od srca udjeljuje svoj blagoslov.

Priopćujući ovo, koristim priliku da Vas s osobitim poštovanjem srdačno pozdravim.

Odani u Kristu Gospodinu

✠ Fernando Filoni

zamjenik za opće poslove Državnoga tajništva

Preuzvišeni gospodin
Mons. Ratko PERIĆ
Biskup mostarsko-duvanjski i
Apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski
Nadbiskupa Čule bb, pp. 54
BIH – 88000 MOSTAR

II.
BISKUPSKA KONFERENCIJA
BOSNE I HERCEGOVINE

PRIOPĆENJE

s 44. zasjedanja Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine

Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine održala je od 3. do 5. studenoga 2008. u Nadbiskupskom ordinarijatu vrhbosanskom u Sarajevu 44. redovno zasjedanje pod predsjedanjem nadbiskupa metropolita vrhbosanskog kardinala Vinka Puljića. Osim članova BK BiH, na zasjedanju je sudjelovao i nadbiskup metropolit beogradski mons. Stanislav Hočevar, predsjednik Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda sa sjedištem u Beogradu. Dijelu zasjedanja pridružio se apostolski nuncij u Bosni i Hercegovini nadbiskup Alessandro D'Errico koji je biskupe upoznao o aktivnostima koje poduzima Apostolska nuncijatura odnosno Sveta Stolica na planu provedbe Temeljnog ugovora i stvaranja mogućnosti da Katolička Crkva u Bosni i Hercegovini ostvari svoje poslanje.

Biskupi su izrazili radost da je Kongregacija za bo-goštvojlje odobrila za područje Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine vlastiti Nacionalni liturgijski kalendar koji stupa na snagu s prvom nedjeljom Došašća, 30. studenoga 2008. Posebnost u kalendaru jest da je bl. Ivan Merz (10. svibnja) spomendan te da je sv. Ilija prorok, zaštitnik Bosne i Hercegovine (20. srpnja) blagdan, a Blažena Djevica Marija, Majka Crkva (sustradan po Duhovima), neobvezan spomendan.

Biskupi su dali upute za izradu prigodnog plakata za završnu godinu trogodišnje duhovne obnove obitelji započete na svetkovinu Presvetog Trojstva 2006. U završnoj godini biskupi na osobit način pozivaju na molitvu za obitelj kao Crkvu u malom u kojoj se rađa i odgaja novi život i niču svećenička i redovnička zvanja. Vijeće za obitelj priprema i obiteljski molitvenik.

Delegati su izvijestili o svom sudjelovanju: na proslavi 150. obljetnice ukazanja u Lurdu, na plenarnom zasjedanju Vijeća biskupskih konferencija Europe u Ostrogonu u Mađarskoj i na Europskoj kršćansko-muslimanskoj konferenciji u Briselu.

Tijekom zasjedanja razmotren je i Nalog supervizora za Distrikt Brčko veleposlanika Raffija Gregoriana. Biskupi su suglasni s njegovom odredbom da vje-

roučitelji «s kanonskim mandatom nadležnih vjerskih organa u Bosni i Hercegovini, imaju isti status, prava i obveze u javnim školama Distrikta Brčko kao i bilo koji drugi nastavnik u skladu sa zakonima», ali isto tako očekuju da i sve druge odredbe u njegovu Nalogu budu u skladu s tom temeljnom odredbom.

Biskupi su prihvatili prijedlog da Caritas BK BiH zajedno s biskupijskim Caritasima, a u suradnji s Talijanskim Caritasom, provede projekt: "Opservatorij siromaštva i resursa u BiH" kako bi se jasnije uočili uzroci siromaštva i poboljšao odabir karitativnih programa.

Sa žaljenjem su konstatirali da još uvijek nije donešen zakon o restituciji kojim bi bila ispravljena nepravda nanesena oduzimanjem imovine te apeliraju na sve odgovorne da se oduzeta crkvena imovina do donošenja ovog zakona zaštititi od otuđenja, devastacije i uništenja. Kardinal Puljić je izvijestio o svom sudjelovanju na XII. Biskupskoj Sinodi u Rimu. Biskupi su odlučili da Tajništvo poradi na što bržem prevođenju Poruke sa Sinode kako bi sinodalni poticaji u vezi s Riječju Božjom što dublje zaživjeli u životu i poslanju Crkve u BiH.

U svom osvrtu na nedavno održane lokalne izbore biskupi iznova ukazuju na nužnost ispravljanja nepravde i potrebu pravednog unutarnjeg uređenja Bosne i Hercegovine kao države jednakopravnih naroda i građana, bez kojeg čak i slobodni izbori mogu postati način nastavka "etničkog čišćenja" umjesto da budu istinski izraz demokracije i pravedna mira.

Nakon što su razmotrili temu "Pastoral duhovnih zvanja", zahvalni Bogu, biskupi su izrazili radost da se, unatoč teškim posljedicama rata i poraća, još uvijek značajan broj mladih odaziva Božjem pozivu u želji da izbliza slijede Isusa služeći Bogu i bližnjemu u svećeničkom i redovničkom zvanju. Potiču osobito svećenike, redovnike i redovnice da radosnim življenjem svoga poziva i poslanja budu promicatelji novih duhovnih zvanja. Uočavajući da nemali broj mladih ne zasniva

brak i obitelj, biskupi ih potiču da u sakramentalnoj ženi-
dobi budu otvoreni daru života i prihvaćanju žrtve.

Predsjednik Organizacijskog odbora mons. dr. Franjo Komarica, biskup banjalučki, upoznao je biskupe o tijeku priprema Susreta hrvatske katoličke mladeži u BiH koji će se održati u subotu, 9. svibnja 2009. u Livnu te 10. svibnja u župama Banjalučke biskupije. Pozivaju mlade da se zauzetim sudjelovanjem u katehezama, koje počinju u Došašću, aktivno uključe u proces pripreme za ovaj susret.

Biskupi će u svojim službenim glasilima objaviti "Osnovna načela unutrašnjeg uređenja crkava" koje je po njihovu nalogu izradilo Vijeće za liturgiju.

Biskupi su u sarajevskoj katedrali Srca Isusova, 3. studenog slavili Svetu misu za pokojne vrhbosanske nadbiskupe, biskupe i svećenike te redovnike i redovnice koji su djelovali u Vrhbosanskoj nadbiskupiji, a propovijedao je biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski mons. dr. Ratko Perić.

Također su slavili Euharistiju, 4. studenog na blagdan sv. Karla Boromejskog u kapelici Vrhbosanskog bogoslovnog sjemeništa u Sarajevu, a prigodnu homiliju uputio je nuncij D'Errico.

Tajništvo BK BiH

III.
MOSTARSKO-DUVANJSKA
I
TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA

“GODINA SVETOGA PAVLA” (29. VI. 2008. - 29. VI. 2009.)

PAVAO U NAŠE DOBA

(Biskupova Poruka diplomiranim katehetama)

Sretna zamisao o “**Godini sv. Pavla**”, u povodu 2000. jubileja rođenja Savla Taržanina, zamisao koju je papa Benedikt XVI. proglasio i osobno i sustavno provodi svojim homilijama i nastupima, obvezuje i sve nas da idemo Papinim stopama kao što Papa ide Pavlovim stopama, a Pavao Isusovim stopama (1 Kor 11,1).

Pavao je imao nekoliko agora ili govorišta s kojih je usmeno i napismeno navješćivao Evanđelje, koje “nije od ljudi, niti ga ja od kojeg čovjeka primih ili naučih, nego objavom Isusa Krista” (Gal 1,11-12).

Prvi govor: u Antiohiji Maloazijskoj

Na svome Prvom misijskom putovanju (45.-49.) dvojica apostola, Pavao i Barnaba, zaustavila se u Galaciji u Maloj Aziji, današnjoj Turskoj. Bilo je to u gradskoj židovskoj sinagogi. Pročitana su dva odlomka, jedan iz Mojsijeva Zakona, drugi iz Proroka. Ljudi sjede i čekaju tumačenje. Na to nadstojnici sinagoge zovnuše Barnabu i Pavla iz klupa i rekoše im: “Braćo, ima li u vas koja riječ utjehe za narod, govorite!” (Dj 13,15).

Pozvani, lako se dogovoriše: Pavao ustade, dođe za stalak, dade rukom znak, podiže glas, pozdravi ih: “Izraelci i vi koji se Boga bojite, čujte!” I otpoče biblijski sažetak povijesti spasenja. Ovo je najdulji Pavlov govor, 25 redaka (Dj 13,17-41), a mi bismo ga saželi u ove tri bitne točke.

1. Pavao donosi pregled nacionalne historije Židova pokazujući da je vrhunac u Isusovu povijesnom dolasku, u utjelovljenju. Stoička je struja naučavala da se povijest ponavlja, svako toliko kružnica nanese iste ideje i probleme koji su bili živi recimo prije 450 godina. Kao što se sunce okreće oko zemlje, rečeno ptolomejski, ili zemlja oko sunca, kopernikanski. Ništa nova pod nebom! Što je bilo, ponavlja se; što je sada,

ponovit će se. Moderni bi rekli: povijest je upamćenje ljudskih zabluda i budalaština. Što god netko danas kazao, pa koliko god mislio da je on smislio ili izmislio, kakva god bila ljudska besmislica, ima netko da je to prije njega tri puta rekao. Ljudska povijest može biti kružna sa svojim osvajačkim ratovima, oholim babilonima, lezbijskim sodomama i homoseksualnim gomorama. Pavao veli: Nije istina da se povijest kao Božji plan i program ponavlja! Ona ide prema svomu cilju, jednomu cilju, božanskomu. Božja je povijest linearna, a ne cirkularna! Stvaranje - Abrahamovo izabranje - Utjelovljenje - Otkupljenje - Uskrišenje - Drugo Isusovo pojavljenje - Sudnji dan!

2. Suvremenici i zemljaci nisu Isusa ni prepoznali ni priznali, osim one izabrane manjine. Sve su poduzeli da ga osramote, izrugaju i konačno na križ razapnu. Svoju su slobodu zloupotrijebili na najgori mogući način. Zloporaba slobodne volje ne završava u apsolutnoj slobodi nego u apsolutnoj razvalini i ludilu! Je li moguće da su se ljudi i Bogu izmaknuli iz ruku?, pitali su se neki.

3. Isusovo Uskrsnuće. Iako su ljudi na najgori način Isusa ubili, nisu porazili Boga i Božji plan. Isus je od mrtvih uskrsnuo i pobijedio smrt i grijeh i đavla. Uskrsnuće je dokaz, vjerski dokaz, da Bog nikada ne doživljava poraz i ne gubi kontrolu nad ljudima.

Rezultat Pavlova govora: “Židovi potakoše ugledne bogobožne žene i prvake gradske, te zametnuše progono protiv Pavla i Barnabe pa ih izbacije iz svoga kraja” (Dj 13,50). Ponovio se Isusov Jeruzalem. To znaš da od Antiohije danas nema ni razvalina!

Drugi govor: u Ateni

Kao što je Pavao mudro smislio homiliju za izabrane Židove u sinagogi u Antiohiji na temelju argumentacije Svetoga Pisma, tako je skicirao govor za pogane

Grke, neznabošce, na areopagu u Ateni na temelju ljudskoga razuma, aristotelovskih silogizama (Dj 17-22-34). On je, doduše, dan-dva prije toga raspravljao i sa "Židovima i bogobožaznima" u atenskoj sinagogi, čak i po trgovima sa skupinama. Ali ljudi, skloni "pri-povijedanju i slušanju novosti" (redak 21), poželjeli čuti Pavla kakvim im to "čudnim tvrdnjama" puni uši, pa ga pozvali na areopag kamo su se mogli uspeti i govoriti filozofi, političari, svećenici, inovatori, vjeroučitelji, diplomirani. Čak su takvi govornici mogli biti prosuđivani po određenu kriteriju izabranih ocjenitelja ili cenzora, areopagita. Govor kao da je spremljen za današnje parlamentarce Europske Unije ili za Godišnju skupštinu Ujedinjenih Naroda. I tu je Pavao iznio barem tri bitne točke koje jednako vrijede i danas u ovom svijetu desakraliziranom i sve više ateiziranom.

1. U svakome čovjeku ima neistražena domena bogobožaznosti, bogoštovlja, religioznosti. Je li ona potaknuta fenomenom smrti, tuđe ili vlastite; je li to poticaj iz čovjekove pojave savjesti ili svijesti da mu je sve premalo makar sav svijet zadobio; je li taj religiozni sektor nastao iz čežnje da čovjek živi i nakon smrti, mlad i vječan, pa mora vjerovati da Netko postoji i da će taj biti Sudac ljudskih djela, to je sve za psihološko ispitivanje i sociološko proučavanje. Čak ako po naravi religiozni čovjek nema nekoga poznatog boga na obzoru svijesti, on se dosjetio da zamisli nekoga "nepoznatog boga", kojega u životu nije spoznao i pogodio, a to možda onaj glavni, pravi. On ga zamišlja u mašti. Susreće ga u zaključku svojih logičnih premisa. Naslućuje ga u stvarnosti, ali skrivena, tajnovita, nepoznata. Ipak mu se klanja, moli se: Nepoznatom bogu - *Agnosto Theo* (Dj 17,23). Atenjani mu čak napravili žrtvenik. Podigli kip, koji ne zaostaje za drugim božanstvima. I uvijek ima cvijeća pred njim. I sitniša. Možda nekada više nego pred imenitim bogovima i božicama, Zeusom ili Afroditom! I studenti prije ispita, osobito diplomatskoga, navrate se "nepoznatom bogu", pomole se i ostave koju drahmu do nogu njegovih. Nikada se ne zna.

2. Pavao im veli: Eh, upravo to, toga "nepoznatog Boga" ja vam danas navješćujem. Ja mu znam ime. Znam mu narav, svojstva, djelovanje, rezultate njegova reda i rada. On je sama Istina - *Verum*, sama Dobrota - *Bonum*, sama Ljepota - *Pulchrum*. On je Gospodar neba i zemlje. Svime ravna i sve uzdržava. Niti ga ljudske ruke poslužuju, niti ga mogu načiniti u drvetu, u porculanu. Naprotiv, On svima daje život kao najveće čudo i otajstvo na svijetu. On daje dah. On je duhovan. On je stvorio prvi ljudski par i od njega sav ljudski rod, rasprostranjen "po svem licu zemlje" (r. 26), ali rod omeđen i vremenom i mjestom. Zašto je stvorio ljude sa žmigavcem razuma i svijjećom slobode? Da Boga umom istražuju i slobodom prihvaćaju u ovome

zagonetnom svemiru, "ne bi li ga kako napipali i našli". A nije daleko od nas, ni mi od njega. "U njemu, doista, živimo, mičemo se i jesmo" (r. 28). Treba oči otvoriti i vidjeti stvarnost oko sebe. Treba uši otvoriti i čuti što se događa oko nas. Treba razum uključiti i logično zaključiti da nema ništa bez toga veličanstvenog mudroga Gospodara.

3. I bez obzira na ljudsko neznanje i nezaključivanje, na umornost od razmišljanja, Bog svima pruža šansu "da se svi i svuda obrate" (r. 30), da izađu iz svoga neznanja i iz svojevoljne kaljuže grijeha koju su slobodno izabrali, da se okrenu za 180 stupnjeva. Jer Bog ustanovi Dan kada će suditi svijetu po pravdi, po Čovjeku kojega odredi, pred svima ovjerovi, uskrisivši ga od mrtvih (r. 31). Očito po Čovjeku Isusu Kristu. Pavao polazi s ove ljudske strane i naglašava Isusovo čovječstvo. Ne tumači im dogmatsku stranu Isusova božanstva, hipostatsku uniju, da ne bi pomislili da govori u ključu njihova višeboštva. Čak mu Pavao nije izrekao ni ime. Čekao je pogodan trenutak da rekne da se taj Čovjek, pravi čovjek i pravi Bog, i njemu ukazao dok je bio "u neznanju" i "u nevjeri" (1 Tim 1,13). I predstavio mu se imenom. I pozvao ga na vlastito obraćenje, da ga ne progoni, nego da mu se pokloni i da ga drugima navješćuje.

Ali ljudi Pavla prekidoše u govoru dokazujući da su i dalje u vremenu neznanja, namjerna neznanja i nezainteresiranosti, baš-me-brigaštva. Raspade se izvrsno pripremljen umni govor. Raspade se skupina pozornih a zapravo neumnih slušatelja na agori. Ne razvi se nikakva razumna diskusija. Umjesto da stave prst na čelo i počnu mozgati, ljudi stavili prste u usta i stali zviždati, ko budale. Pavao nije mogao doći k sebi od zaprepaštenja: je li to ta učena i sveučilišna Atena? Je li moguće da se ona odrekla razuma i silogizama? Dostojanstva i humaniteta? Teologije i antropologije? Jesu li to vrhunci ljudskoga čistog uma? Rezultat? Jedni mu rekoše: slušat ćemo te drugi put, tj. odgađamo "ad Kalendas Graecas" (Kalende su imali samo Latini, a ne Grci), tj. ne ćemo te više nikada slušati! A nekoliko je osoba ipak povjerovalo. Sjeme je palo na plodno tlo. Obratiše se Dionizije, sudac, i Damara, neka plemenita gospođa, i "drugi s njima" (r. 34). To znaš da je nakon toga Pavao stao propovijedati da je "ludo" Božje "mudrije" i od najmudrijih mudrovanja atenskih mudraca! (1 Kor 1,25).

Treći govor: u Cezareji Primorskoj

Pavao je u zatvoru u Cezareji već dvije godine (58.-60.). Antonije Feliks, rimski upravitelj (52.-60.), otišao sa službe, nije Pavla amnestirao, jer se Pavao bio pozvao na cara. Dolazi novi rimski prokurator Porcije

Fest (60.-62.). Tek što se instalirao u Cezareji, u pohod mu dođe židovski kralj Agripa Drugi (59.-65.), unuk Heroda "Velikoga", zloglasnoga. Dođe sa svojom ženom Berenikom, polusestrom: ne zna se ili ona ima više dragulja oko glave ili đerdana oko vrata. Tu su i Festovi prijatelji, moćnici, gradski oci, kulturna krema, uzvanici. Legionari. Svi oni "s velikim sjajem uđu u dvoranu zajedno s tisućnicima i najuglednijim muževima grada" (Dj 25,23) da čuju Pavla. Bože, što će to Duh sugerirati Apostolu kad stane pred kraljeve i upravitelje?

Agripa mu dade znak: "Dopušta ti se o sebi govoriti" (Dj 26,1). Obrana? Ne obrana, nego svjedočanstvo kakvo pokreće svijet! I srca, tko ima srca!

Pavao, s rukama u okovima, podiže i ruke i okove u zrak, u znak pozdrava, i stade besjediti: dvadeset i dva duga i velika retka! Mi ćemo to u tri točke:

1. Pavao kazuje kakav je bio do svoje 30. godine: "Smatrao sam da mi se svim silama boriti protiv Imena Isusa Nazarećanina, mnoge sam svete u tamnice zatvorio, dao svoj glas kad su ih smicali, po svim ih sinagogama često mučenjem prinuđivao psovati i prekomjerno bijesan na njih progonio sam ih čak i u tuđim gradovima" (Dj 26,9-11). Kakve li veličanstvene ispovijedi veličanstvena progonitelja! Javna ispovijed pred svim Rimskim Carstvom, i svom Palestinom, iskreno do dna srca; ne hvalisavo, nego ožalošćeno i raskajano. Kršćanin Pavao polazi od sebe. On kaže kakav je bio, kako je ne samo Božji zakon lomio, nego kako je lomio Božje srce. On se ne stidi to priznati, ali se stidi što je to činio. On ne laže, jer će samo istinom biti oslobođen. U svjetlu te i takve istine može živjeti dostojno, ne lažno i smrtonosno. I uvijek je najjači argument živa osoba, živi primjer, preobraćeni, pokajani svjedok.

2. Nije to Pavao postigao svojom moći, umnom i srčanom. Nije to njegova zasluga, uloga i snaga. On je usred bijela dana s Uskrslim doživio susret koji mu je izazvao moždani, srčani i očni udar. Javio mu se sam Gospodin i upozorio ga da se uzalud praćaka protiv Božjega ostana, nauma i plana. "Ja sam Isus koga ti progoniš!" A ti, obrativši se, obraćaj braću svoju: vodi ih iz tame na svjetlo, iz laži u istinu, od vlasti sotone k Bogu po vjeri da prime "oprostenje grijeha i baštinu među posvećenima" (rr. 17 i 18). Točno je to slijedio, evo više od dvadeset godina. A Bog mu dovodi kraljeve i kraljice, upravitelje i upraviteljice, i u zatvor, da ga čuju i vide! O divna li Božjega dara! *Mirabilia Dei!*

3. Pavao, ne budi lijen, odmah je nakon vlastita obraćenja počeo s velikim žarom navješćivati Isusa uskrsloga u velikim životnim kružnicama:

najprije "u Damasku,
pa onda i u Jeruzalemu,
svoj zemlji židovskoj

i poganima" (Dj 26,20), pozivajući ljude na pokajanje i na vraćanje k Bogu da čine djela dostojna obraćenja. Isus je, dakle, uskrslu svemu tomu povod, uzrok, razlog i smisao. I pomoć. *Dynamis!*

Na to u dvorani otpoče neobičan dijalog odnosno degradacija svakoga dijaloga. Samo Pavao u okovima ostade priseban. On dominira situacijom i sudom. I kraljem Agripom i prokuratorom Festom. Ni galilejski se kralj, ni rimski upravitelj, ni sav njihov politički i diplomatski *entourage* ne snalaze, ne znaju što bi. Nije na suđenju Pavao, nego oni, ta međunarodna politička svita i elita. Pavao je sudac njihovih savjesti, a advokat Božje stvari! On će dobiti parnicu, pa čak i kad misliš da je on izgubio.

- Rimski prokurator Fest reče Pavlu da "mahnita", rugajući mu se: "Veliko ti znanje mozgom zavrnilo" (r. 24). Gle ti te neobične rimske visoke uvrede! Ali Pavao se ne da uvrijediti. Ako mahnita, mahnita "poradi Krista" (1 Kor 4,10). Mirno mu i ljubazno odgovori:

- Ekscelencijo, ja uopće ne bulaznim, "ne mahnitam". Posve sam priseban, svjestan, namjeran i hotimičan! I zato riječi istine i razbora kazujem. O ovome svemu zna i kralj Agripa, jer se nije ovo dogodilo "u kakvu zakutku" zemlje (Dj 26,26), nego u po bijela dana, na bijelome suncu, ne po bijelome svijetu, nego ovdje, usred ovoga kraljevstva, kojim vi danas upravljate...

- Pa i kralj vjeruje Prorocima koji su navješćivali Mesiju, Spasitelja? Zar ne, o kralju? prozva Pavao kraljevsku krunu u diskusiju.

- "Zamalo pa me uvjeri, te kršćaninom postah", ironično mu dobaci Agripa s kiselim osmijehom na licu.

- "Dao Bog te za malo i za mnogo, ne samo ti nego i svi koji me danas slušaju, postali ovakvima kakav sam ja, osim ovih okova" (Dj 26,29), podiže Pavao okovane ruke u znak da je završio svoje svjedočenje.

Podiže se na to "svila i kadifa", podvi skute i udalji se iz dvorane, ne nalazeći na Pavlu nikakve krivice, ali ne priznavajući ni svoje nikakve krivice. Ostadoše i dalje u neznanju, u zabludi i u grijehu svome.

ZAKLJUČAK. Pavao svojim izloženim svjedočkim govorima u Antiohiji, Ateni i Cezareji pokazuje da kršćanin u svijetu ima dvostruku ulogu. *Prva* je da on svojim životom pokaže da nije na strani kršenja Božjih zapovijedi, nego na strani pravoga bogoštovlja, poštovanja tuđe osobe, imovine, prave istine. I, *drugo*, da to drugima zaduženo i odgovorno navješćuje najprije riječima biblijske objavljene Poruke, a zatim i uvjerljivim riječima razumske logike i zdrave glave. Ipak, možeš ljudima najuočljivijim dokazima prati mozak a da i dalje ostanu neoprane pameti. Ali ako im pereš srce, možda će ipak postati čista srca, sposobni Boga gledati. Pavao veli: "Ali s pomoću Božjom sve do

dana današnjega svjedočim, evo, malu i veliku” (r. 22). Božja pomoć na grčkom je: *dynamis*, tj. moć, pomoć, premoć, nadmoć, punomoć (Lk 9,1; Dj 20,32). A kod Boga: SVEMOĆ.

Poštovani vjeroučitelji, ne zaboravite da, osim ove *diplome* Teološkog instituta, trebate najviše *dynamis* Isusa Krista! To vam od srca želimo i za to Boga molimo!

KNJIGE O SV. PAVLU

Mostar, 24. listopada 2008.

Dvije knjige duhovnih vježbi, odnosno biblijskih razmatranja, u prvome redu za svećenike, jedna o sv. Pavlu, propovjedniku i učitelju naroda, o njegovu životu i misijskom djelu, a druga o njegovim suradnicima i učenicima, koje je sastavio mjesni biskup msgr. Ratko Perić, a objavila izdavačka kuća Crkva na kamenu u Mostaru, u ovoj “Godini sv. Pavla” čitatelji mogu naći u cjelovitu izdanju u PDF obliku na biskupijskim web stranicama, www.cbismo.hr: “Savle, brate, progledaj”, razmatranja objelodanjena 2006. godine, i: “Znameniti

ta imena iz apostolskih vremena”, iz 2008. godine.

Radujemo se ako spomenute knjige posluže čitateljima, ponajpače svećenicima, redovnicima i redovnicama, u što plodonosnijem proučavanju života i teoloških spisa svetoga Pavla u ovoj njegovoj Jubilarnoj 2000. obljetnici rođenja (29. VI. 2008. - 29. VI. 2009.). Dobrohotna čitatelja pratio stalan zagovor sv. Pavla i obilan blagoslov Presvetoga Trojstva!

Don Ivan Štironja, vikar za pastoral

JESENSKE DEKANATSKE KORONE O SV. PAVLU

U ovoj “Jubilarnoj godini sv. Pavla” mjesni je Ordinarij razaslao u rujnu ove godine svim Dekanima u Mostarsko-duvanjskoj i u Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji službeni dopis, kojim su zamoljeni da ove jeseni održe svećeničke korone na svome području s dvije alternativne teme. Dekani su zdušno obavili posao. Angažirali su svećenike da pripreme predavanja koja su bila polazište za razgovor i razmjenu mišljenja. U svakoj je dekaniji određen jedan svećenik kao predavač, samo je jedan svećenik govorio u dvama dekanatima (u Klobuku i Čitluku), a u Trebinje su se odazvala dva dekanata: trebinjski i stolački. Uglavnom su svi odgovori pristigli, kao i predavanja. Zahvaljujemo Dekanima na poslanim materijalima. Učinilo nam se korisnim iz svakoga predavanja istaknuti neke misli za meditaciju. Objavljujemo najprije Biskupov dopis Dekanima, zatim iz svih predavanja pojedine odlomke koji se osobito tiču primjene Pavlova obraćenja na naše dnevno obraćanje. Slijedimo kronološki redoslijed kako su predavanja održana.

Mostar, 22. rujna 2008.

Prot.: 1340/2008.

DEKANIMA MOSTARSKO-DUVANJSKE I TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

Poštovani Dekani!

Ovim vas dopisom molim da napismeno sazovete Jesensku koronu pastoralnoga klera župa svoga dekanata. Neka se svećeničke korone u dekanijama upriliče u mjesecu listopadu, najkasnije do 15. studenoga, tako da možete dostaviti zapisnik s predavanjima do 30. studenoga 2008. Predlažem da:

Prva tema bude sukladna "Godini svetoga Pavla". **Jedan** od naslova može biti: "Obraćanje Savla u Pavla: Moje stalno obraćanje" ili slično. **Alternativni** naslov: "Pavlov odnos prema svećenicima i laicima: Moj odnos prema kolegama i župljanima". **Treći** naslov: razumije se da je Dekan slobodan izabrati i vlastitu temu koja odgovara "Godini sv. Pavla".

Neka sam Dekan obradi ovu temu ili zaduži jednog svećenika **isključivo** sa svoga dekanatskoga terena, koji će prezentirati navedenu tematiku, i to pod dvostrukim vidom: prvo, obraćanje ili odnos sv. Pavla kako ga Biblija predstavlja, a drugi je vid: moje svećeničko obraćanje ili odnos prema svećenicima i župljanima. O tome ima obilje materijala, a vjerujem da mogu poslužiti i dvije knjige koje je Ordinarijat dostavio svakomu župnom uredu početkom prošloga srpnja za ovu "Godinu sv. Pavla".

Izričito naglašavam i tražim da se svaki župnik ili dekanat kao cjelina izjasni što kani poduzeti u svojoj župi ili dekanatu u ovoj "Godini sv. Pavla", prema su-

gestijama okružnice, br. 790/2008., od 14. lipnja 2008. (*Službeni vjesnik*, 2/2008., str. 24-25).

Svaki je sudionik koronskoga sastanka pozvan sudjelovati u raspravi o ovim temama. Dekani će dostaviti zapisnik i predavanja na ovaj Ordinarijat do kraja studenoga 2008.

Druga tema: Neka svaki svećenik na koroni prikaže što se u njegovoj župi nije provelo iz Pastirskoga pisma članova BK BiH "U SLUŽBI EUHARISTIJSKOGA KRISTA", objavljena u *Vrhbosni*, 4/2005., str. 326-331. Ovo u prvome redu za to da se vide zloporabe u liturgiji, napose u sv. Misi, kao i određene poteškoće i rješenja.

Unaprijed vam zahvaljujem na suradnji i želim vam Božji blagoslov. Molim vas da na Ordinarijat pošaljete **kopiju službenoga pisma** kojim sazivate **koronu** da budemo upoznati s datumom održavanja kako bismo, po mogućnosti, sudjelovali na tome pastoralnom sastanku.

+ Ratko Perić, biskup

MISLI O OBRAĆENJU SV. PAVLA I O MOME DNEVNOM OBRAĆANJU IZ PREDAVANJA NA JESENSKIM KORONAMA, 2008.

Don MILENKO KREŠIĆ: Latinski glagol 'convertio 3, si, sum' doslovno znači: obrnuti, obratiti, okrenuti; od njega imenica *conversio-onis* f; okretanje, obrtanje, preokret itd... U hebrejskoj Bibliji najviše se rabi glagol 'šub', što znači: mijenjanje puta, povratak, vraćanje natrag. Grčka Biblija koristi dva glagola: 'epistrephein' - okrenuti se ka, i 'metanoein' - unutarnji preokret, koji se često nadopunjuju. U hrvatskom koristimo riječ: obratiti se...

Okrenuti se, obrnuti se, obratiti se, kuda? Današnji Papa u svojim teološkim promišljanjima voli istaknuti da u čovjekovoj nutринi postoji 'neko mjesto' koje je isključivo rezervirano za Boga i tomu mjestu nitko nema pristupa doli ta dotična osoba. Ovo okrenuti se, prema njemu, značilo bi okrenuti se prema tomu mjestu, okrenuti se u svoju nutrinu, prema tomu najsvetijem mjestu, mjestu gdje možemo susresti Boga. Raspravljajući o vjeri u svojem poznatom djelu *Uvod u kršćanstvo*, govori da vjera nije čovjeku toliko naravna koliko mislimo na prvi pogled, jer ona u biti traži napor, 'obrat' od prirodnoga čovjekova težišta

koje ga tjera prema vidljivomu, prema neprirodnom ali stvarnom njegovu težištu 'koje je nevidljivo' a to je Bog. On kaže: 'Bez tog obrata egzistencije, bez sukoba s naravnim težištem nema ni vjere, a to znači nema ni obraćanja. Obraćanje je, prema njemu, stalan proces jer 'kako nam naše težište ne prestaje pokazivati drugi smjer, taj obrat započinje svakoga dana iznova, i samo doživotnim obraćanjem možemo shvatiti što znači kad se kaže: 'Vjerujem' (*Uvod u kršćanstvo*, Zagreb, 1972., str. 27).

Obraćanje nikad nije moje djelo, nikad nije isključivo moj vlastiti čin, ali u većini slučajeva, rekao bih, redovito, nije samo ni Božji čin. Nego je Božji i moj. Čuli smo ukratko život sv. Pavla prije obraćanja. Zar nije čitav svoj život na neki način tražio Boga, zar se čitav svoj život nije okretao, obrtao, prekretao, pa čak išao i krivim putem misleći da traži Boga. Sve do onoga trenutka dok ga Bog nije susreo. Ne umanjujući veličinu Božjeg djela u procesu Pavlova obraćanja, ne smijemo umanjiti ni Pavlovo nastojanje. Božja veličina i Pavlovo nastojanje urodili su obraćanjem. Teško

je zamisliti Božje djelo bez Pavlova djela, ali isto tako Pavlovo djelo bez Božjeg djela bilo bi besplodno. Pavlov 'epistrophein' Božjim zahvatom postao je 'metanoein'. ("Obraćanje sv. Pavla i moje stalno obraćanje", Trebinje, 22. listopada 2008.).

Fra STJEPAN NEIMAREVIĆ: Apostol Pavao, izvrstan lik, stoji pred nama kao primjer potpunoga posvećenja Gospodinu i njegovoj Crkvi, te velike otvorenosti čovječanstvu i njegovim kulturama. Kod ovoga našeg dekanatskog susreta, na jesenskoj koroni, želimo zastati ukratko nad likom apostola Pavla za kojega 'Nema više: Židov - Grk'; Nema više: rob - slobodnjak! Nema više muško - žensko! Svi ste vi Jedan u Kristu Isusu' (Gal 3,28).

Netko je opisao sv. Pavla kao 'čovjeka triju kultura', vodeći računa o njegovu židovskom podrijetlu, grčkom jeziku i njegovoj povlastici rimskoga građanina (*civis romanus*), o čemu svjedoči i njegovo ime latinskog podrijetla Paulus. (...)

Za naše vrijeme učitelj Pavao ponajprije pruža uzor i ohrabrenje da potražimo životno svjetlo u Isusu. U pojačanoj potrazi i našega naroda za duhovnim iskustvom, prosvjetljenjem i produbljenom meditacijom Pavlov primjer svjedoči o snazi Krista uskrsloga. Pavao nam je poticaj da temeljito upoznamo Sveto Pismo te tako razumijemo svoju vjeru. Pavlov život hitan je poziv da se, koliko god možemo, aktiviramo u životu i radu Crkve. Kristov vjernik ne će dopuštati da mu molitva i Misa ostanu bez konkretne ljubavi prema bližnjemu. Pavlov način rada pokazuje nam napokon kako je dragocjeno uspostavljati i njegovati zdrave kontakte. U naše tehnološko doba moramo se čuvati opasnosti da nam suvremena sredstva komunikacije služe samo za površnu zabavu. Ona su tu kao ovodobna tehnološka dobra, da nas dublje povezuju, da nas vode većem razumijevanju, bogatstvu misli i osjećaja - baš onako kako je Pavao misionar činio svojim marljivim dopisivanjem. Za naše vrijeme, kad s novom snagom upozoravamo na odsudnu važnost ljubavi, povjerenja i zajedništva, sveti je Pavao i nama svećenicima i redovnicima: i svjedok, i izazov, i poziv da se uistinu isplati hoditi kroz život s Isusom iz Nazareta. ("Sv. Pavao - čovjek triju kultura", Drinovci, 28. listopada 2008).

Don ILIJA DRMIĆ: Obraćanje je trajni zadatak svakoga pojedinoga vjernika, svećenika, redovnika, redovnice. Nije to događaj koji se zbija jednom zauvijek. On je i kod Pavla imao početak pred Damaskom, ali se nastavio sve do kraja životne trke kad je mogao reći da je trku završio sačuvavši poklad vjere (usp. 2 Tim 4,7). Mi smo u opasnosti da zbog mnoštva infor-

macija, s kojima se družimo svakoga dana, izgubimo osjećaj vlastitog identiteta, kako kršćanskoga, katoličkoga, svećeničkoga, redovničkoga tako i sveukupno ljudskoga. Stoga je i nama potrebno svakodnevno duhovno naprezanje i druženje s milošću Božjom kako bismo podržali žar vjere i snagu obraćenosti u sebi ili pak da bismo trajno činili zaokret prema Gospodinu i ničemu drugomu. Nama je nužna milost u dnu našega bića da nas posve zahvati i da nam ne da mira u smislu duhovnoga rasta i hoda skupa s našim vjernicima, i međusobno. Nema toga interesa u ovome svijetu koji bi nas učinio mlakima, indiferentnima, pasivnima u pastoralu i stremljenju prema uzvišenom idealu koji je lebdio neprestano pred Pavlovim ozdravljenim očima i pročišćenom savješću. Nama nekada može biti važnije nešto strogo zemaljsko i ljudsko, a ono nebesko činimo inercijom svoga statusa, svećenika i redovnika, što se može vrlo dobro očitovati u konkretnim životnim uvjetima i raznim okolnostima. To je zabluda koju nam može razbiti primjer sv. Pavla. Krist i Crkva iznad svega. ("Obraćanje sv. Pavla i moje stalno obraćanje", Seonica, 3. studenoga 2008.).

Don MARIJO PAVLOVIĆ: Sv. Pavao postavio je nekoliko pitanja: 'Zar je Krist - misli se na njegovo Tijelo - razdijeljen? Zar je Pavao raspet za vas? Ili ste u Pavlovo ime kršteni?' (1 Kor 1,13). Ova su pitanja i danas aktualna. Sv. Pavao upućuje ih i nama danas.

Postavimo sebi pitanje: Ti koji si zaređen u Božje ime, i kojemu je darovana vlast i čast da budeš dio Kristova svećeništva, da činiš Božja djela među narodom koji ti je povjeren, koga naviještaš? Sebe ili onoga koji te poslao? Prosipaš li svoju mudrost ili Božju mudrost? Nanosiš li razdor u narodu šireći neke svoje interese, ili jedinstvo, za što nas je i Krist pozvao, da budemo jedno tijelo i jedan duh?

'Ta što je Apolon? Što je Pavao? Poslužitelji po kojima povjerovaste - kako već kome Gospodin dade...' (1 Kor 3,5). Pavao nikoga ne omalovažava, već mu pridaje veliku važnost. On je za ispravno vrjednovanje apostolskog rada i uloge. Bog je u svemu i iznad svega. Njegov je život i naš život, njegov je rast i naš rast. Nemoj se hvaliti čovjekom, nijednim, nego hvali Boga iznad svega, a čovjeka samo ako je dobro povezan s Bogom. ("Teologija križa sv. Pavla u Prvoj poslanici Korinćanima", Klobuk, 5. studenoga 2008.).

Fra MARIO KNEZOVIĆ: Kad se Pavao približavao Damasku, najednom ga obasja svjetlost. Pavao začuje na židovskom jeziku riječi: "Savle, Savle zašto me progoniš?" Zato Pavao zapita drščući: "Tko si, Gospodine?" A Isus mu odgovori: "Ja sam Isus koga ti progoniš" (Dj 9,4-5).

Pavao je, skrušen i ponizan, bio pripravan pokoriti se i stupiti u službu onoga koga je do tada progonio, te je rekao: "Gospodine, što hoćeš da činim?" A dobri Spasitelj, koji je pripravan da svakoga primi koji se od srca kaje, odgovori: "Ustani i uđi u grad, pa će ti se kazati što ti treba činiti" (Dj 9,11).

Težište Pavlova propovijedanja vjere jest milost Božja koju Bog daje čovjeku. Samo milost, i ništa drugo, daje čovjeku da živi, čini ga zdravim, spašava ga. Bog svoju milost ljudima ne daruje zbog njihovih dobrih djela, nego jednostavno zbog toga što je on dobri Bog koji je prijatelj ljudi. Pozivao je svoje slušatelje neka propovijedaju Božju pobjedu nad svim grijesima po Isusovu križu.

Pavao nam u svojem apostolskom i misionarskom radu pokazuje tajnu istinske evangelizacije, koja je djelo Duha Svetoga, ali traže se i napor i žrtve evangelizatora.

Nova evangelizacija ne će se ostvariti ako ne postanemo kao Pavao: "svima sve", tako da navještaj istine evanđelja prate i život po evanđelju i djela ljubavi.

Izvor životnoga svjetla treba potražiti u Isusu.

Pavao je poticaj za dublje upoznavanje Svetoga Pisma koje je put za razumijevanje vjere. Kristov vjernik ne će dopustiti da mu molitva i Euharistija ostanu bez konkretnih djela ljubavi. Pavao je čovjek suradnje i kontakta. Suradnja s Barnabom, Silvanom, Titom, Timotejem, Tihikom...

Pavao ne prikriva snagu svojih emocija i doživljaja, svjedoči svoja iskustva! Koristi kanale komuniciranja.

Pavao ovako govori o svom načinu evangeliziranja: "Premda slobodan od svijeta, sam sebe svima učinih slugom, da ih što više steknem. Bijah Židovima Židov, da Židove steknem; onima pod Zakonom... onima bez Zakona...; bijah nejakima nejak, da jake steknem. Svi ma bijah sve, da pošto-poto neke spasim. A sve činim poradi Evanđelja" (1 Kor 9,19-23).

Pavao se nastoji svakoj duši prilagoditi, svakomu govori njegovim jezikom, zalazi i pokušava rješavati čovjekove tegobe, probleme, slabosti. Izbjegava trijumfe, bučna osvajanja. Naprotiv, sav njegov apostolski žar ide za tim da bar "neke" spasi. Radostan je ako je bar nekoga doveo na put spasenja!

Pavao priznaje autoritet, hijerarhiju. Priznaje autoritet Petrov i Jakovljevi (Gal 1,18). Element poniznosti. Za sebe sam kaže kako je "nedonošče" i "najmanji među apostolima" (1 Kor 15,8). Petra, Ivana i Jakova naziva "stupovima" (Gal 2,9).

Znao je da je Petar stijena i tražio je zajedništvo s njim. (...)

Pavao ne poznaje polovičnost, u svaku stvar unosi cijela sebe. Vjera i ljubav prema Kristu čine ga vatrenim navjestiteljem. Oluje, nedaće i osporavanja kroz

koja je prolazio sve više su raspirivala žar navještaja. "Meni je živjeti Krist, a umrijeti dobitak!" (Fil 1,21-22). Za njega bibličar Wesley napisao je "Cijeli je svijet njegova župa". ("Sveti Pavao: život, obraćenje, poruka", Rakitno, 10. studenoga 2008.).

Don IVAN TURUDIĆ: Sveti se Pavao rješava ljudskih iluzija osjećaja osobnim obraćenjem. Zar smo se prestali obraćati? Obraćenje je proces koji je kod svetoga Pavla trajao. Zašto taj isti proces ne bi danas trebao biti trajno nazočan u mojem svećeničkom životu? Svjestan sam da kao svećenik ne smijem biti ovisan o strukturama ovoga svijeta, premda ih trebam poštovati i pozivati vjernike da ih poštuju; nikako kao čovjek i svećenik ne smijem biti ovisan o grješnim strukturama ovoga svijeta koje pletu mrežu oko čovjeka; niti kao čovjek, a ponajmanje kao svećenik smijem biti ovisan o mentalitetu ovoga svijeta. Nismo ovisni o moći i uslugama moćnika, niti o uslugama bogataša i političara. Ponajmanje smo ovisni o društvenom sistemu i njegovu svjetonazoru. Ali nam nije svejedno je li to društvo pravedno ili nepravedno. Ponajmanje bismo trebali biti ovisni o visini društveno-ekonomskog standarda. Ali to ne znači da se protivimo visokom standardu ako je to jedan od uvjeta ostvarenja čovjekova dostojanstva. Svećenik ne smije zbog iluzije osjećaja sigurnosti sebi dopustiti prodaju za sitne ustupke, jer blago koje u sebi nosi veće je od onoga što mu ga bogataši, moćnici ili političari mogu ponuditi. Ne možemo sebi dopustiti luksuz kompromitiranja zbog usluga, novca, komoditeta. Pomoć vjernika, raznih institucija moguće je prihvatiti i potrebno je radi naviještanja Radosne vijesti, ali nikako po svaku cijenu, jer širenje Radosne vijesti ne ovisi o našim kompromisima s ovozemaljskim moćnicima. Premda se danas čini kako je potrebno učvrstiti se i imati osjećaj sigurnosti, ali svijest da mir i napredak jednoga društva ne ovisi samo o ljudskim snagama, moći države i njezinih ustanova, nego je plod ponajprije kršćanskih vrijednosti i identiteta što nužno vodi k iskonskoj činjenici Božje nazočnosti u ljudskom životu i povijesti čovječanstva. Lažne sigurnosti osigurane prividom mira, napretka i pravednosti jesu iluzija osjećaja koji bez Boga ne može osigurati ništa osim razočaranja. Sa svetim Pavlom možemo ponoviti: *Sve mogu u Onome koji me jača* (Fil 4,13) i zajedno s njim naučiti *u svakoj prigodi biti zadovoljan* (Fil 4,11). ("Pavlov odnos prema svećenicima i laicima - moj odnos prema kolegama i župljanima", Buna, 12. studenoga 2008.).

Fra ROBERT KIŠ: Bog Gospodina našega Isusa Krista, Otac Slave, dao vam Duha mudrosti i objave kojom ćete ga spoznati; prosvijetlio vam oči srca da

upoznate koje li nade u pozivu njegovu, koje li bogate slave u baštini njegovoj među svetima i koje li prekomjerne veličine u moći njegovoj prema nama koji vjerujemo...” (Ef 1,17-19). Krasna je spoznaja da ovaj Apostol moli za nas, za mene. Sveto je Pismo živa riječ Božja, prema tomu ova riječ važi i odjekuje i u ovom našem vremenu. Ona govori meni i tebi. Da, treba nam mudrost Božjega Duha da preko tajne čovjeka dođem do još veće tajne svoga svećeništva. (...)

“Ja postadoh njezin (Crkvin) službenik onim darom koji mi dade Bog za vas da potpuno navijestim riječ Božju: Tajnu koja je bila sakrivena kroz vjekove i pokoljenja, a koja je sada objavljena njegovim svetima...” (Kol 1,25-26). (...) Je li već tada postojeći Božji i naš neprijatelj, đavao, znao za tu tajnu svećeništva? Ne

znamo, ali znamo da taj vječni neprijatelj nije sveznajući. No, on je učinio i doprinio da se Adamovo ogleдалo razbije i na toga jadnog čovjeka dođe ne samo sedam praznovjernih godina nesreće, nego nesreća bez kraja za svu vječnost. No, naš Bog jest Bog od riječi... obećanje stvaralačke moći nije zaboravio nego je poslao svoga sina da obnovi sklad svijeta grijehom narušen a iskrivljenu i razbijenu sliku Boga u Isusu opet obnovi... Ja sam svećenik Rimokatoličke Crkve i dužan sam duboko vjerovati i još se dublje pokloniti svomu Bogu u Presvetom oltarskom sakramentu koji čini jednu cjelinu s mojim svećeništvom. (“Svećeništvo u spisima apostola Pavla”, Kočerin, 12. studenoga 2008.).

DEKRETI - IMENOVANJA, RAZRJEŠENJA, ODOBRENJA

Dekretima biskupa i apostolskoga upravitelja msgr. Ratka Perića izvršena su sljedeća imenovanja, razrješenja, potvrđenja:

* primile su kanonsku misiju za predavanje vjeronauka u školama:

- **Željka Bevanda** - diplomirani kateheta - u Osnovnoj školi “Ilije Jakovljevića” u Mostaru, do premještanja ili opoziva u školskoj godini 2008./2009., 6. listopada 2008., br. 1408;

- **Maja Mioč** - diplomirani kateheta - u Osnovnoj školi “Fra Mijo Čuić” u Bukovici, u školskoj godini 2008./2009., 6. studenoga 2008., br. 1555;

- **don Nedjeljko Galić** razriješen je službe ravnatelja Svećeničkoga doma, s boravkom u Domu, 8. listopada 2008., br. 1420;

- **don Zdravko Ivanković** imenovan je ravnateljem Svećeničkoga doma u Mostaru, 8. listopada 2008., br. 1421;

- **mr. don Jozo Čirko** potvrđen je za predsjednika “Svećeničke uzajamnosti” dijecezanskoga klera, 27. studenoga 2008., br. 1601;

- **don Mladen Šutalo** potvrđen za tajnika “Svećeničke uzajamnosti”, 3. prosinca 2008., br. 1636.

- **mr. don Ante Luburić** imenovan članom Upravnog odbora “Svećeničke uzajamnosti”, 27. studenoga 2008., br. 1602.

- **don Ivan Kordić** imenovan članom Upravnog odbora “Svećeničke uzajamnosti”, 27. studenoga 2008., br. 1603.

- Potvrđeni su Statuti Prezbiterskog vijeća hercegovačkih biskupija, 27. studenoga 2008., br. 1590.

*Potvrđeni su članovima Prezbiterskoga vijeća zajedničkim dopisom:

- umjesto premještenoga **fra Ivana Marića** potvrđen mu je zamjenik **don Petar Leventić**, 29. listopada 2008., br. 1506;

- umjesto premještenoga **fra Valentina Vukoje** potvrđen mu je zamjenik **don Krešimir Pandžić**, 29. listopada 2008., br. 1506;

- umjesto novoimenovanog provincijala **fra Vinka Mamića** potvrđen je njegov nasljednik u Karmelu na Buškom jezeru **fra Dominik Magdalenić**, 29. listopada 2008., br. 1506.

- **don Stipe Gale**, župni vikar u katedrali u Mostaru, 28. studenoga 2008., br. 1612.

* Imenovani su članovima Prezbiterskoga vijeća:

- **dr. fra Ivan Sesar**, provincijal Hercegovačke franjevačke provincije, *ex officio*, 27. studenoga 2008., br. 1596;

- **dr. don Tomo Vukšić**, sudski vikar, *ex officio*, 27. studenoga 2008., br. 1597;

- **don Ante Kutleša**, ravnatelj Hrvatske inozemne pastve, 27. studenoga 2008., br. 1598;

- **mr. don Jozo Čirko**, predsjednik "Svećeničke uzajamnosti", *ex officio*, 27. studenoga 2008., br. 1604;

- **dr. fra Marinko Leko** imenovan je članom Zbora savjetnika, 28. studenoga 2008., br. 1616.

* Odobren Pravilnik Zbora savjetnika, 3. prosinca 2008., br. 1626;

- **don Stipe Gale** potvrđen za tajnika Zbora savjetnika, prema novom Pravilniku, 3. prosinca 2008., br. 1627.

Dekanati u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji

* Preimenovani su: *Nahijski* u LJUBUŠKI DEKANAT, *Donjobekijski* u GRUDSKI DEKANAT, *Gornjobekijski* u POSUŠKI DEKANAT, 3. prosinca 2008., br. 1628;

* Razdvojen je dosadašnji *Mostarski* dekanat, te od njega formirana dva nova: MOSTARSKI DEKANAT i ČAPLJINSKI DEKANAT, 3. prosinca 2008., br. 1629;

* Dekani:

- **don Marko Kutleša** razriješen dekanske službe dosadašnjega Mostarskog dekanata, 3. prosinca 2008., br. 1630;

- **msgr. Luka Pavlović** imenovan dekanom novoga Mostarskog dekanata, 3. prosinca 2008., br. 1631;

- **don Ivan Kordić** imenovan dekanom Čapljinskoga dekanata, 3. prosinca 2008., br. 1635;

- **fra Mirko Bagarić** potvrđen za dekana duvanjskoga na petogodište, 3. prosinca 2008., br. 1647;

- **fra Marinko Leko** potvrđen za dekana posuškoga na petogodište, 3. prosinca 2008., br. 1648;

- **fra Miljenko-Mika Stojić** potvrđen za dekana broćanskoga na petogodište, 3. prosinca 2008., br. 1649;

- **don Ante Luburić** potvrđen za dekana trebinjskoga na petogodište, 3. prosinca 2008., br. 1650;

- **don Rajko Marković** potvrđen za dekana stolačkoga na petogodište, 3. prosinca 2008., br. 1651.

Mostar, 15. rujna 2008.

Prot.: 1304/2008.

**ŽUPNIM UREDIMA U BISKUPIJAMA
MOSTARSKO-DUVANJSKOJ I TREBINJSKO-MRKANSKOJ**

OKRUŽNICA O NEVALJANO SKLOPLJENIM ŽENIDBAMA

Ovim upozoravamo sve župnike, upravitelje i vikare u župama Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije da su ženidbe, sklopljene u nanožnosti svećenika otpuštenih iz Reda manje braće i suspendiranih *a divinis* crkveno nevaljane zbog nedostatka kanonskoga oblika (*kan.* 1108). Riječ je o devetorici crkvenokažnjenih svećenika koji uzurpatorski i nezakonito djeluju u župama Crnač, Čapljina, Grude, Mostarski Gradac i Ploče-Tepčići, a neki djeluju u Mostaru i na području župe Blagaj-Buna.

Stoga, molimo sve svećenike, koji sa zakonitim dekretom pastoralno rade na području hercegovačkih biskupija, da zaručnike koji kane sklopiti sakrament ženidbe pred spomenutim kažnjenim svećenicima, za vrijeme pripreme za sklapanje ženidbe ili prilikom izdavanja dokumenata, po savjesti obavijeste da će njihova tako sklopljena ženidba biti nevaljana. Dapače, ona je za Crkvu, po općem moralu, čin koji izaziva sablazan konkubinata u vjernome puku te se osobe, tako nevaljano vjenčane, u redovitim prilikama ne mogu ispovijedati i pričešćivati. Stoga su župnici i župni upravitelji dužni upozoriti zaručnike na sve moguće crkvene i moralne posljedice koje iz toga čina proizlaze.

Ostajući na snazi Okružnica, prot.: 1531/99., od 17. prosinca 1999., kao i Izjava radi primanja pastoralnih ovlasti za članove O.F.M., želeći da se takvu neredu i zloporabi na tom području stane u kraj, podsjećamo na propise crkvenoga zakona:

1. Da se, zbog načina života koji nije u skladu s kršćanskom vjerom, osobama koje su sklopile nevaljanu ženidbu zabranjuje da, prema odredbi *kanona* 874 i

893, kumuju kod sakramenta krštenja ili potvrde, što znači da je župnicima ili župnim vikarima također zabranjeno da im izdaju Posvjedočenje o prikladnosti za kumovanje.

2. Da se djeci rođenoj iz nevaljane ženidbe, nakon što župnik roditeljima razborito objasni njihovo stanje i predloži da svoj kanonski status riješe a oni to tvrdokorno odbiju, u skladu s normom pastoralne razboritosti odgodi pripuštanje sakramentu krštenja ako ne postoji osnovana nada da će djeca takvih roditelja biti odgajana u katoličkoj vjeri (*kan.* 868, § 2). U smrtnoj pogibelji neka se obdržava propis *kan.* 867 § 2.

3. Zabranjuje se župnicima i župnim vikarima da ženidbe, nevaljano sklopljene u gore navedenim župama i pred spomenutim svećenicima, ubilježuju u Matice vjenčanih svojih župa, ili da obavijest o tako sklopljenoj ženidbi upisuju u Maticu krštenih dotičnih zaručnika (*kann.* 1121 i 1122), kao i da ih ubilježuju u javne crkvene isprave.

4. Na sve one koji se ne budu pridržavali odredaba pod brojevima 1, 2 i 3 Crkva traži da se primijene i bit će primijenjene kanonske mjere predviđene Zakonom kanonskoga prava (*kann.* 1389 i 1391). U slučaju dvojbe, neka se svećenici u pastoralu obrate na ovaj Ordinarijat.

Uvjeren da će se župnici i njihovi vikari pridržavati ovih crkvenih odredaba radi dobra duša i valjanosti sakramenta ženidbe, sve s poštovanjem pozdravljam i na sve zazivam Božji blagoslov

+ Ratko Perić, biskup

Mostar, 24. studenoga 2008.

Prot.: 1577/2008.

SVIM ŽUPNIM UREDIMA HERCEGOVAČKIH BISKUPIJA

PETA KORIZMENA NEDJELJA

MOLITVOM, POKOROM I PROPOVIJEĐU PROTIV BEZBOŽNE PSOVKE

U skladu s tradicijom, a prema najnovijoj odredbi našega biskupa msgr. Ratka Perića, Peti korizmeni tjedan, od Glušnice do Cvjetnice, određen je kao Tjedan molitve i zadovoljštine protiv psovke u našem narodu (*Službeni vjesnik*, 1/2007., str. 33). U godini 2009. to je vrijeme od **29. ožujka do 5. travnja**.

U nedjelju, prvoga dana Tjedna molitve i zadovoljštine protiv psovke, predlažemo:

- U uvodu u svetu Misu naglasiti da započinje Tjedan molitve i zadovoljštine;

- U propovijedi progovoriti o toj temi braneći "čistoću ljudskoga i kršćanskoga jezika" kao nešto Bogu drago i ugodno a kulturnim ljudima privlačno;

- Osim osobne i obiteljske molitve, pozvati vjernike također na post i druge oblike pokore za obraćenje psovača i svih grješnika, osobito onih tvrdokornih koji ustrajavaju u tom jezivom zlu prema Bogu i Božjim svetinjama;

- Prije ili poslije sv. Mise upriličiti pobožnost Euharistijskog klanjanja, Križnoga puta ili molitvu krunice;

- U molitvu vjernika sve dane toga tjedna uključiti zaziv na tu nakanu: da se iskorijeni to zlo u našem katoličkom narodu;

- Zajedno s vjernicima, na kraju sv. Mise moliti: *Blagoslovljen budi Bog*, te ih pozvati da to mole u sklopu svoje obiteljske molitve - neka se umnoži broj onih koji ga blagoslivljaju;

- Upozoriti vjeroučitelje da na vjeronauku progovore vjeroučenicima o važnosti i značenju te akcije;

Braćo svećenici, i mi sami sebi posvijestimo da smo upravo mi svećenici, kao i redovnici i redovnice, pozvani svakoga dana djelima molitve i pokore davati zadovoljštinu i moliti za obraćenje psovača i svih grješnika.

S poštovanjem pozdravlja

Msgr. Srećko Majić
generalni vikar

Mostar, 24. studenoga 2008.

Prot.: 1578/2008.

**PASTORALNIM DJELATNICIMA
U ŽUPAMA HERCEGOVAČKIH BISKUPIJA**

UDŽBENIK ZA KRIZMANIKE

U izdanju i pod odgovornošću Biskupskog ordinarijata u Mostaru ovih je dana tiskano peto dopunjeno izdanje udžbenika za pripravnike na sv. krizmu: PRIMI PEČAT DARA DUHA SVETOGA.

Podsjećamo župnike i sve vjeroučitelje koji su odgovorni za župnu katehezu da je ovo *službeni i obvezatni udžbenik za krizmanike* u našim biskupijama.

Prigodom ispita djece primijećeno je da neki župnici upotrebljavaju neke druge priručnike, unatoč tomu što je ovaj Ordinarijat u Okružnici o sakramentima, br. 26/2001., odredio da je udžbenik ovog Ordinarijata obvezatan. Uostalom, ovaj je udžbenik u vrijeme pripremanja prvoga izdanja bio poslan svim župnicima na primjedbe. I gdje je god nešto primijećeno kao korisno i dobro, nastojalo se uvažiti.

Ako župnici imaju primjedaba na udžbenik PRIMI PEČAT DARA DUHA SVETOGA, neka ih napismeno i odgovorno dostave ovom Ordinarijatu.

A ako se žele služiti priručnikom, skraćenim, prepravljenim ili iz drugih biskupija, neka se napismeno obrate na ovaj Ordinarijat i obrazlože svoju molbu.

Molimo da se ova odredba poštuje. Napominjemo da će krizmanici biti ispitivani isključivo prema udžbeniku PRIMI PEČAT DAR DUHA SVETOGA, koji se može nabaviti na ovom Ordinarijatu.

Sve vas s poštovanjem pozdravljam

Msgr. Srećko Majić
generalni vikar

KANONSKI POHOD ŽUPI NEUM

U dogovoru sa župnikom dr. don Ivicom Puljićem, biskup Ratko Perić, apostolski upravitelj trebinjski, slavio je na prvu nedjelju došašća, 30. studenoga 2008., u župnoj crkvi Gospe od Zdravlja dvije svete Mise: u 9,30 i u 11,00. Poslije podne biskup je obavio kanonsku vizitaciju. Pogledao župne matice krštenih, krizmanih, vjenčanih i preminulih; blagajnički dnevnik, misne nakane, milostinje, župnu kroniku; zatim crkvu, župnu kuću, staru župnu kuću u gradu, u kojoj je stanovao i prethodni župnik don Aleksandar Boras, a i sam don Ivica (1994.-1998.); novogradnju župne kuće i crkve ispod magistrale. Broj se vjernika u župi zaokružuje na 3.500, iako su i određene osobe i obitelji u stalnom pokretu i seljenju. Župa Neum broji oko 430 đaka u osnovnoj školi. A srednjoškolci se, osim u mjestu, školuju u Čapljini, u Metkoviću i u Dubrovniku. Ove je 2008. godine do sada tri puta više rođenih

nego umrlih, iako župnik predviđa da do kraja godine krštenja, prema prijavljenima, ne će dosegnuti broj trideset, kao što je prijašnjih godina uvijek bilo iznad trideset.

Uz pastoralni rad u Neumu župnik don Ivica Puljić priređuje, sam ili s drugima, Humske zbornike. Do sada je izišlo jedanaest svezaka.

Osim tih povijesnih radova župnik izdaje župni časopis *Zvijezda mora*. U njemu se javljaju brojni župljani, osobito mladi. Do sada je u deset posljednjih godina izišlo 18 brojeva.

Na kraju vizitacije u pratnji pastoralnoga vikara don Ivana Štironje biskup je pozdravio sestre Služavke Maloga Isusa u Neumu u samostanu sv. Leopolda Bogdana Mandića, gdje živi i djeluje pet sestara. Kuću imaju u Neumu od 1980. godine.

SJEDNICA PREZBITERSKOGA VIJEĆA

Mjesni ordinarij biskup Ratko Perić sazvaio je 29. listopada sjednicu Prezbiterskoga vijeća i predsjedao joj 26. studenoga 2008. Na sjednici su raspravljane teme:

- promjena imena nekih dekanata u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji;
- dioba Mostarskoga dekanata, koji ima 18 župa, na Mostarski i novi Čapljinski;
- zamjena nekih dosadašnjih i imenovanja novih vijećnika;
- odobrenje novoga Statuta Prezbiterskoga vijeća, koji ovdje donosimo.

Predsjednik Poslovnog odbora msgr. Luka Pavlović osvrnuo se u svome govoru na stanje našega prezbitarija. Njegovu riječ o međusvećeničkim odnosima u praksi i pastoralu također objavljujemo s našim podnaslovima.

STATUT

Prezbiterskoga vijeća Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije

I. Narav i svrha

Čl. 1. - Prezbitersko vijeće Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije (dalje: Vijeće) predstavlja čitav prezbitarij Biskupija, a svrha mu je, prema odredbama Zakonika kanonskoga prava (*kann.* 495-501) i ovoga Statuta, pomagati mostarsko-duvanjskomu dijecezanskom Biskupu i trebinjsko-mrkanskomu Apostolskom upravitelju, kao njegov senat u upravljanju biskupijama, kako bi se što bolje unaprijedilo pastoralno djelovanje svećenika na duhovno dobro Božjega naroda.

Čl. 2. - Vijeće ima savjetodavan glas.

Dijecezanskomu biskupu potreban je savjet Vijeća, na način kako je predviđeno u *kan.* 127, u sljedećim slučajevima:

- u važnijim poslovima (usp. *kan.* 500 § 2);
- za održavanje biskupijske sinode (usp. *kan.* 461 § 1);
- za osnivanje, ukidanje i obnavljanje župa (usp. *kan.* 515 § 2);
- kod donošenja propisa o namjeni priloga vjernika koji idu u župnu blagajnu i nagradi svećenicima koji obavljaju zadaću (usp. *kan.* 531);

- za osnivanje u Biskupiji župnih pastoralnih vijeća (usp. *kan.* 536 § 1);
- za izgradnju nove crkve (usp. *kan.* 1215 § 2);
- svođenje crkve na doličnu svjetovnu uporabu (*kan.* 1222 § 2);
- određivanje nameta javnim pravnim osobama, koje su pod upravom dijecezanskoga biskupa (*kan.* 1263).

Čl. 3. - Vijeće ne može nikada djelovati bez dijecezanskoga Biskupa (*kan.* 500 § 3).

II. Sastav

Čl. 4. - Vijeće se sastoji od tri vrste članova: a) izabrani članovi; b) članovi po službi; c) članovi koje dijecezanski Biskup osobno imenuje.

Čl. 5. - Aktivno i pasivno pravo glasa za izbor članova Vijeća imaju: a) svi svećenici inkardinirani u Mostarsko-duvanjsku i Trebinjsko-mrkansku biskupiju; b) svi svećenici, i svjetovni i redovnici i članovi družba apostolskog života, koji vrše pastoralnu ili drugu kakvu službu snagom kanonskog poslanja što

su ga dobili dekretom dijecezanskoga biskupa Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije.

Čl. 6. - Za izbor članova u Vijeće svaki svećenik glasuje u svojoj skupini, ali ne za onoga prezbitera koji je snagom službe član Prezbiterskoga vijeća (vidi čl. 13). Skupine su sljedeće: a) župnici; b) župni vikari; c) dijecezanski svećenici na službi izvan Biskupije; d) svi ostali dijecezanski svećenici na području biskupija, koji nisu obuhvaćeni prethodnim skupinama (profesori, djelatnici Caritasa, kapelani, novinari, umirovljenici,...) i drugi svećenici koji obavljaju neku službu na dobrobit Biskupije.

Čl. 7. - Župnici (čl. 6 a) glasuju za jednoga od župnika u svome dekanatu. Članom Vijeća postaje po jedan župnik iz svakoga dekanata.

Čl. 8 - Župni vikari (čl. 6 b) Dekanatâ Trebinjsko-mrkanske biskupije, kao jedne izborne jedinice, biraju jednoga kandidata u svoju kategoriju. A župni vikari Dekanatâ Mostarsko-duvanjske biskupije, kao dviju izbornih jedinica, biraju dva kandidata u svoju kategoriju.

Čl. 9. - Svećenici u ostalim skupinama glasuju za jednoga svećenika u svojoj skupini, a članom Vijeća postaju: jedan od svećenika na službi izvan Biskupije (čl. 6 c) i jedan od ostalih svećenika (čl. 6 d).

III. Način izbora

Čl. 10. - Članom Vijeća postaje svećenik koji je u svojoj skupini dobio najviše glasova. Ako prilikom biranja u jednoj skupini bude dva ili više kandidata s jednakim brojem glasova, onda članom Vijeća postaje onaj koji je stariji po svećeničkom ređenju. A ako su i ređeni zajedno, članom Vijeća postaje stariji po dobi.

Čl. 11. - Glasovanje za izbor članova Vijeća jest tajno. Obavlja se na ovjerenim listićima koje dostavlja Biskupski ordinarijat i na kojima je označena skupina s imenima glasača.

Čl. 12. - Svaki glasač zaokružuje na glasački listić ime i prezime samo jednoga kandidata iz svoje skupine te ga u zatvorenoj omotnici dostavlja Ordinarijatu do roka koji je unaprijed određen.

Glasačke listiće pregleda i ishod glasovanja utvrđuje povjerenstvo od tri člana koje imenuje dijecezanski Biskup na sjednici kojoj presjeda on sam ili onaj koga on odredi. Članovi povjerenstva dužni su čuvati tajnu.

Čl. 13. - Članovi Vijeća po službi jesu: a) Biskup koadjutor ili pomoćni Biskup, ako postoji; b) generalni vikar; c) ostali biskupski vikari; d) provincijal Hercegovačke franjevačke provincije; e) ekonom biskupije; f) predstojnik Teološkog instituta; g) direktor biskupijskog Caritasa, h) predsjednik Svećeničke Uzajamnosti.

Čl. 14. - Dijecezanski Biskup slobodno imenuje neke članove Vijeća.

Čl. 15. - Popis svih članova Vijeća nakon njegova uspostavljanja, po skupinama, treba objaviti u službenom glasilu Biskupija.

IV. Trajanje službe

Čl. 16. - Služba članova Vijeća traje pet godina, a u članstvu Vijeća može netko biti i više puta za redom. Ipak neka se nastoji u svakom petogodištu uvrstiti u Vijeće barem jednu trećinu novih članova.

Čl. 17. - Članstvo u Vijeću prestaje: a) istekom mandata; b) uklanjanjem zbog opravdana razloga; c) odreknućem koje prihvati dijecezanski Biskup; d) promjenom skupine za koju je netko bio izabran; e) prestankom službe na temelju koje je netko bio član Vijeća; f) gubitkom prebivališta u Mostarsko-duvanjskoj i Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji; g) ekskardijacijom.

Kad netko prestane biti član Vijeća, dijecezanski Biskup umjesto njega iz iste skupine imenuje za novoga člana Vijeća onoga tko je na izborima bio drugi po broju glasova.

V. Poslovodni odbor

Čl. 18. - Dijecezanskomu Biskupu u poslovnim vezama za Vijeće pomaže Poslovodni odbor što ga, na način kako propisuje *kan.* 119 t. 1, bira Vijeće od svojih članova tajnim glasovanjem na prvoj sjednici novoizabranoga Vijeća. Poslovodni odbor ima predsjednika, dopredsjednika i tajnika koji je ujedno i tajnik Vijeća. Mandat Poslovnog odbora traje do kraja mandata Vijeća koje ga je izabralo.

Čl. 19. - Predsjednik Poslovnog odbora zamjenjuje dijecezanskoga Biskupa na sjednicama Vijeća u slučaju Biskupove spriječenosti ili odsutnosti.

Tajnik Vijeća vodi zapisnik sjednica te, u sporazumu s dijecezanskim Biskupom, sastavlja izvještaj sa sjednice za službeno glasilo Biskupija kako bi cijeli prezbiterij bio dostatno informiran.

Čl. 20. - Dužnost je Poslovnog odbora prikupljati prijedloge vijećnika i ostalih svećenika o kojima bi se raspravljalo na sjednicama te u dogovoru s dijecezanskim Biskupom pripravljati program i organizaciju sjednica i brinuti se za provedbu zaključaka sjednica.

VI. Sjednice Prezbiterskoga vijeća

Čl. 21. - Vijeće se sastaje na redovno zasjedanje, na poziv dijecezanskoga biskupa, barem jedan put godišnje.

Čl. 22. - Prezbitersko vijeće može biti, na poziv dijecezanskoga Biskupa ili na zahtjev jedne trećine vijećnika, sazvano na izvanredno zasjedanje.

Vijećnici, koji zahtijevaju sazivanje izvanredne sjednice Vijeća, dužni su uputiti pisani zahtjev dijecezanskomu Biskupu ili Predsjedniku Poslovnog odbora, navodeći točke koje treba staviti na dnevni red.

Čl. 23. - Dijecezanski biskup može sazvati Prezbitersko vijeće na hitno zasjedanje bez održavanja formalnosti sazivanja predviđenih ovim Statutom.

Čl. 24. - Sjednicu treba sazvati u skladu s propisom *kan. 166*, pozivom u pisanoj formi, koji se dostavlja vijećnicima najmanje 15 dana prije njezina održavanja.

Sjednice saziva, određuje im dnevni red (*kan. 500 § 1*) u dogovoru s tajnikom te njima predsjedja dijecezanski Biskup ili, u skladu s odredbama ovoga Statuta, Predsjednik Poslovnog odbora.

Čl. 25. - Sjednica Vijeća može se održati i smatra se pravovaljanom samo ako joj prisustvuju dvije trećine članova. Članovi Vijeća koji su spriječeni prisustvovati sjednici dužni su to na vrijeme javiti dijecezanskomu Biskupu ili tajniku Vijeća i napismeno obrazložiti svoj izostanak.

Čl. 26. - Vijeće donosi svoje zaključke apsolutnom većinom prisutnih članova, a u slučaju jednakoga broja glasova odlučuje Predsjednik sjednice.

Zaključci i odluke Vijeća dobivaju obvezujuću snagu samo onda kada ih dijecezanski Biskup prihvati i proglasi.

Članovi Vijeća dužni su čuvati tajnu ako ih je na to obvezala sjednica.

VII. Zaključne odredbe

Čl. 27. - Na prijedlog dijecezanskoga Biskupa, Prezbitersko vijeće zastalno određuje najmanje dvojicu župnika s kojima dijecezanski Biskup neka raspra-

vi problem oko uklanjanja župnika s njegove službe (*kan. 1742 § 1*).

Čl. 28. - Kada se isprazni biskupska stolica, prestaje postojati Vijeće a njegovu ulogu preuzima i obavlja Zbor savjetnika (*kan. 501 § 2*).

Novoimenovani će dijecezanski biskup ili potvrditi staro Vijeće do kraja njegova petogodišnjeg mandata ili uspostaviti novo Vijeće u roku od godine dana nakon preuzimanja službe.

Čl. 29. - Ukoliko Vijeće ne bi vršilo svoju službu prema ovomu Statutu i propisima *Zakonika kanonskoga prava*, dijecezanski ga Biskup može raspustiti, posavjetovavši se prethodno s metropolitom, te će u roku od godine dana osnovati novo Vijeće (*kan. 501 § 3*).

Čl. 30. - U slučaju dvojbe oko tumačenja pojedinih odredaba, upit se treba uputiti dijecezanskomu Biskupu putem mjerodavnog ureda Biskupske kurije.

Čl. 31. - Ovaj Statut usvojen je na sjednici Vijeća dana 26. studenoga 2008. Dijecezanski ga je biskup potvrdio dana 27. studenoga 2008. te je istoga dana stupio na snagu i bit će objavljen u službenom glasilu biskupija.

U Mostaru, 27. studenoga 2008.

Mostar, 27. studenoga 2008.

Prot.: 1590/2008.

STATUT

PREZBITERSKOGA VIJEĆA
MOSTARSKO-DUVANJSKE

I

TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE
potvrđujem i odobravam za jedno petogodište

+ Ratko Perić
dijecezanski biskup
apostolski upravitelj
trebinjski

Don Ante Luburuć
kancelar

ZAJEDNIŠTVO PREZBITERIJA

Međusvećenički odnosi u praksi i pastoralu

Biblijski temelji - Crkva je zajednica pastira i vjernika, utemeljena na vjeri, nadi i ljubavi. To je ujedno zajedništvo života, ljubavi i istine. Zato je zajedništvo bitna oznaka Crkve. "Vjeran je Bog koji vas je pozvao u zajedništvo sa Sinom svojim, Isusom Kristom, Gospodinom našim. Zaklinjem vas, braćo, imenom Gospodina našega Isusa Krista, da svi budete složni; da ne bude među vama razdora, nego da budete ujedinjeni u istom osjećaju i istoj misli. Rekoše mi ... da među vama ima prepirki. A pod tim mislim kako svaki pojedini od vas govori: 'Ja sam Pavlov', 'a ja Apolonov', 'a ja Kefin', 'a ja Kristov'. Zar je Krist razdijeljen? Zar je Pavao bio razapet za vas" (1 Kor 1,9-14) "Budući da je jedan kruh, svi smo jedno tijelo, jer svi smo dionici u jednom te istom kruhu" (1 Kor 10,17).

Koncilski temelji - Zajedništvo svećenika i vjernika u jedinstvu Crkve opisuje koncilna dogmatska konstitucija *Lumen Gentium*: "Sveta i organski izgrađena narav svećeničke zajednice privodi se u djelo i po sakramentima i po krepostima" (LG 11). Ili: "Krist je Gospodin za upravljanje i stalno povećavanje Božjeg Naroda u svojoj Crkvi ustanovio različite službe, koje idu za dobro čitavoga Tijela" (LG, 18). "Svećenici, mudri suradnici biskupskoga reda i njegova pomoć i oruđe, pozvani da služe Božjemu Narodu, čine jednu svećeničku družbu sa svojim biskupom, određenu za različite dužnosti. (...) Na temelju Reda i službe svi su svećenici, bilo dijecezanski, bilo redovnički, pridruženi zboru biskupa i prema svome zvanju i milosti službe dobru cijele Crkve. Snagom svoga svetog ređenja i misije svi su svećenici među sobom vezani tijesnim bratstvom, koje se mora dragovoljno i rado očitovati u uzajamnoj pomoći, i duhovnoj i materijalnoj i pastoralnoj i osobnoj, na sastancima i u zajedništvu života, rada i ljubavi." Svećenici trebaju pokazati i vjericima i nevjericima svjedočanstvo istine i života. Kako cijelo čovječanstvo danas ide za jedinstvom, to više trebaju svećenici uklanjati "razlog za podijeljenost, kako bi se cijelo čovječanstvo dovelo u jedinstvo Božje obitelji" (LG 28).

Prijateljstvo Svetih. Nedavno smo slavili svetkovinu Svih Svetih i Dušni dan. Mogli bismo reći zajedništvo je prijateljstvo Svih Svetih s Bogom ili obratno:

Bog je prijatelj Svih Svetih. Zapravo, svaki se svetac osjećao i živio kao prijatelj Božji; oni su Boga doživljavali kao svoga najvećeg i najdražeg prijatelja. Pa i mi koji živimo kao putujuća Crkva osjećamo Boga kao najmilijeg prijatelja. Ali svece doživljavamo kao svoje prijatelje, jer osjećamo da nas oni vole. Osjećamo i slično zajedništvo i prijateljstvo i s dušama u čistilištu te tako rado molimo za njihovo izbavljenje u nebesku slavu. Mi svećenici činimo zajedno jedan prezbiterij u Crkvi u Hercegovini. Među sobom osjećamo zajedništvo i prijateljstvo, ali, na žalost, ne sa svima i u svim prilikama.

Prijateljjevanje u praksi - Imamo kolege iz škole ili zemljake rođene s istoga zemljopisnog područja, ali rijetke svećenike osjećamo i tako se u praksi ponašamo kao svoje prijatelje. Na našim sastancima, bilo koje vrste, čim dođemo, primijetimo tko je došao, a tko nije. Ako nije došao naš prijatelj, to se odmah pitamo što je s njim, da nije bolestan, zauzet i slično. Prijatelji se često vide, posjećuju i pomažu u svakom smislu, u životu, u radu, u duhovnom i materijalnom pogledu. Svatko bi od nas želio imati prijatelja svećenika kojemu može doći u svako doba dana i noći, bez najave, izložiti mu svoje stanje i duhovno i materijalno; može mu se potužiti na sebe, a ne na drugoga. Naši dragi sveci imali su, osim Boga, i druge prijatelje među ljudima. Sjetimo se prijateljstva između Davida i Jonatana, između apostola Pavla i njegovih suradnika i učenika: Barnabe, Timoteja, Tita i ostalih. Sjetimo se prijateljstva između sv. Benedikta i njegove sestre sv. Skolastike; između sv. Franje i sv. Klare; između sv. Terezije Avilske i sv. Ivana od Križa itd. Prijateljstvo nam je potrebno u praksi i u pastoralu u prvome redu jer smo prijatelji Božji, kako nam sam Isus reče; "Vi ste prijatelji moji" (Iv 15,14).

Kakvo je zajedništvo među nama svećenicima i redovnicima u Hercegovini?

Pred ovim upitnikom trebalo bi stati, dugo razmišljati i postavljati pitanja:

Kako mi svećenici pomažemo jedni drugima u osobnom i pastoralnom životu?

Kako se često posjećujemo?

Kako često posjećujemo stare i bolesne svećenike i koliko se vremena zadržimo s njima?

Ponesemo li im nešto kao uobičajeni dar?

Kakav je odnos nas starijih svećenika prema mlađima i obratno mlađih prema starijima?

Kako zovemo jedni druge na razne proslave ili patrone župa? I kako se odazivamo?

Kako često zovemo jedni druge da propovijedamo u župi za patrona ili zaštitnika župe?

Kako izađemo u susret da jedni druge zamijenimo ili jedni druge posjetimo prigodom bolesti ili žalosti?

Kako dolazimo preminulim svećenicima na sprovode; svećeničke i redovničke; na sprovode roditelja kolega svećenika?

Možda ćemo reći da je svemu kriv "Hercegovački slučaj"? Jedni će reći da je "Hercegovački slučaj" završen pa bi trebalo poboljšati naše međusobne odnose. Samo treba provesti u djelo ono što je određeno od Svete Stolice. Drugi će pak reći da je "Hercegovački slučaj" trajna mora, nepravda i zato ostaje neriješen. Odredbe Ordinarijata u vezi s time tako se sprovode kakav je tko stav zauzeo ili "rov iskopao" s obzirom na "Hercegovački slučaj". I među samim svećenicima, dijecezanskim kao i među redovnicima, postoje interesne skupine koje se među sobom sastaju i pričaju ili možda "tračaju" o onim drugima i drugačijima. Naravno da je *invidia clericalis* također nazočna i djelatna.

Mi dijecezanski svećenici znamo napamet i unaprijed koji svećenici ne će doći na zajedničke sastanke; bilo službene ili neslužbene, biskupijske, dekanatske ili privatne, npr. za imendane i slične proslave. Čini se da je mnogim svećenicima kompjutor spriječio da ne posjete brata svećenika ni kada treba ni kada ne treba. Vjerujem da se možemo svi složiti u jednome: da nam je zajedništvo okrnjeno s mnogih strana. A što reći onda o prijateljstvu među prezbiterima? Na ovom području trebali bi svi, a baš svi, bez iznimke, ispitivati svoju savjest.

Redovnička zajednica pozvana je da bude "stručnjak u zajedništvu" u ovom suvremenom egoističnom i izrabljivačkom društvu. Ona je zajednica braće koja žive od milosrdne ljubavi, te znak i svjedok ljubavi. Redovnička zajednica duguje svoje postojanje zajedničkoj karizmi. Bog nas sabire da živimo vlastiti poziv zajedno s drugima. Posvećeni je život, tijekom povijesti Crkve, bio živa nazočnost djelovanja Duha Svetoga, kao povlašteni prostor apsolutne ljubavi prema Bogu i bližnjemu, svjedokom božanskog plana da od cijeloga čovječanstva, u okviru civilizacije ljubavi, stvori veliku obitelj djece Božje, piše fra Ante Čovo (*Crkva u svijetu*, 4/2007., str. 646). Ili kako to donose *Djela apostolska*: "U mnoštvu onih što prigriše vjeru bijaše jedno srce i jedna duša. I nijedan od njih nije svojim zvao ništa od onoga što je imao, nego im sve

bijaše zajedničko. Apostoli pak velikom silom davahu svjedočanstvo o uskrsnuću Gospodina Isusa i svi uživahu veliku naklonost. Doista, nitko među njima nije oskudijevao, jer koji bi god posjedovali zemljišta i kuće, prodavali bi ih i utržak donosili i stavljali pred noge apostolima. A dijelilo se svakomu koliko je trebao" (Dj 4,32-35).

Prigovori vjernika - Što nama vjernici stavljaju pred oči i pred noge? Govore nam, kako s koje strane, ovo je "pratarsko maslo" ili ovo je "popovska ujdurma". Budi-mo svjesni, što god narod govorio protiv biskupijskih svećenika to je ujedno govor i protiv redovničkih svećenika, franjevac, i što god govorio protiv franjevac, to je u isto vrijeme govor protiv dijecezanaca. Ta ne govore li nam oni treći: "Svi su oni jednaki". Nastojmo braniti jedni druge i početi govoriti pozitivno i dobro jedni o drugima! "Drugim riječima, naše su svećeničke zajednice pozvane da budu prava *vježbališta zajedništva i prijateljstva*, kako bi nam rekao Ivan Pavao II. u poslanici *Ecclesia in Europa*. Slično bismo mogli napraviti jednu usporedbu: mi kupujemo kruh, mlijeko, meso, krumpir, kupus, što proizvode naši seljaci, ali nikada ne možemo platiti seljaku njegovu ljubav i žrtvu koju je uložio u te proizvode koji za nas znače našu egzistenciju. Tako, naše svećeničko zajedništvo i prijateljstvo trebamo stalno izgrađivati i u njemu se vježbati, ali nikada ne ćemo moći izmjeriti koliko je važna ta naša žrtva i ljubav koju ulažemo u zajednički život našega prezbiterija u Hercegovini. Različite priče ili bolje rečeno različita klevetanja i ogovaranja među nama svećenicima možemo spriječiti mi svi pojedinačno i zajedno kao što se sjedine male sitne pahuljice snijega, koje kad se zajedno ujedine zaustave velike autobuse, šleperu pa i još veće vlakove.

Umjesto zaključka - kotač: Za posjeta jednomu samostanu jedan je od nazočnih posjetitelja upitao poglavara samostana: "Oče, kako to da vaši redovnici žive u srdačnom zajedništvu, a različitog su podrijetla, različite sposobnosti i izobrazbe?" Umjesto znanstvena tumačenja, starješina se samostana poslužio slikom iz života: "Uzmimo da je riječ o kotaču koji se sastoji od oplata, žbica i glavčine. Oplata su ovi samostanski zidovi; no oni nas samo na izvan drže zajedno. Žbice, to smo mi redovnici, drže se za glavčinu i tako omogućuju da se kotač ne raspadne. Sredina toga zamišljenog kotača jest Isus Krist. Iz njega svi mi živimo. On nas drži zajedno. U njemu smo svi mi, kako sami primjećujete, srdačna braća." Posjetitelj se iznenadi, radostan što je prisposodobom o kotaču naučio nešto više o srdačnom bratoljublju. Mi bismo pak rekli o našem svećeničkom zajedništvu ili još bolje uzajamnom prijateljstvu našega prezbiterija u Hercegovini.

Don Luka Pavlović

SJEDNICA ZBORA SAVJETNIKA

Na poziv mjesnoga ordinarija biskupa Ratka održana je sjednica Zbor konzultora u Mostaru, 3. prosinca 2008. Raspravljalo se o sljedećim temama:
odobrenje Pravilnika Zbora savjetnika;
zamjena članova u Zboru konzultora;
osnivanje novoga dekanata u Čapljini;
imenovanje novih dekana u Mostaru i u Čapljini;
imenovanje drugih dekana kojima je istekao mandat;
preimenovanje nekih dekanata u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji. O svemu tome objavljujemo biskupove dekrete u ovom broju *Službenoga vjesnika*.

PRAVILNIK

Zbora savjetnika Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije

Čl. 1 - Zbor savjetnika ima zadaću pomagati dijecezanskomu biskupu u upravi biskupijskim dobrima i crkvenim dobrima drugih pravnih osoba koje su podložne vlasti dijecezanskoga biskupa, vodeći računa o njihovoj pastoralnoj svrsi. Zbor savjetnika može obavljati i druge zadaće, osim onih koje *Zakonik kanonskoga prava* predviđa u slučaju spriječene ili upražnjene stolice, koje mu po svom razboritom sudu povjeri dijecezanski biskup.

Čl. 2 - Norme koje se odnose na njegovu narav, zadaće i djelovanje određene su *Zakonikom kanonskoga prava* (1983.), *Direktorijem za pastoralnu službu biskupa* "Apostolorum Successores" (2004.), krajevnim pravom i ovim *Pravilnikom*.

Čl. 3 - Zbor savjetnika privremeno upravlja Biskupijom u slučaju da je biskupska stolica spriječena - *sedes impedita*, ili upražnjena - *sedes vacans*.

Čl. 4 - Ako je biskupska stolica spriječena, zadaća je Zbora savjetnika izabrati svećenika koji će upravljati Biskupijom, u slučaju da nema biskupa koadjutora ili da nema popisa svećenika sastavljenog od dijecezan-

skoga biskupa, koji u tom slučaju preuzimaju upravu Biskupijom, prema utvrđenu redosljedu (*kan. 413 § 1-2*).

Čl. 5 - Ako je biskupska stolica upražnjena:

1. u slučaju da Biskupija nema pomoćnoga biskupa, dužnost je Zbora savjetnika obavijestiti Svetu Stolicu o biskupovoj smrti (*kan. 422*);

2. u slučaju da Sveta Stolica ne odluči imenovati apostolskog upravitelja, Zbor savjetnika upravlja Biskupijom do izbora dijecezanskog upravitelja (*kan. 419*);

3. u roku od osam dana, dužnost je onoga koji preuzme upravu Biskupijom ili najstarijega člana po ređenju sazvati Zbor savjetnika koji neka pristupi izboru dijecezanskog upravitelja (*kan. 421 § 1*);

4. nazočiti polaganju ispovijesti vjere dijecezanskog upravitelja (*kan. 833, 4°*);

5. vršiti zadaće vlastite Prezbiterskom vijeću, koje prestane za vrijeme upražnjene stolice, do osnutka novoga Vijeća u roku od godinu dana nakon što novi dijecezanski biskup preuzme Biskupiju (*kan. 501 § 2*);

6. nazočiti kanonskomu preuzimanju Biskupije novoga dijecezanskoga biskupa (*kan. 382 § 3*) ili preuzi-

manju službe biskupa koadjutora i pomoćnoga biskupa (*kan.* 404 § 1-3);

7. papinski izaslanik dužan je pitati za savjet neke članove Zbora prilikom imenovanja novoga dijecezanskog biskupa ili biskupa koadjutora (*kan.* 377 § 3).

Čl. 6 - Prilikom izbora dijecezanskog upravitelja, Zbor je savjetnika dužan obdržavati odredbe *kann.* 165-178 (*kan.* 424), a za valjanost izbora i odredbe *kan.* 425 § 1-2.

Čl. 7 - U slučaju uklanjanja, odreknuća ili smrti dijecezanskog upravitelja, obdržavajući propis *kan.* 421, Zbor savjetnika mora izabrati novoga dijecezanskog upravitelja (*kan.* 430 § 2).

Čl. 8 - Dijecezanski upravitelj može samo s pristankom Zbora savjetnika:

1. dati dozvolu za ekskardinaciju i inkardinaciju, kao i dopuštenje kleriku da prijeđe u drugu partikularnu Crkvu, ali po isteku jedne godine otkako je biskupska stolica ostala upražnjena (*kan.* 272);

2. ukloniti sa službe kancelara ili druge bilježnike kurije (*kan.* 485);

3. dati otpusno pismo kandidatima za primanje svetih redova (*kan.* 1018 § 1, 2°).

Čl. 9 - U redovitom upravljanju Biskupijom, dijecezanskom je biskupu potreban pristanak Zbora savjetnika:

1. za poslove izvanrednog upravljanja koje je odredila Biskupska konferencija (*kan.* 1277);

2. za otuđenje biskupijskih dobara (*kan.* 1292 § 1);

3. za otuđenje biskupijskih dobara čija je vrijednost u granicama najmanjeg i najvećeg iznosa koji je odredila Biskupska konferencija (*kan.* 1292 § 1). Ako se radi o stvarima darovanim Crkvi *ex voto*, ili umjetnički ili povijesno dragocjenim stvarima, osim pristanka Zbora, za valjanost otuđenja zahtijeva se i dopuštenje Svete Stolice (*kan.* 1292 § 2);

4. za sklapanje ugovora o davanju crkvenih dobara, koja pripadaju Biskupiji ili nekoj drugoj pravnoj osobi koja je podložna vlasti dijecezanskoga biskupa, u zakup, osim u slučaju kad je zakupac neka crkvena ustanova (*kan.* 1297).

Čl. 10 - Dijecezanski je biskup dužan pitati za savjet Zbor savjetnika:

1. kada se radi o obavljanju poslova koji su s obzirom na gospodarsko stanje Biskupije od veće važnosti, bilo da se radi o poslovima od općega značenja - npr. o načinu ulaganja novca koji pripada crkvenim ustanovama, bilo da se radi o pojedinačnim slučajevima -

npr. odrediti svrhu jedne nekretnine od veće vrijednosti koja pripada jednoj crkvenoj ustanovi (*kan.* 1277);

2. prilikom imenovanja i uklanjanja biskupijskog ekonoma (*kan.* 494 § 1-2);

3. bilo koje drugo pitanje o kojem dijecezanski biskup smatra prikladnim čuti mišljenje Zbora savjetnika.

Čl. 11 - Zbor savjetnika sastavljen je od 9 svećenika koje slobodno imenuje dijecezanski biskup između članova Prezbiterskoga vijeća.

Čl. 12 - Služba članova Zbora traje pet godina, ali tako da nastavlja vršiti svoje zadaće sve do osnutka novoga Zbora savjetnika (*kan.* 502 § 1).

Čl. 13 - Služba u Zboru savjetnika ne prestaje ako netko od članova prestane biti član Prezbiterskoga vijeća (Papinsko vijeće za tumačenje zakonskih tekstova: AAS, 76 (1984.), str. 747). Kad god to zahtijevaju okolnosti ili potrebe, dijecezanski biskup, prema svomu razboritom sudu, može ukloniti jednoga ili više savjetnika, obdržavajući *kan.* 502, § 1.

Čl. 14 - Članovi Zbora dužni su nazočiti sjednicama Zbora savjetnika. U slučaju dva neopravdana izostanka, prestaje i služba savjetnika. Za sudjelovanje u radu Zbora nije predviđena nikakva materijalna naknada.

Čl. 15 - Zboru savjetnika stoji na čelu dijecezanski biskup, koji saziva i predsjedava sjednicama Zbora. Kad je biskupska stolica spriječena ili upražnjena, Zborom predsjedava onaj koji u međuvremenu zamjenjuje biskupa ili, ako taj još nije postavljen, svećenik koji je u Zboru savjetnika stariji po ređenju (*kan.* 502 § 2).

Čl. 16 - Dijecezanski biskup imenuje tajnika Zbora. On ostaje u službi pet godina i njegov mandat može biti obnovljen više puta. Dužnost je tajnika sastaviti zapisnik sjednice, pripremiti, uz pomoć mjerodavnih ureda Kurije, materijale potrebne za sjednicu, kao i priopćiti odluke, nakon što ih odobri dijecezanski biskup, članovima Zbora.

Čl. 17 - Zbor savjetnika, osim u slučajevima kad je biskupska stolica spriječena ili upražnjena, sastaje se najmanje jednom godišnje, kako bi raspravilo predmete koji ulaze u njegovu mjerodavnost. Pojedine sjednice Zbora, na zahtjev dijecezanskoga biskupa, mogu se posvetiti proučavanju predmeta od posebne važnosti za mjesnu Crkvu.

Čl. 18 - Dijecezanski biskup može pozvati da sudjeluju u radu Zbora, ali bez prava glasa, osobe čiju

prisutnost smatra veoma korisnom, u prvom redu one koji se nalaze na čelu pojedinih ureda Kuriје ili koji se ističu stručnošću u predmetima o kojima se na sjednici raspravlja.

Čl. 19 - Članovi Zbora dužni su čuvati tajnu o osobama i stvarima o kojima je bilo riječi na sjednici.

Čl. 20 - Sjednicu treba sazvati u skladu s propisom *kan. 166*, pozivom u pisanu obliku, koji se dostavlja vijećnicima najmanje 15 dana prije njezina održavanja.

Sjednice saziva, određuje im dnevni red u dogovoru s tajnikom te njima predsjedava dijecezanski biskup, u skladu s odredbama ovoga Pravilnika.

Čl. 21 - Dijecezanski biskup može sazvati Zbor savjetnika na hitno zasjedanje bez održavanja formalnosti sazivanja predviđenih ovim Pravilnikom.

Čl. 22 - Kad god je Zbor pozvan dati mišljenje ili svoj pristanak, prema odredbama *Zakonika kanonskoga prava* ili ovog *Pravilnika* (usp. čl. 8-10), treba se formalno izjasniti putem glasovanja, podizanjem ruke ili, na zahtjev dijecezanskoga biskupa ili barem polovice članova Zbora, tajnim glasovanjem.

Odluke se smatraju važećima ako je nazočna većina onih koji su morali biti pozvani, a pravnu snagu ima ono što je prihvatila apsolutna većina članova. U slučaju jednaka broja glasova, pristanak se (usp. čl. 8-9) ne smatra danim, dok u slučaju davanja mišljenja

(usp. čl.10) dijecezanski je biskup slobodan odlučiti po svomu razboritom sudu.

Čl. 23 - Dijecezanski biskup, saslušavši prethodno mišljenje Zbora savjetnika, može izmijeniti ili dopuniti odredbe ovoga Pravilnika.

Čl. 24 - Ovaj je Pravilnik usvojen na sjednici Zbora savjetnika u Mostaru, 3. prosinca 2008. Dijecezanski biskup potvrdio ga je istoga dana i odmah stupa na snagu.

U Mostaru, 3. prosinca 2008.

Mostar, 3. prosinca 2008.

Prot.: 1626/2008.

P R A V I L N I K
ZBORA SAVJETNIKA
MOSTARSKO-DUVANJSKE
I

TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE
potvrđujem i odobravam za jedno petogodište

+ Ratko Perić
dijecezanski biskup
apostolski upravitelj
trebinjski

Don Ante Luburić
kancelar

DEKANATI U MOSTARSKO-DUVANJSKOJ BISKUPIJI

Mostar, 3. prosinca 2008.

Prot.: 1628/2008.

SVIM ŽUPNIM UREDIMA HERCEGOVAČKIH BISKUPIJA

DIOPA MOSTARSKOGA I USPOSTAVA NOVOGA ČAPLJINSKOG DEKANATA

U skladu sa *Zakonikom kanonskoga prava* i mišljenjem Prezbiterijskoga vijeća, koje je zatraženo i izneseno na sjednici održanoj u Mostaru 26. studenoga, i mišljenjem Zbora konzultora, iznesenim u Mostaru 3. prosinca 2008., u svrhu uspješnijega pastoralnog djelovanja i većega zajedništva ovim dekretom odvajam od **MOSTARSKOGA DEKANATA** neke župe i osnivam novi **DEKANAT** koji će se zvati **ČAPLJINSKIM**.

1. - U **DOSADAŠNJEM MOSTARSKOM DEKANATU**, koji se pruža duž rijeke Neretve, s lijeve i s desne strane, osim u području Domanovića-Čeljeva-Dračeva, koje oduvijek pripada Trebinjskoj biskupiji, između Prvoga i Drugoga svjetskog rata bila su dva dekanata: Konjički s četiri župe i Mostarski sa sedam župa. Tijekom vremena, zbog seljenja stanovništva Konjički je dekanat dokinut, a nastajale su nove župe. Tako je do sada u Mostarskom dekanatu bilo 18 župa koje navodimo kronološkim redom s godinom njihova osnutka: Konjic 1837., Mostar - Sveti Petar i Pavao 1849., Gabela 1854., Drežnica 1871., Goranci 1871., Glavatičevo 1882., Blagaj-Buna 1891., Potoci 1892., Nevesinje 1899., Čapljina 1917., Jablanica 1917., Mostar - Katedrala Marije Majke Crkve 1980., Gabela Polje 1977., Gorica-Struge 1988., grad Mostar s četiri župe 1993.: Sv. Matej, Sv. Marko, Sv. Luka i Sv. Ivan. Neke su od spomenutih 18 župa doživjele gorku sudbinu opustošenje, a neke umanjena do nestanka stanovništva, zbog progona, u vrijeme posljednjega rata: Konjic, Jablanica, Drežnica, Glavatičevo, Potoci, Nevesinje, a župa Blagaj ima svoje sjedište na Buni.

2. - **GABEOSKI KRAJ** oduvijek je bio kompaktan i cjelovito pripadao najprije Makarskoj biskupiji do 1735. godine, zatim Bosanskomu apostolskom vikarijatu (1735.-1846.), Hercegovačkomu apostolskom

vikarijatu (1846.-1881.) i Mostarsko-duvanjskoj biskupiji (od 1881.) do danas. Gabela je najstarija župa ovoga područja. Spominje se još u 16. stoljeću, a od nje su se odvojile tri okolne: Čapljina, Gabela Polje i Gorica-Struge te dijelovi župe Studenci.

3. - Isto tako od početka raspodjele župa **DECIZIJOM SVETE STOLICE IZ 1899.** godine Gabela kao postojeća i Čapljina kao buduća župa (osnovana 1917.) pripale su dijecezanskom kleru Mostarsko-duvanjske biskupije, na "slobodno raspolaganje" mjesnoga biskupa.

4. - I u ponovnoj raspodjeli župa - prema **DEKRETU TRIJU DIKASTERIJA SVETE STOLICE ZVANOM ROMANIS PONTIFICIBUS, 1975.** - Gabela kao i postojeća župa Čapljina - ova "bez ikakva oduzimanja teritorija" - pravno pripadaju biskupijskom kleru Mostarsko-duvanjske dijeceze.

Sukladno "Pravilniku dekanske službe" - *Vrhbosna, 3/2006.*, str. 298-300 - bit će imenovani Dekani Mostarskoga dekanata i novoga Čapljinskog dekanata.

Neka nam u svemu pomogne svojim obilnim blagoslovom

PRESVETO TROJSTVO - naslovnik župe Gabela Polje, a po zagovoru

SV. PETRA, prvoga među Apostolima, i **SV. PAVLA** - kojemu ove godinu slavimo 2000. Jubilej rođenja - zaštitnikâ župe Gorica-Struge;

SV. STJEPANA, prvomučenika - zaštitnika župe Gabela i

SV. FRANJE ASIŠKOGA - zaštitnika župe Čapljina, sadašnjih župa koje od danas tvore novi **Čapljinski dekanat**.

Sve na veću slavu Božju i na čast Blažene Djevice Marije.

+ Ratko Perić, biskup

Mostar, 3. prosinca 2008.
Prot.: 1629/2008.

SVIM ŽUPNIM UREDIMA HERCEGOVAČKIH BISKUPIJA

**PREIMENOVANJE NEKIH DEKANATA
U MOSTARSKO-DUVANJSKOJ BISKUPIJI**

Na sjednicama Prezbiterskoga vijeća, 26. studenoga, i Zbora konzultora 3. prosinca 2008., raspravljano je o preimenovanju nekih dekanata u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji. Tako je formulirano mišljenje koje se prenosi u ovaj dekret, a to je:

Nahijski dekanat preimenuje se u **LJUBUŠKI DEKANAT**,

Donjobekijski u **GRUDSKI DEKANAT**,

Gornjobekijski u **POSUŠKI DEKANAT**.

S novoosnovanim Dekanatom čapljinskim sada je u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji osam dekanata s ovim nazivima i župama.

BOČANSKI: Čerin, Čitluk, Gradina, Gradnići, Kruševo, Međugorje, Ploče-Tepčići (7).

ČAPLJINSKI: Čapljina, Gabela, Gabela Polje, Gorica Struge (4).

DUVANJSKI: Bukovica, Duvno, Grabovica, Kongora, Prisoje, Rašeljke, Roško Polje, Seonica, Šujica, Vinica (10).

GRUDSKI: Drinovci, Gorica-Sovići, Grude, Raskrižje, Ružići, Tihaljina (6).

LJUBUŠKI: Grljevići, Humac, Klobuk, Studenci, Šipovača-Vojnići, Veljaci, Vitina (7).

MOSTARSKI: Blagaj-Buna, Drežnica, Glavatičevo, Goranci, Jablanica, Konjic, grad Mostar: s Katedralom, Sv. Petrom i Pavlom, Sv. Matejem, Sv. Markom, Sv. Lukom i Sv. Ivanom te Nevesinje i Potoci (14).

POSUŠKI: Gradac Posuški, Posušje, Rakitno, Sutina, Vinjani, Vir, Zagorje (7).

ŠIROKOBRIJEŠKI: Buhovo, Crnač, Izbično, Gradac Mostarski, Jare, Kočerin, Ledinac, Ljuti Dolac, Polog, Rasno, Široki Brijeg (11).

Sve na veću slavu Božju, na čast Blažene Djevice Marije i Svetoga Pavla!

+ Ratko Perić, biskup

PRIOPĆENJA

Mostar, 24. rujna 2008.
Prot.: 1352/2008.

ŽUPNIM UREDIMA MOSTARSKO-DUVANJSKE I TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE ZA MORALNE I SPOSOBNE POLITIČARE

Pred nama su izbori, koji će se održati 5. listopada ove godine, za lokalne jedinice vlasti. Mnogi postavljaju pitanje sebi i drugima: vrijedi li uopće glasovati i za koga dati svoj glas? Odgovor je samo jedan: na izbore izići a glasove dati boljima. Moralno je načelo: od dva zla, biraj manje! Oni koji ne izađu na izbore nemaju moralnoga prava kritizirati društvenu i političku scenu kojoj sami doprinose svojim uskraćenim glasom!

Hrvatski je narod u BiH ustavno konstitutivan i jednakopravan s ostala dva naroda. Ali kao malobrojniji narod na državnoj razini redovito jest ili može biti nadglasan. To jest nema mehanizma da se zaštiti od onih koji nemaju od Boga straha ni od ljudi srama (Lk 18,2).

Drugi vatikanski koncil. U demokratskom svijetu najuspješnije političko sredstvo naroda jest izborni glas. Glas punoljetnih osoba, zrelih građana. Koncil je jasan: Vjernici "imaju pravo i ujedno dužnost da se služe svojim pravom glasa u korist općeg dobra" (*Radost i nada*, 75).

Papa Benedikt XVI. na Sardiniji o Maloj Gospi, 7. rujna ove godine, moli zagovor Blažene Djevice Marije, Majke Isusove, da nas "učini sposobnima evangelizirati svijet rada, gospodarstva, politike; rada kojemu je potreban novi naraštaj zauzetih kršćanskih laika, sposobnih tražiti na mjerodavan i strogo moralan način rješenja održiva razvoja". Traže se, dakle, društveno sposobni i čudoredno zdravi političari, kršćanski laici.

Listopadski izbori za predstavnike lokalne vlasti u općinama i gradovima nezamjenjivi su i bitni po tome

što se upravo u općinama obavlja glavni dio poslova običnoga građanina. Za sve je građane od temeljne važnosti da izaberu one koji će se zauzeti za dobrobit ljudi i mjesta gdje žive i da na toj razini ostvaruju svoja ljudska prava i građanske slobode. Nekada nam je bilo jasnije koga ne birati: ne deklariranog ateista. Danas je malo onih koji se javno priznaju takvima, ali zato smo suočeni s praktičnim bezbošcima, koji žive tako kao da Boga nema pa, prema tomu, kao da nema ni onih koji Boga štiju svim bićem svojim. Javno glasuju za zakone koji su protiv Božjega i crkvenoga reda. Traže svoje osobne, obiteljske i stranačke interese, zapostavljajući opće dobro svoga naroda.

Stoga je naš stav: odgovorno izići na izbore i odgovorno glasovati za kompetentne i moralno zdrave kršćanske političare, sposobne rješavati održivi opstanak i razvoj. Ako nema najboljih, ima boljih od prosječnih. Oni koji su se u svome mandatu dokazali moralno odgovornima i sposobnima zaslužuju naš glas. A oni koji su proigrali svoju političku odgovornost, zaslužuju otkaz. Glasovat ćemo za one koji za svoga mandata, a ne samo pred izbore, trajno rade za opće dobro naroda, za hrvatske interese gospodarstva, zaposlenja, medija, školstva, a napose, razumije se, za one koji pomažu "domaćima u vjeri" (Gal 6,10).

Msgr. Srećko Majić
generalni vikar

DOKUMENTI PROTIV GLASA “SAVEZA BORACA I ANTIFAŠISTA NOR-A”

Optužbe. U mostarskom *Dnevnom listu*, od 21. listopada 2008., u tekstu novinara G. Leke, u vezi s biskupijskim zemljištem pod Partizanskim spomenikom u Mostaru, stoji kako «iz tzv. Saveza boraca i anti-fašista NOR-a ističu, bez obzira na postojanje valjanih dokumenata, da zemljište nikad nije bilo crkveno. “To nije bilo njihovo i nema im od toga ništa. Mislim da je to bilo općinsko ili od ljudi koji su tu imali vinograde...”», izjavio je **Alija Bijavica**, predsjednik Županijskog odbora toga saveza.

Uokvirena je i izjava **Radmila Andrića**, nekadašnjega gradonačelnika Mostara, sadašnjega predsjednika Odbora za obnovu Partizanskoga spomenika u Mostaru, koja u cijelosti glasi: “To je zemljište upisano u katastar na ime Grada Mostara. Je li to nekada pripadalo Crkvi, ne znam. Koliko ja znam, 60-ih godina prošlog stoljeća isplatili smo nekim Jurićima novac za to zemljište. Točno je da je biskup tu imao neke vinograde, ali ne na mjestu gdje se danas nalazi spomenogroblje. Da bi se ta ideja realizirala, da oduzmu lokaciju, oni su pokrenuli organizirano vandalsko rušenje spomenika. Tvrdim da je sve što je urađeno na partizanskom groblju djelo klerofašista. Tamo ima križeva, kukastih križeva, pa ustaških znakova. Nisam daleko od toga da pomislim da je sve to rađeno po odluci biskupa Ratka Perića”, optužuje Radmilo Andrić.

Što je po srijedi? Šezdesetih godina prošloga stoljeća, kada je gradska uprava Mostara odlučila podignuti spomenik poginulim partizanima u vrijeme Drugoga svjetskog rata na današnjem mjestu, niz obronak prema ulici Blagoja Parovića, danas ulica Petra Krešimira IV., oduzela je dio zemljišta kojemu je gruntovnički vlasnik Biskupija mostarsko-duvanjska i trebinjska. Prema Rješenju Narodnog odbora općine Mostar, VL Broj: 04/I-1976/1., od 6. ožujka 1961., navodimo doslovno:

«k. č. 386/1 - vinograd “Glavica” u površini od 1151 m² up. u zk. ul. broj 2685 k. o. Mostar, vlasništvo Biskupije Mostarsko-duvanjske i Trebinjske;

k. č. 369 - vinograd “Glavica” u površini od 1030 m² up. u zk. ul. broj 3914 k. o. Mostar, vlasništvo Rimokatoličke biskupije Mostar;

predaju se u posjed Narodnom odboru Opštine Mostar radi izgradnje Partizanskog groblja na području “Glavice”, “Bara” i Bijelog Brijega u Mostaru.»

Pod brojem IV. stoji: «Zemljišno-knjižni ured Sreškog suda Mostar izvršice uknjižbu prava predaje u posjed i korištenja u korist Narodnog odbora Opštine Mostar, saglasno propisima tačke 14 najamnih zgrada i građevinskih zemljišta /Sl. list FNRJ broj 49/59.»

A za to je “Sreski sud u Mostaru” izdao Rješenje, Posl. broj DN: 489/61, od 13. ožujka 1961. Tako dokumenti iz 1961. pišu o oduzimanju 2.181 m² biskupijskoga posjeda, a onako gore gosp. Bijavica i gosp. Andrić danas neprovjereno, nepromišljeno pa stoga posve neodgovorno misle i tvrde.

Budući da je svojedobno nacionalizirana čitava Glavica, a ne samo taj dio pokriven Partizanskim spomenikom, uprava grada Mostara samo je obavijestila vlasnika zemljišta, Biskupiju Mostarsko-duvanjsku i Trebinjsku, o svome nasilnu činu. Izgradnju Partizanskoga spomenika povjerila je 1965. godine beogradskom arhitektu Bogdanu Bogdanoviću.

Katedrala i Partizanski spomenik. Nakon što je Biskupiji oduzeto zemljište na Rondou kao i sav materijal pripremljen za izgradnju Katedrale, biskup Petar Čule, nakon 25 godina traženja lokacije, i iz zatvora (1948.-1957.) i izvan zatvora, jedva je dobio vlažan prostor uz Radobolju da započne gradnju Katedrale, 1975., i dovrši je 1980. godine. A uvjet je gradske uprave bio da ni na koji način Katedrala ne smije zasjeniti Partizanski spomenik: ni izgledom, ni visinom, ni tornjem, čak ne smije biti ni vidljivi križ! Biskupija se morala u svojem projektu držati toga boračko-partizanskoga zahtjeva ako je htjela ikakvu katedralu, 100 godina nakon uspostave redovite biskupske vlasti u Mostaru.

Ratne razvaline. U vrijeme posljednjega rata cio grad Mostar, pa prema tomu i sama Katedrala i sam

Partizanski spomenik, i sve druge religiozne zgrade i sve kulturne građevine doživjele su sudbinu oskrvrjenja, rušenja, uništenja. Katedrala se obnavlja u religiozno sastajalište, Partizanski spomenik postaje sastajalište gradskih iglaša, koji ne samo oskrvrnjuju grad Mostar, nego udaraju i na vlastiti život.

Bivši gradonačelnik. I evo sada javlja se bivši gradonačelnik Mostara, Radmilo Andrić, koji izričito “tvrđi” i izravno optužuje biskupa Perića da je po njegovoj “odluci” “organizirano vandalsko rušenje spomenika”, da su to, po njegovoj dakle odluci, uradili “klerofašisti”, da su razasuli “križeve, kukaste križeve, pa ustaške znakove” na tome groblju. Ozbiljno pitamo bivšega gradonačelnika: Hoće li moći iznijeti činjenične dokaze na mostarskom sudu za te svoje teške “tvrdnje”? Na sudu, gdje se ovakve emocionalne uvrede ne uzimaju kao argumenti nego se sankcioniraju? A na sudu javnosti pitamo gosp. Andrića kako se nije maknuo od razdoblja svoga gradonačelništva s obzi-

rom na optužbe na račun Katoličke Crkve? I kako se kao razuman čovjek ne vodi zdravim principom da se najprije ispita o čijem se zemljištu radi, kako bi progovorila pravda koja nas sve obvezuje, a ne nasilje koje se onako ozakonjuje?

Trpjeli smo javne nepravde da su Katoličku Crkvu, konkretnu ovu Biskupiju, razni borci u vrijeme svoje 45 godišnje uprave mogli medijski optuživati, fizički progoniti koliko su htjeli, oduzimati joj zemlju i zgrade, zabranjivati gradnju religioznih objekata, biskupe i svećenike bacati u zatvore, ali kako danas u ovoj demokratskoj slobodi nastavljaju istim stupnjem svoga anticrkvenoga i antireligioznoga kompleksa od kojega se još uvijek mora liječiti ovo društvo, pa i putem ovakva javnog priopćenja.

Mostar, 27. listopada 2008.

*Don Ivan Štironja
vikar za pastoral*

KIUMOVE VIJESTI

OTVOREN GLAVNI OBJEKT KB MOSTAR

(KIUM, 20. rujna 2008.) - U subotu, 20. IX., svečano je otvorena glavna zgrada Kliničke bolnice u Mostaru na Bijelome Brijegu u nazočnosti brojnih uglednih osoba iz vlada i raznih ministarstava Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine, osobito zdravstva, zatim kulture, sveučilišta, politike, športa, medija... Zdravstveni objekt na Bijelome Brijegu ima svoju povijest, predratni hod, ratnu dramu - kada je i sama bolnica bila ranjena bolesnica - te poratno podizanje do ovoga svečanog otvaranja koje najavljuje puno funkcioniranje o Novoj godini.

Mjesni biskup, msgr. Ratko Perić, pozvan na inauguraciju od ravnatelja KB Mostar, dr. Ante Kvesića, obratio se skupu ovim pozdravnim govorom zazivajući Božji blagoslov i na cijelo djelo i na sve njegove djelatnike:

HOMO SAPIENS - HOMO PATIENS

Poštovani gospodine Ravnatelju Kliničke bolnice!
Gospodine Gradonačelnice grada Mostara!
Ugledni Zbore!

Biblija otvara svoju prvu knjigu i stranicu prikazom postanka svijeta i opisuje, u urešenu svijetu, stvaranje prvoga čovjeka. Iz Božje se radionice rađa ne samo tjelesni *homo sapiens* / sa *sviješću i slobodom*, slikom i prilikom Božjom (Post 1,27) - nego i *homo sanus* - zdrav i mlad kô kap. To je bio Božji plan. Ali kako se prvi čovjek na prvom ispitu po svom planu stao - svjesno i slobodno - odricati Božjega stvaralačkog očinstva nad samim sobom, odmah je postao *homo patiens* / sa *slabošću i bolešću* koja ga prati i priprema za nepredvidljivu a sigurnu smrt, rastavu besmrtno duše od smrtnoga tijela. Od tada do sada cijela se ova kugla zemaljska ukazuje, u dobra doba, kao velika ambulanta, pokretna, hodajuća bolnica: oni malo zdraviji vode, nose, posjećuju, primaju, previjaju, operiraju, liječe one malo bolesnije. Za koju će godinu bolesni otići s onu stranu rijeke, zdravi se razboljeti, a nešto zdraviji uposliti i tako kolo sreće uokrugalac i u nedogled. Tako iz dana u noć, iz tjedna u mjesec. I koliko god čovjek vremena živio: "na hipu se vrijeme vrti, jedan hip je sve do smrti" (I. GUNDULIĆ, *Suze Sina razmetnoga*).

A kad god toga svjesna a bolesna stvora upitaš što radi, taj ti *homo sapiens* i *patiens* može odgovoriti:

"Razmišljam o mučnoj zadaći što je Bog zadade sinovima ljudskim" (Prop 3,10). Svakako je najmučnija zadaća kako se riješiti bilo koje bolesti i uopće zagone-
tne smrti, jer čovjek sam u sebi osjeća urođenu čežnju: ako se već ljudski život smrću mijenja, neka se barem na drugome svijetu ne oduzima!

Do sada je u povijesti ljudskoga roda samo jedan - Krist Gospodin, utjelovljeni Sin Božji, Ozdravitelj čovjeka i čovječanstva - ponudio jedino istinsko rješenje, ono Božje. Pokazao je svu božansku sućut prema nemoćnima i bolesnima razveseljujući ih često najljepšim darom duševnoga i tjelesnog zdravlja, a više je puta i na više načina na primjerima uskrišenja: sad Jairove kćeri, sad udovičina sina u Nainu, sad svoga prijatelja Lazara u Betaniji dokazao da ni sama smrt, kamoli bolest, nema posljednju riječ u Božjoj rasporedbi čovjekova spasa, pogotovo što je sam Gospodin Isus svojom smrću našu uništio smrt, a svojim uskrsnućem obnovio nam život: da i u nama vječno bude *anima sana in corpore sano* / *zdrava duša u zdravu tijelu*!

U ovoj će se Kliničkoj bolnici na Bijelome Brijegu, koja se danas svečano otvara, i dolaziti na ovaj svijet i odlaziti s ovoga svijeta. Ovdje će se rješavati naše mučne zadaće. Crkva od svojih prvih dana bolesnike ne

samo prati sućutnom molitvom Bogu, nego i svojim vjernicima primjenjuje uzvišeni sakrament bolesničkoga pomazanja (Jak 5,13-15). Kao što liječnik pacijentu propisuje razne lijekove i maze, tako i Crkva bolesnicima daje svoje sakramentalno pomazanje uz molitvu da ih Bog svojim blagim milosrđem i milošću Duha Svetoga oslobodi od zala, spasi i po svojoj volji i dobroti pridigne.

Neka Svemogući Bog, darovatelj vremenita zdravlja i vječnoga života, obilno blagoslovi ovo bjelobriješko veledjelo i sve djelatnike, bolesnike i liječnike, i znane sponzore i neznane donatore. Svima koji su u podizanju ove zdravodajne devetokatnice / ozdravljenice i bolničkoga kompleksa na bilo koji način sudjelovali - radosna čestitka, a od Boga im mir i sreća, i dragocjeno zdravlje.

POHOD PETRU BARBARIĆU

(KIUM, 25. rujna 2008.) - U četvrtak, 25. IX., biskup Ratko i don Ivan Štironja, vikar za pastoral i povjerenik za duhovna zvanja, pohodili su travničko sjemenište koje nosi ime sluge Božjega Petra Barbarića, hercegovačkoga sjemeništara (1889.-1897.). Tom su prigodom biskup i vikar zajedno s rektorom sjemeništa vlč. Marijanom Pejićem prije podne slavili svetu Misu za vjernike koji se svakoga četvrtka okupljaju na grobu sluge Božjega Petra u sjemenišnoj crkvi sv. Alojzija Gonzage. U propovijedi, koju je temeljio na dnevnom evanđelju, biskup je govorio o Herodovoj "želji" da susretne Isusa (Lk 9,7-9). Naglasio je da je, prema evanđeoskim izvješćima, svatko vidio Isusa tko ga je iskreno zaželio vidjeti: stari Šimun i Ana koji su ga s posebnom čežnjom iščekivali, nadcarinik Zakej koji se popeo na smokvu da ga vidi; bolesni, nemoćni, mnogi žedni i gladni u duhovnom ili tjelesnom pogledu. Svi su ga oni susreli i osjetili njegovu božansku pomoć. Iako se za Heroda Antipu kaže da je "tražio priliku da ga vidi", ipak ga nije vidio. Herod je dao ubiti Ivana Krstitelja. Isus je opominjao apostole da se čuvaju "Herodova kvasca" i Gospodin je Heroda nazvao "lisicom". Takvu kvascu i liscu Isus nije pružio priliku da ga vidi. Jest preda nj priveden u vrijeme procesa, ali mu je Isus božanski odsutno na sva pitanja kojih je bilo

"mnogo", a sva bijahu zlonamjerna. Stoga je propovjednik postavio pitanje koje se odnosilo na svakoga nazočnoga: kakva je naša želja da susretne Isusa? Jesu li to samo neke zemaljske, fizičke i tjelesne želje ili znademo tražiti i duhovne lijekove i ljepote?

Nakon svete Mise biskup je razgovarao s poglavarima sjemeništa, kojima je zaželio Božji blagoslov u toj odgovornoj odgojnoj zadaći koju im je Crkva povjerala.

Potom je bilo predavanje sjemeništarcima (52) i internistima (oko 20) gdje je biskup govorio o Abrahamovu pozivu i o našem duhovnom pozivu. Poslije zajedničkog objeda s poglavarima i sjemenišnom zajednicom biskup je razgovarao s pitomcima Mostarsko-duvanjske biskupije, od kojih je jedan u trećem a šestorica u drugom razredu gimnazije.

Kroz travničko sjemenište prošao je veliki broj naših starijih dijecezanskih svećenika. Oci isusovci, koji su djelovali u tom sjemeništu od 1882. do 1945., veoma su zaslužni za podizanje dijecezanskog klera u Hercegovini. Ovaj posjet bio je prigoda da svi budu uključeni u sv. Misu sa zahvalnošću i molitvom Gospodararu žetve za brojna svećenička i redovnička zvanja u našoj mjesnoj Crkvi.

Neka u tome pokaže svoj zagovor i Sluga Božji Petar Barbarić.

SVI SVETI U ISTOČNOJ HERCEGOVINI

(KIUM, 1. studenoga 2008.) - **Nevesinje.** Župni upravitelj župe Nevesinje, don Ante Luburić, posljednjih mjeseci preuređuje jednu ruševnu kućicu pokraj župnoga dvora i želi je namijeniti za sakralni prostor dok se župna crkva ne podigne. Deset sa pet i pol metara. Kako su majstori i radnici izvodili radove, tako je građevina sve više poprimala izgled kapelice podignute na podrumskoj prostoriji. Uređen pristup, prekrasna vrata, unesene su i klupe, vitražirani su prozori, drveni oltar i - poziv biskupu da je blagoslovi i odredi za liturgijska slavlja do boljih vremena; dok na blagoslovljenim temeljima ne uzraste župna crkva Velike Gospe i privremeni se konstruirani toranj sa zvonom ne pretvori u nekadašnji toranj. Poziv je upućen za svetkovinu Svih Svetih. Biskup Ratko rado prihvatio slaviti sv. Misu i pod Misom blagosloviti novo zdanje.

Ima više obitelji koje izađu vikendom u svoje stare domove, obrađuju njive, uzgajaju ovce, uhvate malo čista planinskoga zraka. Neki su više u Nevesinju nego po Mostaru. Poneki drži nekoliko stotina ovaca, kao što je nekad bilo.

Nevesinje dolazi, kažu, od latinske riječi *Nives* - snijeg. To bi bilo kao Sniježnica. Ima više planina koje se zovu takvim imenom, po svojoj bjelini. Ove godine u Nevesinju ni snijega ni od snijega traga. Ali udarila kiša kao iz kabla. I unatoč tomu, došlo preko 50 Nevesinjaca i Nevesinjki na sv. Misu.

Otpoče župni upravitelj don Ante:

“Gospodine biskupe!

Velečasni don Nedjeljko, dragi župljani, vjernici i prijatelji!

Svima vama, okupljenima danas u Nevesinju na ovo misno slavlje svetkovine Svih Svetih, koje ćemo svečano započeti, kao župni upravitelj ove župe nevesinjske upućujem srdačan pozdrav i iskrenu dobrodošlicu.

Iako se ovih dana sjećamo naše pokojne braće i sestara, bilo to po vjeri bilo po rodu našem, pa su nam srca puna sjete i posebna raspoloženja, ipak mi ovdje danas sabrani u Gospodinu i okupljeni oko Vas, oče Biskupe, zajedno smo s Vama posebno radosni zbog ovoga liturgijskog čina koji ste odlučili slaviti ovdje u župi nevesinjskoj.

Prije devet godina, 27. veljače 1999., Vašim sam dekretom imenovan župnim upraviteljem prognane župe Nevesinje, posvećene *Uznesenju Blažene Djevice Marije*, s posebnim nalogom da se pobrinem “za uvid u stanje

crkvene imovine, kuće i svega ostaloga u nevesinjskoj župi. Učinit ćeš što budeš smatrao pastoralno najrazbortijim i što bude u Tvojoj moći i kompetenciji.”

Obećali ste svoju “raspoloživost i s obzirom na pohod samome Nevesinju” kao i slavljenje sv. Mise “za poginule i sve ostale protjerane.”

S preporukom da učinimo što možemo, i uklanjamo sve zapreke za milosno djelovanje Duha Svetoga zazvali ste, po zagovoru Velike Gospe, osobitu pomoć i blagoslov Oca nebeskoga na cijelu prognanu i iseljenu župu Nevesinje. Izrazili ste vjeru u Isusovu riječ da je “malo gorušičino zrno bačeno u zemlju, unatoč svim nemilosrdnim gaženjima s raznih strana i nepovoljnim vjetrovima i nevremenu, životno kadro iskljati, iz zemlje izrasti i do te se mjere razviti da ptice nebeske mogu sjediti na granama njegovim.”

Jedan od plodova našega nastojanja jest i ovaj novoizgrađeni prostor - dvorana, podignuta na temeljima nekadašnje gospodarske zgrade, koja je bila urušena, ali s pravom i mogućnošću obnove i namjene u korisne župne svrhe.

Plan je da ovo zdanje iskoristimo kao privremeni sakralni prostor za slavlje svetih Misa i drugih liturgijskih skupova za župne potrebe, dok se ponovno ne izgradi srušena župna crkva.

Za ovu privremenu kapelicu molimo, uz Vaše odobrenje, biskupski blagoslov da je koristimo za naša, ako Bog da, ubuduće što češća i što brojnija liturgijska okupljanja naše raspršene župne zajednice nevesinjske.

Zahvalni za Vaš dolazak, za molitve koje ćete pri-
nijeti Bogu i blagoslove koje ćete nam podijeliti, kao župa posebno se želimo sjetiti pokojnih pastira ove župe od njezina osnutka, a to su:

don Marijan Kelava (1899.-1908.)

fra Ambro Mišetić (1909.-1918.)

fra Srećko Škorput (1918.-1926.)

fra Božidar Čorić (1926.-1938.)

fra Honorije Čilić (1938.-1940.)

fra Vinko Nuić (1940.-1941.)

fra Miroljub Skoko (1941.-1944.)

fra Mirko Magzan (1953.-1958.)

fra Bogdan Čubela (1958.-1970.)

fra Grga Martić (1972.-1980.)

Sjećamo se danas i svih žrtava iz naše župe stradalih u ovom posljednjem ratu 1991.-1995. godine.

Danas kao okupljena župna zajednica molimo svemogućega Boga i za sve naše dobročinitelje, jer - braćo i sestre! - bez uzajamne suradnje i potpore ne možemo izdržati sve današnje navale svijeta.

A puno toga imamo i trebamo ostvariti i u svome osobnom životu kao pojedinci, i kao obitelji, i kao narod Božji.

Briga službene Crkve za svoje vjernike ne će nedostajati. Treba nam svima strpljenja, ali i odgovorna nastojanja da se sve započeto s obzirom na obnovu i ponovnu uspostavu ove raspršene župe postupno izgrađuje i privede kraju.

U tijeku su pothvati

- na duhovno-crkvenom području: prema mogućnostima slavimo sv. mise i izvode se radovi na uređenju ovoga sakralnog prostora i na obnovi župne kuće;

- na gospodarskom organiziranju župljana i stvaranju uvjeta za lakše, jeftinije i kvalitetnije obrađivanje zemljišta i zapuštenih imanja.

Zato ovaj Vaš današnji pohod i dolazak u ovu župu, oče Biskupe, držim posebno znakovitim. Potrebna nam je svima Vaša očinska riječ, ohrabrenje, molitva, konkretna potpora. Samo s Vama, u jedinstvu i povezanosti, kao zajednica vjernika možemo imati Božji blagoslov.

Neka je blagoslovljen Vaš dolazak među nas! A uz nebeski zagovor Svih Svetih, posebno sv. Pavla, kojemu je ova Godina posvećena, neka nam Trojstveni Bog podari blagoslovljenu i sretnu budućnost." Tako u svome pozdravu u početku sv. Mise don Ante, župni upravitelj.

Blagoslov i Obraćanje sv. Pavla. Biskup je odmah u početku blagoslovio kapelicu i namijenio je u čast svetoga Pavla, i to njegova obraćenja - blagdan 25. siječnja. Sve nam je u životu čudo do čuda, govorio je biskup u propovijedi:

Čudo je ono zrno bačeno u zemlju kako proklja i kako ona vlat zemlju probija i izlazi na sunce. To je kao da uzmeš dlaku pa njome pokušaš kroza zid! Ali u vlati je život, a život probija i zidove.

Čudo je svako živo biće na ovome svijetu.

A najviše smo čudo mi ljudi i u fizičkom i u duhovnom pogledu.

Čudo su Svi Sveci Božji, koje danas slavimo. Oni su, služeći se svakodnevnom građom i svojim svakodnevnim poštenim i pravednim radom, uz redovne molitve, s milošću Božjom, dospjeli u nebesku slavu.

Osobito je čudo među Svecima sv. Pavao, koji za sebe kaže, ne da je grješnik među grješnicima, nego "prvi sam ja"! Pa je Bog grješnika pretvorio u apostola, vuka u janje, Savla u Pavla, progonitelja i mrzitelja u propovjednika ljubavi i spasenja.

Zašto ne bi bilo Božje čudo i ovo na čemu radimo: da onu nekadašnju štalicu pretvorimo u kapelicu.

Čudo će nam još veće biti kada Bog, uz našu molitvu i suradnju, stane obnavljati "zidove jeruzalemske" i oživljavati župu nevesinjsku, jer mi doista vjerujemo u Isusovo zrno gorušičino! Vjerujemo u obraćenje ljudi koje Bog izvodi.

Iz Nevesinja je rodom svećenik dr. Rudolf Roemer (1905.-1982.), profesor biblijske teologije mnogim svećenicima u bogosloviji u Đakovu i Sarajevu. I rektor bogoslovije u Sarajevu.

Gacko. Poslije sv. Mise i kratka zadržavanja u župnom stanu otvorio se put prema Gacku. Nevesinje je od latinske riječi, a Gacko od gotske. Tuda su u davna vremena hodali Goti, Ostrogoti ili Vizigoti, svejedno. Pa su i u imenu Gacka ostavili uspomenu na sebe. U Gacku je staro austrijsko groblje posve zaraslo i zapušteno. Gačanin je dr. Đuro Gračanin, rođen u Gacku 1899., svećenik vrhbosanski, profesor ekleziologije i fundamentalne teologije, a osobito retorike i homiletike na Katoličkom bogoslovnom fakultetu na Kaptolu, preminuo u Zagrebu 1973. godine.

Bileća. U Bileći kratak pohod staromu groblju pod vodstvom mještana Vilmoša, katolika. Molitva i svijetla za pokojne. Koliko god kraj puta vidjeli više spomenika mrtvima negoli susreli živih ljudi, ne gubimo nikad nade da je Bog moćan iz kamenja podignuti djecu Abrahamovu, kamoli da ne bude moćan iz Sari-na neplodna krila izvući Izaka živa!

Trebinje. Dolazeći iz Bileće, ne može se ući u Trebinje, a da se ne vidi katoličko groblje zvano Podglivlje. Don Ante Luburić, župnik trebinjski, zaustavlja auto i s biskupom Ratkom ide prema kapelici u kojoj je pokopan prvi trebinjski župnik msgr. Anđelko Glavinić. Molitva za pokojnika, za njegove pokojne nasljednike, za sve koji počivaju na groblju. Groblje u čempresima drže urednim trebinjski katolici na ponos i svoje vjere i cijeloga grada.

Sv. Misa na svetkovinu Svih Svetih zakazana je u 4 sata poslije podne u crkvi. Okupilo se i ovdje oko 50 vjernika. Svijetla i prostrana katedrala, valjda s najljepšim vitražima u biskupiji, ukrašena mozaicima i slikama modernih umjetnika pravi je dragulj u gradu na Trebišnjci. Orguljašica Dubravka otvori orguljske registre. Svi u crkvi pjevaju. Otpoče svečana sv. Misa. Župnik u svojoj uvodnoj riječi, nakon pozdrava biskupu, sokoli nazočne vjernike Isusovim riječima: "Ne boj se, malo stado, jer se svidjelo vašem Ocu dati vam kraljevstvo!" (Lk 12,32).

"Naše večerašnje okupljanje obilježeno je i posebnom obljetnicom. Naime, prije 90 godina u ovoj je župi - 16. rujna 1918. - preminuo prvi župnik ove župe msgr. Anđelko Glavinić, koji je u njoj župnikovao od njezina osnutka 1891. do svoje smrti, 27 godina. Umro je u 62. godini života i 33. godini svećeništva. Pokopan

je u kapelici sv. Mihovila na našem groblju u Podglijlu, gdje smo se malo prije pomolili.

Zahvalni smo Vam za Vaš dolazak i preporučujemo u Vaše molitve i druge pastire ove župe koji otiđoše s ovoga svijeta obilježeni znakom vjere te spavaju snom mira. Ovdje su djelovali godinu i više:

don Marko Zovko (1918.-1919.),

don Marijan Vujnović (1919.-1944.),

fra Mijo Brlek, (1945.-1955.),

don Srećko Bošnjak (1955.-1958.),

p. Franjo Mrak, zamjenik upravitelja župe (1959.-1970.),

don Đuro Kulaš (1970.-1971.),

don Vinko Majić (1989.-1991.) preminuo ove 2008. godine.

Vaš pohod ovoj župi, oče Biskupe, odvija se u okviru ovoga misnog slavlja kojim zahvaljujemo Bogu za sve milosno dobro što smo doživjeli u svojoj prošlosti u ovome mjestu. Istodobno želimo zajedno s Vama moliti da nam svima Otac nebeski bude milosrdan i prati nas svojim blagoslovom u sve dane života našega.”

Biskup - apostolski upravitelj, koji je i sam malo manje od četiri godine bio župnik u gradu (1971.-1974.) uključuje u sv. Misu i sve pokojne i sve žive. U propovijedi ističe da je u nebu puno više svetih nego što ih Crkva poimence štuje. Po tome iz hrvatskoga katoličkog naroda ne bi bila nego trojica svetaca i osmero blaženika. A gdje su plejade mučenika, ispovjedalaca, krjeposnika i dobrotvora koji nisu žalili svoga života u izgaranju za bližnjega svoga? “Upravo će nas po tome Bog suditi, po bližnjemu. Oni će biti naši svjedoci. “Bijah gladan, dao si mi jesti; bijah žedan, dao si mi piti;

bijah bolestan, dao si mi lijeka - ići ćeš među blagoslovljene! Bijah gladan, žedan, bolestan, nisi mi pomogao, a mogao si pomoći - ići ćeš među prokletnike! Kako je jednostavno a ipak teško biti nesebičan, pokazati konkretnu ljubav prema drugima i tako postići kraljevstvo nebesko! Ne možemo sami od sebe, ali s Božjom pomoću sve možemo u Onome koji nas jača.”

Vjerni suradnici - Zvonko, Pero, Krsto, Ivka, Artur... - pomažu i u crkvi i u župnoj kući.

Ljubinje. Polazak u Mostar poslije večere. Samo još jedna postaja, ona u Ljubinju, koje pripada stolačkoj župi. I tu je kratak spomen mrtvih pred katoličkim grobljem, koje se uredno drži i brigom župnika don Rajka i vjernika.

Na putu po Istočnoj Hercegovini cijeloga je dana prolazila i glavom i razgovorom misao kako je sv. Pavao posjećivao velike gradove Rimskoga Carstva: Efez, Korint, u kojima je bilo po 500 tisuća žitelja. A on, Apostol naroda, uspio je obratiti u svome misionarskom poletu možda 50 osoba u jednome ili drugom mjestu. I znao je poći i na drugo misijsko putovanje da obiđe takve zajednice, da vidi kako su. Dapače, piše im veličanstvene Poslanice, ne jednu nego dvije, na primjer Korinćanima, Solunjanima. Svjestan je da je Bog onaj koji obraća. Mi smo suradnici Božji, instrumenti Božjega dara ljudima. A danas se događa po europskim gradovima obratna situacija: ima gradova po 500 tisuća katolika, a možda 5% pohađa sv. Misu nedjeljom i zapovijedanom svetkovinom, da spomenemo taj najredovitiji znak katolištva. A naše je: Božje se riječi držati i Pavlovom metodom hoditi. Plodovi ne će izostati.

PROMOCIJA STUDENATA TEOLOŠKOG INSTITUTA

(KIUM 15. studenoga 2008.) - Na spomendan sv. Alberta Velikoga, biskupa i crkvenoga naučitelja, 15. studenoga, proslavljen je u Mostaru tradicionalni Dan Teološkog instituta. Svečanu akademiju priredio je predstojnik Instituta dr. Ante Pavlović sa svojim suradnicima. U katedralnoj je dvorani dr. Zdenko Spajić,

dekan Vrhbosanske katoličke teologije kojoj pripada spomenuti Institut, uručio diplome ovogodišnjim svršanim katehetama. Bilo je 20 kandidata. Mjesni biskup msgr. Ratko Perić izrekao je mladim diplomiranim katehetama *Poruku* u obliku prigodna predavanja pod naslovom “Sveti Pavao u naše doba”.

BISKUPOVE HOMILIJE

OBLJETNICA POSVETE KATEDRALE

Na 28. obljetnicu posvete Katedrale, prijepodnevna Misa, 14. rujna 2008.

Danas ova mostarska katedrala Blažene Djevice Marije, Majke Crkve, slavi obljetnicu svoje posvete, odnosno 28. godinu svoga postojanja i posvećenja. Svečan dan! Susreti i sudari. U ovih svojih 28 godina života katedrala je toliko doživjela različitih, suprotnih i sudarnih događanja kao da je živjela 28 desetljeća ili čitavo jedno tisućljeće ili čak dva. Katedrala je uvijek nešto više od zidova, više od krovova; ona se s pomoću svoga tornja, obično dva tornja, poput dviju uzdignutih ruku, uzdiže uvis i proteže prema Nebu, slaveći Boga, moleći ga, zahvaljujući mu i primajući njegove nove darove. Ovoj našoj katedrali točno su se stotinu godina pripremali samo temelji. Najprije na Rondou, gdje je kupljeno i zemljište, pribavljen građevni kamen, dovezen i klak i drugi materijal, samo što nije započela gradnja. Ali huda neljudska sudbina, ratna i neobjašnjiva, sve je pomrsila i pootimala i u "dom kulture" pretvorila, a biskupa Petra u zatvor strpala. Kalvarijo, kako si nam blizu!

Zatim je s crkvene strane sve poduzimano, kroz punih 25 godina (1950.-1975.), da se katedrala podigne u blizini staroga željezničkog kolodvora u gradu. A opet sve je s općinske, s gradske, republičke i savezne razine uspješno poduzimano da se ondje ne sagradi. I nije se sagradila. Konačno je na jedvite jade dana gradska dozvola da se gradi ovdje, pokraj Radobolje, uz bučnu gradsku cestu, u podnožju Biskupove glavice. Dozvola je dana uz bezbožne uvjete tadašnjega antireligioznog režima:

da katedrala nema odvojena tornja, pogotovo da nema dva tornja,

da bude bez križa na sebi - zamisli: katedrala bez križa! -

da ne bude uočljivija i uglednija od partizanskoga spomenika na gradskome groblju,

da bude prignječena i spuštena barem 12 metara sa svake strane u odnosu na prvotni projekt,

da se po mogućnosti ničim ne prepozna kao katedrala. Niski neprimjetni šator!

Zatemeljana je 1975., a dovršena 1980. godine sa svjetlosnim otvorom na krovu u obliku velikoga križa, koji je sretno izrađen s pomoću vitraža. I na blagdan Križeva - znakovita li joj početka i otvorenja! - bila je posvećena po dvojici rimskih kardinala, Franje Šepera, prefekta Kongregacije za nauk vjere, i Agnela Rossija, prefekta Kongregacije za širenje vjere, uz asistenciju dotadašnjega biskupa ordinarija Petra Čule i novoga dijecezanskog biskupa Pavla Žanića.

Od samoga svog početka kroz daljnjih 12 godina na djelu su unutrašnje crkvene trzavice i smetnje, ignoriranje crkvenoga reda i zakona, čak se i "ukazanja" stavila na stranu neposlušnika, nepriznavanje katedrale kao majke svih crkava u biskupiji, presvajanje vjernika s obzirom na dijeljenje sakramenata, na blagoslov kuća, umanjene svakoga utjecaja na gradsku vjerničku sredinu i na cijelu biskupiju. Trebalo je izdržati sve te bolne borbe i napetosti do dana današnjega.

I dok se sve nadaš boljim danima, nadošlo ratno vrhnje od 1992. godine nadalje: granatiranje osjetljiva krova, pucanje vitraža i stakala, bombardiranje samih betonskih zidova. Smetalo im i ono malo što je ostalo od projekta katedrale-šatora u kojem se okuplja hodočasnički svijet. Jer mi doista i nismo drugo doli puki hodočasnici na ovome svijetu. Prolaznici ovom suznom dolinom. Samo kao hodočasnici zalazimo u ove šatore zemaljske. A oni sve naumili srušiti i imali su puno uspjeha u tome, samo nisu mogli satrti Božjega blagoslova i posvećenja koje je odolijevalo neljudskom rušilačkom nagonu. Jer što je katedrala bila progonjenica, kao da se ravnomjernije razvijala. Tako Bog htio.

Obarani, ali neoboreni. Ne samo Crkva kao Isusovo djelo, nego i crkva kao biskupijsko djelo, kao katedrala, na kojoj se na osobit način obistinjuje ona misao sv. Ivana Zlatoustoga, kojega smo spomen

neki dan proslavili, a koji je izrekao značajne riječi prigodom uhićenja carskoga konzula Eutropija, 399. godine. On kaže: "U ovom je veličina Crkve: napađnuta - pobjeđuje, uhvaćena - oslobađa se, nagrđena - postaje još ljepša, ranjena - ne pada, uzburkana - ne potapa se, kovitlana olujama - ne brodolomi se, u borbi je neporažena, pod udarcima - nepobijeđena" (*Homilia de Eutropio capto*, 2). Takva je Crkva i kao institucija, takva i ova katedralna crkva kao zgrada, plod Božje pomoći, ljudske pameti i rada ruku čovječjih!

Božja se Mudrost ušatorila. I kao što se Božja Riječ u povijesti "ušatorila" (Iv 1,14), uzela prebivalište među nama po Djevici Mariji, tako je i ova katedrala, kada se stala obnavljati, od 1996. nadalje, zadobila nova krila: plemenitošću dobrotvora popravljen joj je krov, nabavljene orgulje, uljepšava joj se svetište; ugrađen je na oltaru ukrasni mozaik koji naznačuje nebesku gozbu na koju Krist Gospodin poziva Apostole, kršćane, svoje sljedbenike, sve ljude s istoka i zapada, sa sjevera i juga, koji su dostojni poziva na gozbu Jaganičevu. Podignut je prije tri godine i toranj sa šest zvučnih zvona, dar svećenika Mile iz Zagreba, dar koji u razmjeru s katedralom ukrašava i katedralu i gradsku sredinu. Katedrala je stalno u dovršenju i nutrine i vanjštine, a još više u izgradnji crkvene zajednice koja se okuplja u ovo posvećeno mjesto:

prvo, na molitvu, na zahvalu Bogu, na kajanje zbog svojih propusta dobra i počinjenog zla, na klanjanje jedinomu Bogu od kojega dolazi svaki dobar dar; jer ovo je u prvom redu kuća Božja, kuća molitve;

drugo, okuplja se zajednica u nauku apostolskom, koji službeno, s katedre, navješćuje biskup u suradnji sa župnikom i kapelanima; napose u katehezi malenih koji se spremaju na prvu ispovijed, na prvu sv. pričest, na sv. krizmu; konačno u pripremanju zaručnika na sakramentalni bračni život rađanja i odgoja djece; nije ovo samo kuća Božja, nego i škola spoznaje, istine i stalnoga učenja;

treće, okuplja se katedralna zajednica u vjeri u Krista Isusa, primajući njegove sv. sakramente: krštenje, potvrdu, Euharistiju, ispovijed, bolesničko pomazanje, sv. red i ženidbu;

četvrto, sabire se u ljubavi prema Kristu i bratu čovjeku, osobito se to očitivalo u ratno i poratno vrijeme stojeći na raspolaganju svakomu potrebniku s koje god strane došao.

Nije ovo dakle samo kuća Božja i škola istine, nego i kuća ljudi, vjerničke ljubavi, bratskoga zajedništva i oprostjenja. I zato ne možemo ne oprostiti svima koji su tijekom vremena ovoj katedrali smetali, ne dali joj da se rodi i gradi, a kad je sagrađena, rušili je i ubijali nemilice. Da im oprostimo do sedam puta? "Do se-

damdeset puta sedam", veli Gospodin Petru (Mt 18, 22) i svima nama u današnjem evanđelju.

Pravi klanjatelji. U razgovoru sa Samarijankom (Iv 4), koja je upitala Isusa gdje se zapravo treba Bogu klanjati: u židovskom hramu u Jeruzalemu ili u samarijskom hramu na Gerazimu? Gospodin odgovara da dolazi vrijeme kada se ljudi ne će klanjati ni na Gerazimu, jer je onaj hram bio srušen još 128. godine prije Krista, ni u Jeruzalemu, jer će taj hram biti srušen oko 70. godine nakon Krista. Pravi se klanjatelji Bogu klanjaju u duhu i istini. Te i takve klanjatelje Bog želi.

Pa ipak od početka kršćanstva do danas uvijek su crkve bile posebna i odvojena mjesta za molitvena okupljanja, za euharistijska slavlja, za očitovanje bratske ljubavi i zajedništva. Zato su i vanjskim, ceremonijalnim liturgijskim činom i načinom obilježene: molitvom i križem. To nazivamo posvetom. Posveta i znači odvojenje od svjetskih i svjetovnih uporaba: i zgrada, i oltara, i haljina, i posuđa, i pogotovo samih osoba koje se dodijeljene Bogu u izravnu službu. *Prva katedrala*. Prva skupina i jezgra Crkve bijahu apostoli s Marijom, Majkom Isusovom, i drugim ženama, i s braćom njegovom, u iščekivanju Duha Svetoga u Jeruzalemu. Bili su u kući, na okupu.

A na dan Pedesetnice ili Duhova nakon svečanoga i opsežnoga Petrova govora, ljudi upitaše apostole: "Što nam je činiti, braćo?" Petar nato odgovori: "Obratite se i svatko od vas neka se krsti u Ime Isusa Krista da vam se oprostite grijesi, i primit ćete dar, Svetoga Duha. Ta za vas je ovo obećanje i za djecu vašu i za sve one izdaleka, koje pozove Gospodin Bog naš" (Dj 3,37-39). Tako se formirala prva zajednica od oko 3.000 krštenika, koji su tvorili prvu crkvu, prvu katedralu duha: s apostolom Petrom kao vidljivim vođom, s Duhom Svetim koji je svojim darovima prozeo duše ljudske, s Kristovim imenom na čelu; s obraćenjem Bogu, s oprostjenjem grijeha, s krštenjem, sa svakovrsnim Božjim dobrom i u duši i u tijelu. To obećanje bijaše i za te nazočne i za djecu njihovu i za buduće naraštaje i za sve katedrale koje će niknuti do dana današnjega, njih preko 4.000 aktivnih u svijetu.

Eto, ta institucionalna Crkva ne može bez ove zidane, izgrađene crkve koja okuplja vjernike na hvalu slave Božje, a pogotovo ova materijalna katedrala ne može bez ove duhovne, hijerarhijske, institucionalne Crkve.

Molitva. Bože, po zagovoru Blažene Djevice Marije, Majke Crkve, kojoj je posvećena ova prva crkva, majka svih crkava u biskupiji Mostarsko-duvanjskoj, blagoslovi ovu katedralu na ovaj današnji njezin 28. rođendan da je vrata paklena nikada ne nadvladaju, nego da svim svojim vratima bude na sve četiri strane uvijek širom otvorena i tvojim nebeskim darovima i našim ljudskim duhovnim potrebama. Amen.

U MOSTARSKOJ KATEDRALI

Uzvišenje Svetoga Križa, večernja Misa, 14. rujna 2008.

Već smo dva i pol mjeseca zašli u proglašenu jubilarnu "Godinu svetoga Pavla", kada na osobit način proučavamo i u raznim prigodama govorimo o životu i djelu toga najvećeg misionara i najdublje teologa kršćanstva, najdublje ne toliko po ljudskoj pameti, koliko po "uzvišenosti objavâ" (2 Kor 12,7) koje su mu od Boga dane. A uostalom s apostolom Pavlom susrećemo se gotovo svake nedjelje u jednome njegovu čitanju pod sv. Misom.

Danas kada u ovu sv. nedjelju pada blagdan Uzvišenja svetoga Križa, a mi u ovoj katedrali slavimo 28. obljetnicu posvete ovoga svetog hrama, uzet ćemo u ovoj propovijedi misao iz Prve poslanice sv. Pavla Korinćanima u kojoj apostol razmišlja o križu Kristovu s više ljudskih strana i pogleda.

"I Židovi znake ištu, i Grci mudrost traže" (1 Kor 1,22), tako Pavao apostol sažima glavno obilježje religiozne problematike i izabranog naroda i svih poganskih naroda. A mi kršćani ne možemo im ponuditi ni drugoga znaka, ni druge mudrosti doli Krista golgotškoga, Božju snagu i Božju mudrost: Krista uskrsloga koji je identičan Isusu povijesnomu, raspetom na drvetu križa. Stoga pred Kristovim križem ili pred Kristom na križu mogu se svi ljudi ovoga svijeta postaviti na jedan od ova tri načina, već prema stupnju svoje pameti i vjere, prema trima vrstama vjernika ili nevjernika kako se već u duši osjećaju:

Židovska misao

Pobožni Židov ovako umuje i zaključuje: Križ kao sredstvo kažnjavanja ljudi - izmišljeno od Feničana, a prakticirano osobito od Rimljana - jest sablazan, prvoklasan škandal, temeljna zapreka na kojoj čovjek ne može ne pasti u svojoj vjeri u Boga! Evo što ljudi bivaju prisilno osuđeni na križ, te se s raspeća ne mogu osloboditi pa očajno vise i umiru na križu, to se može i nekako razumjeti i zbog njihove nemoći i zbog neprijateljske nasilničke premoći. Ali da ljudi Božjega izabranika ili čak Boga osude na križ? I da na to raspelo

Božji izabranik ide kao "janje na klanje" (Iz 53,7), da se ne buni, ne otima i ne proklinje, pa tko je to ikada u povijesti vidio i tko to može umom zamisliti i srcem na to pristati? čudi se vjerni i tradicionalni Židov. I onda zaključuje: Ili to nije Božji izabranik, dakle Bog iza njega ne stoji, ili to uopće nije istina! Na taj ga zaključak navode dva poglavita biblijska mjesta, koja on tumači na svoj način:

Prvo, ako je to istina, da Mesija mirno ide na križ, što onda znači rečenica iz Pnz 21,23: "Proklet bio tko na križu visi!"? Kako Mesija ili Izabranik Božji može visjeti na križu a da ne bude proklet? I, ako je Sin Božji, zašto ne siđe s križa, kako nije moćan osloboditi se takve ljudske mržnje i kazne? Eto židovskom vjerniku "dokaza" da ne vjeruje u takva Mesiju.

Drugi razlog: što znači rečenica iz Izaije proroka koji govori o Sluzi patniku, o Mesiji patniku: "Prezren bješe, odbačen od ljudi, čovjek boli, vičan patnjama"? (Iz 53,3). Židov odgovara: Nije istina da će Mesija patiti. Mesija će doći na najsajnijim bojnim Ilijinim kolima, saviti oholu glavu poganskih naroda, a izabrani narod postaviti da upravlja narodima svijeta. Ako je Isus onako blag, nemoćan, da završava na križu, onda je nemoguće da je on Božji izabranik, Božji Sin, Mesija. Zato i nije prihvaćen! Ni onda ni sada. Zato oni još uvijek očekuju drugoga mesiju, koji će biti po njihovu kroju i mjeri! Bez patnje i križa. Bez boli i poniženja. Bez Gabate i Golgote! Mesija bi trebao biti po njihovoj želji, a ne po Božjoj volji!

Grčka misao

Grci i svi drugi poganski narodi drukčije umuju i kažu: Križ je najveća ludost koja se može zamisliti! Bogovi jesu jaki, ali ipak se ne razapinju međusobno, osim onoga mitološkoga nesretnog Prometeja, kojemu gavranovi svake noći jetru kljuju, i onoga Tantalakojega su stavili na "Tantalove muke". A ovdje, u Kristovu slučaju, Bog, Otac nebeski, dopustio da mu se razapne jedinorođeni Sin. Kako to? Tko to može

shvatiti i prihvatiti? pita se grčki logički mudrac i dodaje da je to u sebi proturječje, kontradikcija. Kao da se kaže: ludi mudrac! Ljudska, pa ni grčka, mudrost nikada nije otkrila pravoga Boga. Uvijek je promašila, posrnula i pala. Kaže sv. Augustin, i prije nego je postao kršćaninom: U grčkoj sam filozofiji našao svakakvih ideja, misli, refleksija, filozofskih doumljivanja i dvoumljenja, velikih istina, ali istine da je “Bog tijelom postao i prebivao među nama” nisam nikada nigdje ni čuo ni pročitao. Pred takvom činjenicom života, pred takvom zatvorenom pameću, ne može se ništa postići. Prepusti fanatika njegovu fanatizmu. Pa i fanatičnog intelektualca! Imajući u vidu ovakvu grčku pozadinu, a to je bila arena Pavlova propovijedanja i u Ateni i u Korintu, nije Apostol mogao ni očekivati da će biti nekakva vidljiva ljudskoga uspjeha u vjeri.

Kršćanska vjera

Treći, kršćani, kažu: Nismo mi ljudi savjetnici Božji što će on poduzimati za spasenje čovječanstva. Ne ćemo mu mi kazivati kako on treba raditi, nego ćemo mu se pokoriti i pokloniti. Ako nam on poručuje da je njegov Izabranik, Mesija, Sin vjekovječni, “naše bolesti ponio”, naše “boli na se uzeo”, da “za naše grijehе, probodoše njega”, “za opačine naše njega satriješe. Na njega pade kazna - radi našega mira, njegove nas rane iscijeliše” (Iz 53,4-5), onda mi to ponizno prihvaćamo i sinovski vjerujemo.

Križ je naše spasenje! Pobožnim Kristovim vjernicima križ je Božja snaga i Božja mudrost! Božji *Logos* i Božja logika! Bog je tako smislio i tako hoće. Bog je tako učinio. Pavao zaokreće ljudsku logiku i veli da je ludo Božje mudrije i od najmudrijih ljudi, a slabo

Božje snažnije od najsnažnije ljudske jakosti. I to propovijeda usred grčkoga Korinta i piše Korinćanima (1 Kor 1,18-25) i svima nama.

Ali ne samo da nosimo križ Isusov na sebi, nego svatko od nas nosi svoj križ, svoju kušnju, “ostan u tijelu”. U malo kome od nas ne javlja se misao židovska o križu kao sablazni, misao grčka o križu kao ludosti, ali i misao kršćanska o križu kao spasenju. I to se neprestano izmjenjuje na ekranu naše svijesti, naše ljudske pameti.

Mi se izjašnjavamo vjernicima, to doista i jesmo, a nismo mudraci ovoga svijeta. Nama je učitelj u vjeri Krist Gospodin, a nije učitelj ni židovski Hilel ni grčki Aristotel. Mi vjerujemo u Krista Gospodina, Jedino-rođenoga Sina Božjega, koji je

začet po Duhu Svetom,
rođen od Djevice Marije,
mučen pod Poncijem Pilatom,
raspet, umro i pokopan,

treći dan uskrsnuo od mrtvih radi nas i radi našega spasenja.

I jednoga ćemo dana stati na sudište Božje: da svatko dobije što je u tijelu zaradio - za grijehе kaznu, za dobra djela nagradu!

Zato je Pavao s Barnabom mogao po galacijskim gradovima radosno tješiti vjernike kojima je propovijedao: “Kroz mnoge nam je nevolje u Kraljevstvo Božje” (Dj 14,22). Uvjeren da: ni smrt ni život, ni anđeli ni vlasti, ni sadašnjost ni budućnost, ni sile, ni dubina ni visina, ni ikoji drugi stvor neće nas moći rastaviti od ljubavi Božje u Kristu Isusu Gospodinu našem” (Rim 8,38-39).

Neka nam pomogne sveti Križ Isusov: njegova pregoraka Muka i njegovo preslavno Uskrsnuće.

U SARAJEVSKOJ KATEDRALI

Spomen mrtvih, 3. studenoga 2008.

Na današnji dan, 3. studenoga, po odluci mjesnoga ordinarija nadbiskupa kardinala Vinka, još od 1996. godine,¹ ovdje u sarajevskoj katedrali Presvetoga Srca Isusova u svetoj se Misi sjećamo napose pokojnih nadbiskupa, pomoćnih biskupa i svećenika koji su učlanjenjem ili službom pripadali ovoj Vrhbosanskoj

nadbiskupiji od 1881. do danas, kao i svih pokojnih redovnika i redovnica. Bilo je do sada pokojnih pet nadbiskupa i četiri pomoćna biskupa, od kojih su dvojica postala nadbiskupima u Sarajevu, a treći biskupom u Ljubljani. Da kratko na njih podsjetimo.

¹ *Vrhbosna*, 2/1997., str. 134. Te je 1996. godine 3. XI. bila nedjelja, pa je spomen prenesen na 4. XI.

Nadbiskupi

JOSIP STADLER (1843.-1918.), nadbiskup od 18. studenoga 1881. do 8. prosinca 1918. Pokopan ovdje u katedrali. Neki dan - 14. listopada - otvoreni su mu kanonski spisi i u Kongregaciji za proglašenje svetaca. Dao Bog da ga što prije vidimo i na oltaru.

IVAN ŠARIĆ (1871.-1960.) Najprije pomoćni biskup vrhbosanski (1908.-1922.), a onda nadbiskup do 1945. u Sarajevu, potom dvije godine s boravkom u Švicarskoj i u Madridu do smrti, 16. srpnja 1960. Kostu mu počivaju u crkvi na Marin Dvoru, od 1997. godine.

MARKO ALAUPOVIĆ (1885.-1979.), aktivni nadbiskup od 21. svibnja 1950. do 13. siječnja 1970., zatim umirovljenik do smrti, 18. travnja 1979. Pokopan ovdje u katedrali.

SMILJAN FRANJO ČEKADA (1902.-1976.), pomoćni biskup vrhbosanski od 6. lipnja 1939. do 18. kolovoza 1940., zatim dijecezanski biskup u Skoplju od 18. kolovoza 1940. do 12. lipnja 1967., pa nadbiskup koadjutor vrhbosanski do 13. siječnja 1970. konačno nadbiskup u Sarajevu do smrti, 18. siječnja 1976. Pokopan u obiteljskoj grobnici na Barama.

MARKO JOZINOVIĆ (1920.-1994.), aktivni nadbiskup od 27. lipnja 1977. do 19. travnja 1990., umirovljenik u Dubrovniku do preminuća, 11. kolovoza 1994. Pokopan ovdje u katedrali.

Pomoćni biskupi:

Osim već spomenutih biskupa Šarića i Čekade, koji su postali nadbiskupima, još su dvojica pomoćnih biskupa:

Anton Bonaventura Jeglič (1850.-1937.), u Sarajevu od 14. srpnja 1897. do 24. ožujka 1898., potom aktivni biskup ljubljanski do 1930., umirovljenik do smrti, 10. srpnja 1937.

Tomislav Jablanović (1921.-1986.) od 16. studenoga 1971. do smrti, 10. rujna 1986. Pokopan je na Mirogoju u Zagrebu.

Apostolski administrator

Ćiril Kos (1919.-2003.), sedam mjeseci, od 19. travnja do 19. studenoga 1990.

Svećenici

Sjećamo se danas i svih pokojnih svećenika ove nadbiskupije, kojih su imena i kratki životopisi do travnja prošle godine objavljeni u monografiji ili nekoj vrsti Nekrologija svih dijecezanskih svećenika u posljednjih 125 godina.² U toj knjizi od 150 stranica donesena su imena 218 svećenika, a od travnja prošle godine do danas preminulo je još šest svećenika: 2007. godine: Jozo Tomić 27. lipnja, Franjo Tomašević 6. kolovoza, Ivan Čavar 2. studenoga (nađen mrtav u

sobi); a 2008. godine: Josip Mikić 2. ožujka, Miodrag Mišković 15. travnja i Stjepan Džalto 24. rujna.

U ovu sv. Misu uključujemo sve pokojne svećenike ove nadbiskupije, od vlč. Viktora Baiera koji je u svećeništvu proživio 68 godina i mogao odslužiti oko 24.720 sv. Misa, ne računajući binacije, kao i vlč. Stipu Barišića koji je pošao na svoju Mladu Misu zakazanu za 9. srpnja 1945., ali je nije doživio, jer je prije mladomisničkoga slavlja bio pokošen partizanskim mitraljezom pred Žepčem.

Općinstvo svetih. I pravo je i spasonosno da ovih dana našega vjerničkog sjećanja na članove opće Crkve: one slavne na svetkovinu *Svih Svetih* kao i one na putu pročišćenja prema nebeskoj slavi jučer na *Dušni dan*, danas molimo posebno za biskupe i svećenike, predvodnike puka Božjega. Prikazujemo ovu sv. Misu Velikoga svećenika Isusa Krista - svetoga, nedužnoga, neokaljanoga, odijeljenoga od grješnika i uzvišenijega od nebesa. A svi ostali svećenici, i veliki i mali, danomice prinose žrtve najprije za svoje grijehe, a onda za grijehe svega naroda (Heb 7,26-27). Grijech postavlja zapreku i zid između Boga i čovjeka. A Isus je jedini moćan ukloniti tu pregradu cijenom svoje neizmjerne krvne žrtve na Kalvariji koja se uvijek ječe u presvetoj Euharistiji.

I ništa tako i toliko ne pomaže našim pokojnicima - biskupima, svećenicima i svim vjernicima - kao sv. Misa, beskrajna vrijednost Kristove presvete krvi i tijela. I ni na čemu nam naša pokojna braća nisu tako zahvalna kao na ovoj sv. Misi, koja im najviše pomaže ako su potrebni oslobođenja iz čistilišnih nevolja.

Prema učenju Isusa Krista svi ćemo biti podvrgnuti jednaku mjerilu suđenja. Ljubav prema bližnjemu! Ono što smo učinili za gladnoga, žednoga, bosoga, bolesnoga, neukoga, zatvorenoga, za stranca, to će se i nama vratiti u krilo. Što smo namjerno propustili, a mogli dobra učiniti, bit ćemo suđeni zbog svoje sebičnosti, neljubavi, nemilosrđa (Mt 25,31-46). A raskajanu razbojniku Isus izričito jamči "raj", i to toga istoga dana (Lk 23,43)

U svojoj prisposobi o bogatunu i siromašnom Lazaru (Lk 16,19-31) Gospodin ne navodi da je bogatun učinio ikakvo zlo jadnomu Lazaru koji je svakim danom ležao pred njegovim vratima. Nije ga nikada udario nogom. Nije ga čak potjerao ispred kuće. Ali nije mu nikada učinio apsolutno nikakva dobra: niti ga je ikada nahranio, niti napojio, niti mu dao konačište, niti ga obukao čak ni u rabljenu robu, niti mu čireve zavijao. Bogatun je bio osuđen i našao se "u teškim mukama u paklu" zato što je Lazara svaki dan očima vidio a nije ga nikada samilosnim srcem primijetio;

² F. MARIĆ (gl. ur.), *GDJE SU ONI STALI, MI NASTAVLJAMO. Pokojni svećenici od 1882. do 30. 4. 2007.*, Zagreb, 2007.

zato što je pokraj njega dnevno tri puta prolazio, a nije se nikada ganuo na sućut i milosrđe. Jer “moći dobro činiti, a ne činiti - grijeh je” (Jak 4,17), grijeh koji uzrokuje odjelidbu od Boga.

Pisac *Poslanice Hebrejima* (11,6) kaže da je “bez vjere nemoguće omiljeti Bogu, jer tko mu pristupa, vjerovati mora da postoji i da je platac onima koji ga traže”, tj. ne može se spasiti, ako ne vjeruje da Bog postoji i da dobro nagrađuje a zlo kažnjava; da je Stvoritelj-Uzdržavatelj i da je Sudac; da nas je stvorio i da se svakodnevno brine za nas po svome vječnom zakonu; da prati naš život i rad kako bi ga mogao božanski nagraditi.

U ovoj Godini sv. Pavla ovaj nas dan spomena na našu pokojnu subraču svećenike i biskupe, podsjeća na Apostolovo izlaganje vjerskoga nauka o sudu Božjem: dva puta piše da nam je “stati pred sudište Božje” da svaki od nas za sebe dadne Bogu račun (Rim, 14,10), odnosno “svima nam se pojaviti pred sudištem Kristovim da svaki dobije što je kroz tijelo zaradio, bilo dobro, bilo zlo” (2 Kor 5,10). Prva je, dakle, istina da ne možemo mimoići Božju vagu na kojoj ćemo se pojaviti, i gdje će se vagati naša dobra i naša loša djela. Odmah nakon smrti duša ide na sud: zadobiva raj ako je Božjem pozivu pozitivno i raskajano odgovorila, ide u pakao ako nije uopće odgovorila Božjim zapovijedima, a ide u čistilište da se njezina slaba ljubav pročisti od primjesa koje se čiste samo u Božjoj čistionici. A druga je istina da će nam se suditi o Sudnjem danu i uskrsnomu tijelu: kako smo kroz tijelo zaradili dobra ili zla. “A kad Sudac sudit stane, sve će tajne biti znane, sve grijehote pokarane”,³ ali i sve vrline nagrađene!

Katolička nauka o zagrobnom životu. Bio je jedan papa, Ivan XXII. (1316.-1318.), koji se potkraj života priklonio “mišljenju” protiv općega uvjerenja i teologije i Crkve, da i dobre duše pokojnika, odijeljene od tijela, ostaju “u tamnom zraku”,⁴ vide doduše Kristovo čovječstvo, ali ne božansku bit i slavu. To će vidjeti

tek nakon Sudnjega dana, kada se ponovno sjedine s uskrslim tijelom. Pozivao se na novozavjetnu knjigu *Otkrivenja* (6,9) koja kaže: “vidjeh pod žrtvenikom duše zaklanih zbog riječi Božje i zbog svjedočanstva što ga imahu”. Tvrдио je dakle da besmrtnе duše, nakon odvojenja od smrtnoga tijela, čekaju sudnji dan, “pod žrtvenikom”, bez kazne i bez nagrade. U više je svojih govora (1331.-1333.) to iznosio. Čak je i knjižicu izdao u kojoj je sve to ponavljao. Dan prije svoje smrti, 3. prosinca 1334., pred skupom kardinala svečano je opozvao svoje privatno mišljenje u apostolskom pismu koje je objavio njegov nasljednik Benedikt XII.⁵ U pismu kaže: “Ispovijedamo dakle i vjerujemo da su duše, očišćene i odvojene od tijela, u nebu, nebeskom kraljevstvu i raj, te s Kristom, okupljene u društvu anđela, i prema općem zakonu, gledaju Boga jasno licem u lice, koliko to dopušta stanje i položaj odvojene duše...; nasuprot pak, ono što, i ukoliko, bi odstupalo od postavki katoličke vjere, odredbi Crkve, Svetoga pisma ili dobrih običaja, ili od čega toga, željeli bismo da nije izrečeno, te to nikako ne odobravamo nego odbacujemo; a ništa manje i sve što smo rekli i napisali o bilo kojem predmetu, na bilo kojem mjestu i u bilo kojoj ulozi koju imamo ili smo do sada imali, podlažemo odredbama Crkve i naših nasljednika”.⁶ Ovdje nam je očito da je svatko podložan nauci Svetoga Pisma i vjeri Crkve, kakva god ranga on u Crkvi bio, i nitko ako želi biti katolik ne može imati drugu vjeru od vjere Crkve.

Stoga mi molimo da duše naše braće, biskupa i svećenika, redovnica i redovnika, koje su odvojene od zemaljskoga tijela, gledaju lice Božje, da bi se jednom ponovno povezale s uskrslim tijelom i uživale svu vječnost u Očevu domu. U tome im pomogle i sve njihove patnje propačene i sva dobra učinjena na ovoj svijetu, a Gospodin im bio milosrdan i milostiv s obzirom na sve njihove propuste i mane. Amen.

³ Iz himna *Dies irae, dies illa - U dan onaj, u dan gnjeva*.

⁴ C. POZO, *Eshatologija*, Sarajevo, 1997., str. 412, (prijevod: A. Šarić).

⁵ GIOVANNI XXII., u: *Enciclopedia dei Papi*, Roma, 2000., vol. II., str. 521.

⁶ DS, 991; Zbirka sažetaka..., Đakovo, 2002., str. 260-261, (prijevod: Lj. Plačko).

U TROGIRSKOJ KATEDRALI

Sveti Ivan Trogirski, 14. studenoga 2008.

Nalazimo se u povijesnoj trogirskoj jezgri kojoj je srce ova katedrala, i koja s ostalih 160 kulturalnih spomenika na kugli zemaljskoj potpada pod zaštitu svjetske baštine od 1997. godine, i jedno je od 5 iznimno dragocjenih mjesta rada ruku čovječjih u Hrvatskoj na tome svjetski priznatom vrhuncu ljudskoga umijeća i genija.

A u 850-godišnjoj povijesti biskupije trogirске, od kraja X. stoljeća do 1828. godine,¹ od 52 samostalna biskupa na trogirskoj je katedrali stolovalo 8 biskupa Trogirana: *Deša* (1151.-1180.), *Mihovil* (1180.-1206.), *Grgur* (1282.-1297.), *Lampridije* (1330.-1340.), *Nikola Kažotić* (1362.-1370.), *Ivan Andreis* (1676.-1684.), *Le-lije de Cippico* (1784.-1787.) i posljednji biskup *Ivan Antun Pinelli* (1794.-1821.).² A između tih 50-ak biskupa najglasovitije je ime **Ivana Trogirskoga**, kojega ova Crkva štuje kao svetoga još od davne 1192. godine, osamdeset godina nakon biskupove smrti, kada je Papin izaslanik kardinal Grgur proveo proces o biskupovu životu, svetosti i čudesima. Iako nam svi spisi kanonizacije, koja je vođena u više navrata, nisu očuvani, ima dostatno dokaza koji potvrđuju proces, jer se govori, na primjer, o 60 izvedenih svjedoka.³ A osobito su čudesa proslavila samoga sveca. Uvelike je dakle značio sam glas Božjega naroda, koji je doživljavao zaštitu i pomoć Ivanovu: u svakodnevnom životu, u brodolomu, u plodovima ljetine, u zdravlju te ga tako drži i štuje kao sveca sve do danas.

Imamo jednoga drugog Božjeg ugodnika iz ovoga grada, prvoga hrvatskog proglašena blaženika, 1700.

godine, **Augustina Kažotića**, dominikanca i biskupa zagrebačkoga, potom biskupa u južnoj Italiji u mjestu Luceri (+1323.).

A u listanju povijesnoga pregleda i znamenitijih postaja ovoga grada čitatelju upadaju u oči ove tri godine:

- 1203., kada je biskup Treguan, Firentinac, počeo s gradnjom ove velebne katedrale posvećene sv. Lovri đakonu, mučeniku iz 258. godine, i na latinskom sastavio životopis svoga predšasnika blaženoga Ivana. Bio je to drugi životopis nakon onoga iz 1195. godine od nepoznata pisca.⁴

- 1603. godina, dakle 400 godina kasnije, kada je Trifun Bokanić, Bračanin, dovršio toranj na ovoj katedrali, i

- 2002. godina, dakle opet 400 godina kasnije, kada je dovršena restauracija renesansne kapelice blaženoga biskupa Ivana ovdje u katedrali. Osamsto godina kao jedan dan! Osamsto godina oko ove katedrale sv. Lovre, zaštitnika, i blaženoga Ivana, su-zaštitnika! Kako je bilo moguće očuvati taj identitet kroz stoljeća? Nema sumnje da je ovakvu identitetu i ove jezgre i ovoga drevnoga grada doprinio skup talentiranih radnika i velemajestora: Radovan s portalom katedrale iz 1240., Bonino s kipom sv. Ivana na gradskim vratima,⁵ Blaž Trogirarin sa slikom Raspela, Ivan Duknović Trogirarin, koji je sudjelovao u izradi kapelice Svečeve,⁶ Petar Berislavić Trogirarin, proglašeni kardinal; Ivan Lucić Trogirarin, koji je napisao životopis Svečev i objavio ga 1657. godine.⁷ Ali povijest nam kazuje da je najviše

¹ Danas je naslovni biskup trogirski msgr. PIERRE FARINE, pomoćni biskup Lausanne, Ženeve i Fribourga: *Annuario Pontificio*, 2008., str. 1021-1022.

² K. DRAGANOVIĆ (priredio), *Opći Šematizam Katoličke Crkve u Jugoslaviji 1974.*, Zagreb, 1975., str. 200.

³ M. IVANIŠEVIĆ, "Ivan Trogirski", u: *Hrvatski biografski leksikon*, 6, 2005., str. 00-101.

⁴ *Hrvatska enciklopedija*, sv. 5, Zagreb, 2003., str. 226, pod natuknicom "Ivan Trogirski (Orsini), bl." donosi godinu prvoga životopisa 1105., što je obični kronološki previd. Treba stajati: 1195.

⁵ I. BABIĆ, *Vijenac*, br. 217, 2002.

⁶ Povijesni pregled grada na portalu Trogira.

⁷ IOANNIS LUCII *Notae Historicae ad VITAM B. IOANNIS CONFESSORIS EPISCOPI TRAGURIENSIS*, (Povijesne bilješke Ivana Lucića uz Život bl. Ivana ispovjedaoca i biskupa trogirskoga), Rim, 1657.

utjecaja na ovaj grad ostavio njegov biskup Ivan, sveti; biskup koji je vodio biskupiju 47 godina, a onda kao moćni zagovornik, evo 900 godina, do danas.

Današnje nam evanđelje donosi tri Isusova načela po kojima možemo razvijati i očuvati svoj duhovni identitet i u vremenu i u vječnosti. Nema ga tko bi onako veličanstveno samo u tri rečenice prikazao svu beskrajnu i vječnu vrijednost našega duha nasuprot prolaznu svijetu i tijelu, kao što je to učinio Gospodin Isus Krist. Tri evanđeoske rečenice na kojima počiva religija, vjera, duhovni život, svetost.

Prvo: odreknuće od ovoga svijeta: "Ta što će koristiti čovjeku ako sav svijet stekne, a životu svomemu naudi? Ili što će čovjek dati u zamjenu za život svoj?" (Mt 16, 26). Gospodin Isus u svojoj poruci kaže: sav svijet sa svim svojim civilizacijama i tehničkim dostignućima nije uopće usporediv s ljudskim životom, onim trajnim, duhovnim, besmrtnim, vječnim životom. I zato se ni sav materijalni svijet ne može i ne smije zamijeniti za jednu dušu koja je stvorena za sretnu vječnost. Duša nema usporedbe s bogatstvima ovoga svijeta, s njegovim ekonomijama, politikama i bankama koje preko noći jednostavno bankrotiraju! Samo dožive moždani udar, pao sustav! Čovječje, u što si investirao svojih 50 ili 70 godina života, svoje poštenje, svoju dušu i svoju vječnost? Gdje ti je bilo srce i gdje ti je bilo blago? Odlazeći s ovoga svijeta čovjek ne nosi doslovno ništa, osim duše, prazne ili pune dobrim djelima. Sav svijet, za kojim je grabio i gubio se, ostavlja iza sebe, a sam se pojavljuje na sudištu Božjem s onim što je drugima dao i pomogao: gologa zaodjenuo, gladnoga nahranio, stranca primio, neuka poučio, posvađene pomirio...

- **Blaženi Ivan** rođen je oko 1034. u plemićkoj obitelji u Rimu. Odrekao se rimskoga plemstva a prihvatio se benediktinskoga siromaštva i načela *ora et labora* - moli i radi! - s boravkom u samostanu sv. Petra u Osoru na Cresu. Uzet je kao član jedne papinske delegacije koja je došla u Trogir da pridobije kler i puk za pravoga papu Aleksandra II. (1061.-1073.) suprot antipapi Honoriju II. (1061.-1064.) i radi provedbe reforme za kojom je Crkva vapila. Eto kakav je Ivan ostavio dojam da ga je kler i puk zaželio za biskupa. Nije odbio zadaću i križ. Zaređen je 1064. godine. I u stalnu odricanju od svijeta i njegove požude uživao sve do 1111. godine.

Drugo: odreknuće od svoga tijela: "Tko hoće život svoj spasiti, izgubit će ga, a tko izgubi život svoj poradi mene, naći će ga" (Mt 16,25). Nekada čak i neki vjernici znaju ovako: "Kao što je slavni Isus rekao: Ne pogubi sebe poradi mene!" To Isus nikada nije kazao. On je formulirao posve suprotno: "Tko izgubi život svoj poradi mene, naći će ga!" Ovdje Isus govori o životu

u poimanju ljudskoga tijela, jer čovjek sve poduzima da samo tijelu ugodi, da mu služi, robuje, da njegovu propadljivost učini nepropadljivom. Je li u tome sva ljudska briga oko zemnoga života odnosno tjelesnoga, koji želimo spasiti ne samo od bolesti, nego i od same smrti, kojemu želimo podilaziti na svaki način, a osobito: ne samo ublažujući glad i utažujući žeđ koliko je potrebno, nego udovoljavajući tjelesnim strastima bez obzira koliko bilo grješno! Kakva duša, kakve li duhovne vrijednosti! Vlada se kao da postoji samo tijelo, i tomu se tijelu treba klanjati i njemu sve podrediti: i razum, i slobodu, i vječnost, i spasenje! Čovječje, vidiš li da tijelo ode nakon određena vremena, da ga crvi rascrvotočiše u nekoliko dana, a osta samo kostur kao jedini ovozemni identitet? Nigdje strasti ni od strasti traga. Kuda će ti duša?

- **Blaženi Ivan Trogirski** bijaše poznat kao pokornik, koji je svoje tijelo disciplinirao a duhovne krjeposti razvijao, svakovrsno prakticirao odreknuće na temelju Isusovih savjeta. Zavjetovao bezbračnu čistoću kao redovnik. Pojačao svijest njezine potrebe kao biskup da dadne primjer drugima, osobito svomu kleru koji je u to doba trebao radikalnu obnovu i povratak evanđeoskim izvorima. Mirio je svećenike sa svećenicima, vjernike s vjericima, vjernike sa svećenicima! Kakvo je onda čudo da ga je Bog nagradio čudesima nakon njegove smrti. Bog je progovorio s druge strane da je Ivan bio odgovorio evanđeoskomu zovu i načelu. Eto zašto ga štujemo i zašto smo mu zahvalni na zaboru i pomoći.

Treće: odreknuće od svoga ja: "Tada Isus reče svojim učenicima: 'Hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka ide za mnom'" (Mt 16,24). Je li to odreknuće od sebe, od svoje umišljenosti, oholosti, od onoga sebična uvjerenja da samo ja imam pravo? Da moja misao i volja mora pobijediti? Čovjek ne uspoređuje svoje pravo s pravom drugih, s višima od sebe, s Crkvom iznad sebe, s Bogom na nebu, nego sebe stavlja u centar društva i svijeta.

- **Blaženi je Ivan** ulaskom u samostan prihvatio i zavjetovao posluš, koji je kasnije, kao biskup ovdje u Trogiru, morao tražiti i od svoga svećenstva i vjernika, ali isto tako biti poslušan zakonitom papi Aleksandru II. Sve po primjeru poslušnoga Isusa Krista, koji svomu Ocu bijaše poslušan do smrti, smrti na križu... A ljudska se narav buni protiv poslušnosti, protiv odluke poglavara. Čovjek ne želi uzeti svoj križ, ne kani se odreći svoga "ja" i podložiti se tuđoj volji, pa toliko puta ni Božjemu zakonu. Koliko god bilo izrečeno i presuđeno po pravdi Boga velikoga, uvijek ima netko da nije zadovoljan s presudom i pravdom. Kad god se postave dva kandidata za izbore: Isus i Baraba, uvijek ima onih koji žele izabrati zlikovca Barabu, i samo Ba-

rabu, a pravednoga i milosrdnoga Isusa na križ! I kad se god postave dvojica papa: zakoniti Aleksandar II. i nezakoniti Honorije II., uvijek ima onih koji su na strani bezakonika Honorija...

Zaključak. Ivan se biskup ne bi mogao uspeti na oltar da nije savršeno obdržavao Isusova pravila života. Ne bi ni Bog progovorio s druge strane svojim čudesima i počastio slugu svoga raznim znamenjima, da Ivan u životu nije posve odgovorio volji Božjoj. Ne mogu svi nasljedovati darovitoga Radovana, talentiranoga Duknovića ili Lucića. Ali svi smo pozvani na-

sljedovati blaženoga Ivana, koji je drugima pomogao i mir među ljude unosi, jer to je evanđeoski Isusov zahtjev. U drugom čitanju, u *Poslanici Rimljanima*, čujemo rečenicu: "Ako je moguće, koliko je do vas, u miru budite sa svim ljudima!" (12,18). Ako je do tebe, pruži ruku na čestitku božićnu, uskrсну. Ako druga strana ne želi prihvatiti ispruženu ruku, nisi ti kriv. Neka ti je ruka uvijek spremna na pozdrav i pomirenje! Bit ćeš mirotvorac poput sv. Ivana Trogirana! Pratila te njegova zaštita i pomoć!

RASPORED SVETIH KRIZAMA 2009.

IV. korizmena nedjelja	HUTOVO
V. korizmena nedjelja	GORANCI
Subota, 18. travnja 2009.	VELJACI, STUDENCI
Nedjelja, 19. travnja 2009., 2. uskrсна	GABELA
Subota, 25. travnja 2009., sv. Marko	POSUŠJE
Nedjelja, 26. travnja 2009., 3. uskrсна	DRAČEVO, ČELJEVO, BLAGAJ-BUNA
Petak, 1. svibnja 2009., sv. Josip	GRLJEVIĆI, DOMANOVIĆI
Subota, 2. svibnja 2009.	ČERIN
Nedjelja, 3. svibnja 2009., 4. uskrсна	ŠIROKI BRIJEG
Subota, 9. svibnja 2009.	ČITLUK, ČAPLJINA, GORICA-STRUGE
Nedjelja, 10. svibnja 2009., 5. uskrсна	HUMAC
Subota, 16. svibnja 2009.	VINJANI
Nedjelja, 17. svibnja 2009., 6. uskrсна	LEDINAC
Četvrtak, 21. svibnja 2009., Uzašašće	IZBIČNO
Subota, 23. svibnja 2009.	VITINA, DRINOVCI
Nedjelja, 24. svibnja 2009., 7. uskrсна	GORICA-SOVIĆI
Subota, 30. svibnja 2009.	DUVNO
Nedjelja, 31. svibnja 2009., Duhovi	MOSTAR
Četvrtak, 4. lipnja 2009.	ŠUICA
Subota, 6. lipnja 2009.	MEĐUGORJE
Nedjelja, 7. lipnja 2009., Presveto Trojstvo	GABELA POLJE
Četvrtak, 11. lipnja 2009., Tijelovo	ALADINIĆI, STOLAC
Subota, 13. lipnja 2009., sv. Ante	SUTINA
Nedjelja, 14. lipnja 2009., 11. kroz godinu	RASNO
Petak, 19. lipnja 2009., Srce Isusovo	ŠIPOVAČA-VOJNIĆI
Subota, 20. lipnja 2009.	PRISOJE, GRABOVICA, RAŠELJKE, VINICA, POTOCI
Nedjelja, 21. lipnja 2009., 12. kroz godinu	KONJIC
Subota, 27. lipnja 2009.	GRADAC POSUŠKI
Nedjelja, 28. lipnja 2009., 13. kroz godinu	ROŠKO POLJE
Ponedjeljak, 29. lipnja 2009.	ROTIMLJA
Subota, 4. srpnja 2009.	BUKOVICA, KONGORA
Nedjelja, 5. srpnja 2009., 14. kroz godinu	GRADNIĆI
5. kolovoza	ZAGORJE
Nedjelja, 30. kolovoza 2009.	NEUM

Dr. Stjepan Kožul

BLAŽENI ALOJZIJE STEPINAC NA KRIŽNOM PUTU CRKVE I SVOGA NARODA

Svećenički dan Zagrebačke nadbiskupije

Lepoglava, 16. rujna 2008.

UVOD

Poštovana braćo!

Pozdrav svima nazočnima, kao služiteljima slavne Crkve zagrebačke, slavne po svojim svjedocima i maritim poslužiteljima Evanđelja i Isusovih svetih otajstava, slavne po svetim mučeničkim ranama, slavne po samozatajnoj izgradnji Božjega kraljevstva!

Ovogodišnji jesenski *Svećenički dan Zagrebačke nadbiskupije* shvaćamo kao dan svoje svećeničke duhovne obnove, spominjući se tragova Križnoga puta naše Crkve i našega naroda, u koji je utkan i Križni put uzornog pastira Crkve zagrebačke bl. Alojzija Stepinca. U prigodi proslave 10. obljetnice njegova proglašenja blaženim, pošli smo na postaje njegove žrtve i muke, od Lepoglave do Krašića, dakako s postajom Križnoga puta povratnika od Bleiburga i Slovenije, u Macelju, jednom od najvećih stratišta Hrvata na području Zagrebačke nadbiskupije, gdje je pogubljena i najbrojnija skupina svećenika i redovnika, njih 21, na lokaciji Lepa Bukva, IVD. Oni su do likvidacije bili pod nadzorom Vojne OZNE smješteni: 10 u franjevačkom samostanu, a 11 u župnom dvoru u Krapini kod preč. dekana Josipa Orlića. Na toj lokaciji IVD iskopano je 80 posmrtnih ostataka. Dok smo u travnju 1991. obilazili stratišta po maceljskoj gori, od Smiljanove grabe i Lepe Bukve, do Ilovca, čuli smo podatak, da je na tim prostorima oko 130 većih i manjih stratišta, s oko 13.000 bez suda pobijenih ljudi, po svjedočenju djelatnika ondašnje Vojne OZNE.¹

Govor o komunističkim zločincima i zločinima komunizma bio je zabranjen do stvaranja samostalne

države Hrvatske. Bogu hvala, danas već postoji određena literatura na tu temu, uza sve otpore simpatizera bivše komunističke vlasti. I Crkva u svom krilu nosi povijesno pamćenje i ne posustaje sa svojim doprinosima traženju objektivne istine. Jer, nakon završetka Drugoga svjetskog rata, dogodili su se grozni zločini, bez suda i dokazivanja krivnje, po logorima i stratištima Križnih putova od Bleiburga da krajnjih granica ondašnje države, pomoreni su svećenici (samo iz Zagrebačke nadbiskupije 71, tj. 63 izravno ubijena, 3 u bombardiranju, 5 umrlo na izdržavanju zatvorske kazne),² toliki redovnici i redovnice, bogoslovi i sjemeništarci. Tek u kontekstu velikih zločina komunizma protiv Crkve i hrvatskoga naroda, može se pravilno razumjeti žrtva bl. Alojzija Stepinca, kao i njegov stav prema totalitarnoj komunističkoj vlasti.

Svima je poznato, da su akcije komunističke partizanskog pokreta započele, na području povijesne Zagrebačke nadbiskupije, upravo na pobunjenim područjima s većinskim srpskim življem, odnosno na prostorima gdje se dogodio nametnuti rat u Hrvatskoj protiv Hrvatske 1991. godine, gdje smo do 1995. imali tzv. Unpa-zone. Na tim prostorima vršene su i prve likvidacije svećenika, već od 1942. i 1943. godine. To dovoljno govori! Stradanja u pojedinim župama povijesne Zagrebačke nadbiskupije,³ kao i stradanja svećenika, redovnika i bogoslova, od onih pobijenih do onih u logorima i zlostavljanih,⁴ već imamo obrađeno u našim knjigama. Najveća skupina pobijenih mladih svećenika, "nestala" je 1945. godine, po završetku rata i na Križnim putovima. Oko 300 svećenika iz Hrvat-

¹ S. KOŽUL, *Martirologij Crkve zagrebačke*, Prometej, Zagreb, 1998., str. 183-197.

² S. KOŽUL, *Martirologij Crkve zagrebačke*, str. 765.

³ S. KOŽUL, *Stradanja u Zagrebačkoj nadbiskupiji za vrijeme Drugoga svjetskoga rata i poraća*, Tkalčić, Zagreb, 2004.

⁴ S. KOŽUL, *Martirologij Crkve Zagrebačke*.

ske prošlo je kroz centralni logor za svećenike u Staroj Gradiški. Kroz logore i zatvore u vrijeme komunizma prošlo je više od 150 svećenika Zagrebačke nadbiskupije. Danas već imamo tiskane žrtvoslove pojedinih gradova i općina, s pojedinačnim imenima žrtava.⁵ Obilježeni su i pravci Križnih putova, logori i stratišta, te su podignuta brojna spomen-obilježja. Tako je nastala i knjiga *Spomen-obilježja podignuta u čast i slavu žrtvama Drugog svjetskog rata i zajedničkih s poginulima u Domovinskom ratu 1991.-1995.*⁶ Bilo bi poželjno da država Hrvatska ima ustanovu, ili barem značajnu skupinu stručnjaka, s doznačenim sredstvima za programe, koji bi stručno, bez nasrtaja politike i ideologija, proučavali sve zločine i sve žrtve. Naše je poštivati sve žrtve i izraziti im pijetet, te osuditi sve zločince i sve zločine, svih triju opakih ideologija 20. stoljeća: nacizma, fašizma i komunizma, koje su iza sebe ostavile krvavi trag gaženja Božjih i ljudskih prava.

1. KRATKI VREMEPLOV NADBISKUPOVA KRIŽNOGA PUTA

Nakon Pastirskog pisma, od 20. rujna 1945., koje je imalo svjetski odjek i koje je podiglo 400 milijuna katolika u Americi na noge, kako reče mons. Hurley (2. I. 1884. - 30. X. 1967.), počela je otvorena i planirana komunistička kampanja protiv Crkve i nadbiskupa Stepinca. Novine, radio, satirički listovi i rubrike u dnevnom tisku bili su puni prozirnih napada i neukusnih slika na račun Nadbiskupa i svećenika. To se osobito rasplamsalo nakon "izbora", odnosno pravilnije glasovanja 11. studenoga 1945., da bi doseglo vrhunac u tijeku 1946., sve do Nadbiskupova drugog uhićenja. Na "sastanku" i "savjetovanju" kod Tita na Bledu 10. kolovoza 1946. donesena je konačna odluka na najvišem mjestu, da se nadbiskupa Stepinca uhiti i uključi u pripremani sudski postupak protiv Lisaka, Šalića, Šimečkog i drugih uhićenika. Na tom "savjetovanju" s Brozom i vrhom partije i države bili su i javni tužioc, republički iz Zagreba Jakov Blažević i savezni iz Beograda dr. Josip Hrnčević, rodnom iz Stare Rače kod Bjelovara.⁷ U utorak, 17. rujna 1946., navečer, došli su k nadbiskupu Stepincu rektor Bogoslovije dr. Franjo Šeper, svećenik iz Šibenika don Ante Radić, zamjenik generalnog duhovnika križarske organiza-

cije i prof. Marica Stanković. Oni su ga upozorili da proces Lisaku, tajniku Šaliću, vjeroučitelju Šimečkom i drugima, započet 9. rujna 1946., očito ide u smjeru njegova uhićenja. To su učinili stoga što je dio Nadbiskupove okoline držao da je to jednostavno nemoguće. Nadbiskup je razmišljanje ove skupine vjernih prijatelja primio mirno, svjestan pripremane situacije. Na mogućnost uhićenja Nadbiskupa je upozorio već prije američki konzul u Zagrebu, koji je k njemu češće zalazio dok je bilo moguće. U srijedu, 18. rujna 1946., ujutro u 5,30 sati Nadbiskup je uhićen neposredno prije služenja Mise u svojoj privatnoj kapelici u nadbiskupskoj palači u Zagrebu.

Na Kaptolu i u redovima uprave Nadbiskupije, nastala je prava konsternacija. Nitko se nije usudio pisnuti, ni bilo što poduzeti. Nastojanjem pojedinaca, kasno navečer, u Bogosloviji se sastala skupina svećenika i vjernika. I dio tih sudionika bio je vidno nemiran i silno zaplašen. Dogovoreno je da odmah netko otputuje u Beograd i izvijesti vršitelja dužnosti nuncija mons. Hurleya (1946.-1948.). Za to je bio određen duhovnik Bogoslovije dr. Dragutin Nežić. No, mons. Hurley već je drugi dan iza uhićenja, 19. rujna 1946., došao u Zagreb, pa Nežić nije morao putovati u Beograd. Mons. Hurley ostao je kroz sve vrijeme u Zagrebu, polazeći dnevno na suđenje u pratnji prevodioca duhovnika dr. Nežića.

U istrazi je nadbiskupa Stepinca saslušavao zloglasni Nedo Milunović i njegova ekipa. Znao je lomiti ljude, što pokazuje slučaj tajnika Šalića. Vani je bila neviđena hajka svih medija, ali i preko organiziranih zborovanja, gdje je narod tobože slobodno izjavljivao svoje negodovanje protiv Nadbiskupa. Tako je Jakov Blažević govorio uvrjede i neistine pred zagrebačkim intelektualcima, od akademije i sveučilišta do škola, pred profesorima i vjeroučiteljima, svi su bili skamenjeni i šutjeli. Ustale su u obranu jedino Suradnice Krista Kralja (Marica Stanković i Marija Grgić), što će platiti kasnije montiranim procesom protiv Suradnica 1948. godine.

Pod vodstvom prof. Antice Juras, plemenite i hrabre katoličke javne radnice, okupilo se dvadesetak majki, koje su išle u deputaciju predsjedniku vlade dr. Vladimiru Bakariću s molbom da se Nadbiskup ne osudi na smrt, jer su već vodili hajku i skupljali potpise po po-

⁵ Ovdje je vrijedno spomenuti da su izdani: *Garešnički žrtvoslov* (Matica Hrvatska Garešnica 1997.), *Petrinjski žrtvoslov* (MH Petrinja, 1995.), *Sisački žrtvoslov* (Sisak, 2006.), a sprema se i žrtvoslov Bjelovarsko-bilogorske županije. Popis žrtava s područja male općine Barilović, odnosno župa Barilovički Leskovac i Barilovički Cerovac, između Korane i Mrežnice, nalazi se i na samom spomen-obilježju sa svim imenima (651) kod filijalne kapele Majke Božje Fatimske u Donjem Bukovju. Na spomeniku su upisane i žrtve Domovinskog rata (60). Tu ulaze i radovi Mije Dukića, objavljeni u: *Tkalčić*, 5/2001., str. 471-508; *Tkalčić*, 10/2006., str. 697-744.

⁶ Z. BAKŠA I PREKO 120 SURADNIKA, *Spomen-obilježja podignuta u čast i slavu žrtvama Drugog svjetskog rata i zajedničkih s poginulima u Domovinskom ratu 1991.-1995. godine*, Zagreb, 2006.

⁷ J. HRNČEVIĆ, *Svjedočanstva*, Globus, Zagreb, 1984., str. 173-174; J. BLAŽEVIĆ, *Tražio sam crvenu nit*, Zagreb, 1976., str. 125.

dužecima i ustanovama. Molbu su potkrijepile osjećajima Nadbiskupove majke Barbare, kojoj su ustaše za vrijeme rata ubile jednog sina. Delegacija dakako nije bila ni primljena. Bjesomučna kampanja protiv Nadbiskupa bila je svestrano organizirana. Nazivali su ga ustašom, koljačem, zločincem, ratnim zločincem, pomagačem terorista, narodnim izdajnikom... Akcija je bila sinhronizirana i u njoj su sudjelovali dnevni i tjedni listovi, a prednjačio je satirički list "Kerempuh". Po uredima, ustanovama i poduzećima skupljani su potpisi, kojima se od suda traži najteža kazna za Nadbiskupa. Time se željelo pokazati da sud vidi što "narod" od suda očekuje. Uz to tražila se osuda, iako je sudski postupak bio u tijeku. To bi bio primjer "neovisnog i profesionalnog sudstva", o kojemu nas se još i danas poučava kao o "uzornoj judikaturi" još iz šume, što je znao veličati Jakov Blažević. U Nakladnom zavodu Hrvatske mnogi su intelektualci dali svoj potpis, kao i drugdje, zbog silnog straha, ali su to odbili učiniti: Antun Šimčik, Petar Bakula, Sida Košutić, Valentin Putanec, Nikola Šop i Novak Simić... Čast im! Zbog toga nisu postojali u javnosti u vrijeme komunizma, ali trebaju postojati za Crkvu zauvijek!

Za prvog susreta novog vršitelja dužnosti nuncija u Beogradu (pronuncija, ili upravitelja Apostolske nuncijature u Beogradu) mons. Josepha Patrica Hurleya i Broza Tita, kada mu se on predstavio na početku 1946. godine, Tito je tražio da Sveta Stolica makne Stepinca s uprave i postavi drugog nadbiskupa u Zagrebu, jer da će Stepinca inače morati zatvoriti. Dakle, najpozvanija osoba novog, komunističkog režima već tada prijeti nadbiskupu Stepincu zatvorom. Ako je on "ratni zločinac", kako bi ga Tito pustio u inozemstvo, umjesto da ga sudstvo izvede pred sud, ako postoji pravna država? Od siječnja 1946. nadbiskup Stepinac je u stvarnom "kućnom pritvoru". Automobil OZNE (Odjeljenje zaštite naroda, tajna politička policija) danju i noću već od 7. siječnja 1946. bio je nasuprot nadbiskupskom dvoru, pred kurijom Kaptol 1. Nadbiskup je već tada bio pod režimskom kontrolom. Svi posjetitelji nadbiskupskog dvora legitimiraju se i odvođe na saslušanje na OZNU. Napadi u novinama i na radiju ne prestaju, nego se, prema planu, pojačavaju, tako da sam Nadbiskup, u vezi s napadom u "Vjesniku", 13. siječnja kaže: "Danas će me uhapsiti". To se ipak nije dogodilo, jer sve pripreme za proces nisu bile dovršene, što priznaje i savezni javni tužitelj dr. Josip Hrnčević.⁸ Pomoću medijske hajke željelo se uvjeriti domaću i svjetsku javnost, da su posrijedi teški zločini, zločinci i teroristi, urota protiv legalne vlasti i terorizam, a nipošto komunistički progon Crkve. To je prepoznatljiva metoda

u svim montiranim procesima crkvenim skupinama u Zagrebu od 1946. do 1950. godine. Takvom čudovišnom optužbom željelo se i Nadbiskupa psihički i fizički slomiti. No, Sveta Stolica nije nasjela na komunističke laži, imajući iskustvo čitave istočne Europe. Zbog toga je odbila traženje, da se nadbiskupa Stepinca skine i pošalje u inozemstvo, a postavi režimu počudnija osoba na čelo Zagrebačke nadbiskupije. I u lepoglavskom zatvoru nudili su nadbiskupu Stepincu da napusti Hrvatsku i tako riješe taj "slučaj", ali to nije učinio, kao što ni kasnije nije prihvatio ponudu liječenja u inozemstvu, s time da se ne vrati u Hrvatsku. Želio je ostati sa svojim narodom do kraja.

Nadbiskup je dobro uočio bit komunizma, vidio je kakva je to istraga i sud, pa je odlučio uopće se ne braniti, rekavši: *Pred sudom koji ima zadaću da izvrši nalog stanovite organizacije ja se neću braniti. Strijeljajte me!* Pogađao je bit problema: *Moja je krivnja u tome, što nisam pao na koljena pred komunizmom, koji jedini vlada u ovoj zemlji. Pred sudom se neću braniti i odbijam svaku odvjetničku obranu te protiv osude, pa makar kakva ona bila, neću stavljati priziva.* Na molbu biskupa Salisa, da se "reda radi" nadbiskupu imenuju branitelji po službenoj dužnosti, dr. Ivo Politeo i dr. Ivan Andres, inače ranije narodni zastupnik i ministar HSS-a, sud je prihvatio dr. Ivo Politea i dodao dr. Natka Katičića, a odbio Andresa. Nadbiskupu je omogućeno da se susretne s braniteljima samo jednom, i to u trajanju od jednog sata.

Uz tu dvojicu branitelja, odvjetnik dr. Zlatko Kuntarić sabrao je skupinu svećenika i pravnika koji su braniteljima po službenoj dužnosti pomagali i pripremali potrebnu dokumentaciju za obranu. Ta je grupa radila u jednoj sobi u Bogosloviji i odatle su se slali podatci i dokumenti braniteljima. U toj su skupini bili posebno angažirani kanonici dr. Nikola Kolarek i dr. Antun Slamčić, Antun Ivandija, tajnik u Nadbiskupiji, bogoslov Mijo Pišonić, don Ante Radić i dr. Lav Znidarčić.

Postavilo se pitanje, tko bi se iz crkvenih krugova osmjelio poći da prisustvuje suđenju. Voditelj papinske nuncijature, mons. Hurley, dobio je jednu ulaznicu za sebe i jednu za prevodioca, a to je bio duhovnik Bogoslovije dr. Dragutin Nežić. Preko Nadbiskupskog duhovnog stola isposlovano je još 5 ulaznica za trajno praćenje procesa. "Svi junaci mukom umukoše!" Nije bilo jagme. Tih 5 ulaznica dobili su rektor Bogoslovije dr. Franjo Šeper, ekonom Bogoslovije Rudolf Pukljak, zamjenik generalnog duhovnika Križarske organizacije don Ante Radić iz Šibenika, predsjednica Velikog križarskog sestrinstva prof. Marica Stanković i predsjednik Velikoga križarskog bratstva dr. Lav Znidarčić.

⁸ J. HRNČEVIĆ, *Svjedočanstva*, str. 173-174.

Svi koji su pomagali obranu, ili od početka do kraja bili nazočni njegovu procesu, bili su kasnije šikanirani i zatvarani kao "narodni neprijatelji".

Suđenje su pratili domaći i strani novinari. Primjerice, glavni urednik "Vjesnika" bio je Jure Kirigin, urednik kulturne rubrike bio je Jure Kaštelan, a novinar koji je prvi dan osobno pratio suđenje, a poslije redigirao tekst koji se imao objaviti bio je iz uredništva kulturne rubrike Ivo Filipović. Međutim, iza njega i iza svih ostalih novinara stajao je prof. Ivo Sarajčić, šef Agitropa,⁹ koji je odobravao kako će se izvještaji i reportaže sa suđenja objavljivati u "Vjesniku". I to bi bila slika "profesionalnog" i "slobodnog" novinarstva, makar za one kojima je i danas sve idealno i divno upravo iz bivšega komunističkog režima, a sve zlo počinje sa samostalnom državom Hrvatskom, čak i zagađeni zrak i umiranje ljudi u Sisku i Vranjicu, ne spominjući dakako, tko i kada je ondje naftna i tvornička postrojenja sagradio i desetljećima radnike i građanstvo držao u neznanju, niti su o tomu smjeli išta znati i postavljati takva pitanja. Za takove je Crkva, kao "bastion" i "krivac", da se ipak dogodila samostalna država Hrvatska, mimo njihovih želja i planova, te je ona i danas "bastion" vjerskih i moralnih, obiteljskih i narodnih vrjednota, koje se žele omalovažiti i razoriti! U ime komunističkog poimanja "antifašizma" i danas se brane grozni zločini komunizma i komunističke totalitarne vlasti. U ime svoga poimanja demokracije, mentalitetom komunizma, i danas bi diktirali svima, baš kao i jučer u ime svoje jednogumne ideologije!

Poznata je ona od dr. Politea u početku procesa: *Kako da ga branim, kada se u optužnici navodi uglavnom ono što su činili drugi, a ne on!* Ili ona u završnici: *Nadbiskup je šutio tijekom ovog procesa, samo na pojedina pitanja je odgovorio, ali da je on na sva pitanja odgovarao odgovorom, svaki bi od tih odgovora išao njemu u prilog, jer je istina njegova najbolja obrana.* U samom procesu vrhunac je bio Nadbiskupov zaključni govor 3. listopada 1946., koji bi svaki biskup, svećenik i angažirani vjernik trebao češće pročitati. Taj zaključni pogled na proces snažno je odjeknuo u domovini i svijetu, a ne sramna i čudovišna osuda, koju su po nalogu vrha Komunističke partije i Tita izvršili uglavnom Hrvati, sviđalo se to nekome ili ne, od saveznoga javnog tužioca dr. Josipa Hrnčevića, preko Javnog tužilaštva NR Hrvatske u Zagrebu na čelu s Jakovom Blaževićem, koji se služio nedostojnim izrazima i etiketiranjima, ispod svake razine, koji je grmio montiranom tužbom kao već izrečenom presudom, koji je

od 35 predloženih svjedoka obrane odbio njih 28, kao i mnoge dokumente, koji je čak kanoniku dr. Pavlu Lončaru vikao da je ustaša, iako ga je taj režim NDH strpao u Lepoglavu, koji je napadao čak i nenazočne, primjerice "biskupski aktiv": Stepinac, Čule, Čekada, tri vodeće i snažne ličnosti ondašnjeg episkopata, smatrane odgovornima - stilom i sadržajem - za Pastirsko pismo. Dr. Smiljan Franjo Čekada dobit će 1947. zabranu ulaska u BiH, a dr. Petar Čule 1948. montirani proces u Mostaru i 11 i pol godina robije u Zenici.

Uz Blaževića je pomoćnik Drago Despot i referent Božidar Kraus, stvarni sastavljači optužnice, koju je Jakov Blažević potpisao. Tu je predsjednik suda dr. Žarko Vimpulšek, članovi vijeća dr. Ante Cerineo i Ivan Poldrugáč, suci Vrhovnoga suda, dok je dopunski sudac bio Ivan Pirker, a zapisničar tajnik Vrhovnoga suda dr. Ante Petrović. Proces su naizmjenice bilježila i dva stenografa. Ovdje svakako treba spomenuti i branitelje drugih svećenika, civila i redovnika uključenih u taj montirani proces. To su bili: dr. Mladen Jurkić, dr. Zlatko Kuntarić, dr. Željko Farkaš, dr. Osvin Zimerman, dr. Nikola Vuković, dr. Božo Bićan, dr. Veljko Prebeg, dr. Ćiril Brajša, dr. Josip Sedej, dr. Stjepan Podolšak, dr. Aleksandar Kuhar, te spomenuti dr. Ivo Politeo i dr. Natko Katičić. Branitelji su svojim dokumentiranim govorima iznijeli sve što je opovrgavalo navode loše sastavljene optužnice. No, uzalud! Montirani i politički sudovi nisu se osvrtni na činjenice i dokumente! To su bili tipični procesi u komunističkim zemljama onoga doba, ne za "kažnjavanje zločinaca", nego za potrebe režima, za uklanjanje neistomišljenika i idejnih protivnika. Za razliku od drugih osuđenika, koji su se kajali, žalili i koješta u strahu govorili i protiv Nadbiskupa, nadbiskup je Stepinac ostao dosljedan: *...izjavljujem ...da sam potpuno nevin, a povijest će pravo ocijeniti sav moj rad.* Dne 11. listopada 1946. sud je izrekao sramnu presudu. Dvojica su osuđena na smrt, a jedanaestorici su izrečene vremenske kazne u trajanju ukupno od 71 godine, od čega je najdulju kaznu sud dosudio nadbiskupu Stepincu: 16 godina. Nadbiskup je presudu saslušao mirno i dostojanstveno. Ondašnji vicerektor Bogoslovije dr. Josip Salač rekao je da je Nadbiskupija toga dana primila vijest, koja potječe od mons. Rittiga, da će nadbiskup Stepinac dobiti 16 godina robije, što samo potvrđuje gdje su se donosile ključne sudske odluke.¹⁰ Bilo je to "pravno ubojstvo" nevinoga čovjeka! Nepravda, ideološka i medijska mržnja, nasilje nad istinom, uništavalo mu je tijelo i zdravlje, ali dušu mu nije dirnulo.

⁹ Agitrop je kratica za komisiju za "agitaciju i propagandu" prema sovjetskom uzoru, a odnosi se na komisiju Centralnog komiteta komunističke partije.

¹⁰ L. ZNIDARČIĆ, *Alojzije Stepinac. O stotoj godišnjici rođenja*, Matica Hrvatska, Zagreb, ²1998., str. 31-46, 65-104.

Neposredno nakon što je donesena tako teška osuda, unutar crkvenih krugova bilo je različitih mišljenja o daljnjem razvoju odnosa između Crkve i države. Tu je svakako posebnu ulogu imao odigrati, nekoć Bauevov miljenik iz Jugoslavenskog odbora, spomenuti dr. Svetozar Rittig, koji je vjerno služio komunistima, pravdajući to svojom “naprednošću”, novim okolnostima u Hrvatskoj, a napose svojim jugoslavenstvom. Potezi svećenika i redovnika u prilog režimima tijekom 20. stoljeća (svećenici kraljevci, orijunaši, pojedine “vruće glave” koje su paradirale u vojnim uniformama za vrijeme Drugoga svjetskog rata, poslije razni udruženjaci i društvenjaci), mimo odobrenja Crkve, uvijek su trebali velika i zvučna opravdanja, ovakva ili onakva, da to rade za dobro Crkve, oni su dalekovidni i veliki, prije njih ni sunce nije izlazilo; ali ipak ostaje činjenica da su režimi bili za te svećenike iz svojih razloga ili kako će reći i osamdesetih godina zbog “društvenih interesa”, a Crkva ih nije nikada odobravalala, jer su ih režimi nastojali upotrijebiti kao sredstvo podjele Crkve, odnosno “diferencijacije biskupa i klera”, kako su to govorili u doba komunizma sve do 1989. godine. Crkva je uvijek mudro postavljala svoje, crkvene kriterije, i nije popuštala, nego je strpljivo čekala da se takvi svećenici povuku u crkvene okvire. Dakle, nikada kao svećenik biti klin razdora u ruci protivnika vjere i Crkve! Nikada osobni, grupni i ideološki interes ne smije biti jači i snažniji od naše vjere, od naše zrele crkvenosti, od svijesti našega poslanja u Kristu!

Kada je donesena osuda nadbiskupa Stepinca, da bi se o stvarnom stanju obavijestila Sveta Stolica, nekoliko je svećenika uputilo apel Apostolskoj Stolici, da ne dođe do promjene na vrhu Zagrebačke nadbiskupije, jer bi promjena za osuđena i utamničena Nadbiskupa bila teža od dosuđene mu kazne. Osim toga, to ne bi smjela biti osoba, koja nije Stepinčeva kova. Apel je preveo na francuski Stjepan Kuraja i predan je mons. Hurleyu. Apel je naišao na puno razumijevanje kod Svete Stolice i nadbiskup Stepinac ne samo da nije uklonjen, nego je 12. siječnja 1953. imenovan i kardinalom, što je kod komunističkih vlasti izazvalo bijes i novi val napadaja na Crkvu i Kardinala, a očigledno se radilo o političkoj i državnoj “potrebi”, kojoj se čak i Dedijer ruga na svoj način: *Nastradali su na pravdi Boga - Sveti otac Papa u Rimu i Ljubodrag Đurić. Prvi što je proglasio zagrebačkog nadbiskupa Stepinca za kardinala, pa smo odlučili da prekinemo diplomatske odnose s Vatikanom, baš uoči Božića, praznika mira i ljubavi...*¹¹

Mi ovdje ostajemo kod one dr. Ive Politea: *Istina je najbolja njegova (Nadbiskupova) obrana!* I on je osobno u svojoj obrani ponovio, *da će povijest najbolje ocijeniti njegov rad.*

2. NAKON “PREŽALOSNOG PROCESA”

Nadbiskup dr. Alojzije Stepinac odvezen je 19. listopada 1946. službenim vozilom, u pratnji još dva vozila OZNE, iz zagrebačkog zatvora u tamnicu u Lepoglavu, gdje su mu odredili ćeliju, kao i manju prostoriju gdje je mogao služiti svetu misu, potpuno odijeljen od ostalih kažnjenika, u posebnom odjelu zgrade. Došao je “na preodgoj”, rekao je Josip Špiranec, upravnik zatvora u Lepoglavi, koji je preuzeo brigu za zatočenoga Nadbiskupa.

Nadbiskup je u Lepoglavi bio podvrgnut posebnu režimu. Nije to bila *custodia honesta*, što se običavalo u kulturnim zemljama, nego obična robija, uz neke olakšice. Nije morao fizički raditi, mogao je svaki dan slaviti svetu Misu, pri čemu mu je pomagao jedan svećenik-robijaš, dakle ipak nešto povoljnije robijanje od onoga biskupa dr. Petra Čule u Zenici, koji je morao i najniže poslove raditi, ili katoličkih biskupa u Sovjetskom Savezu.

Za prvi Nadbiskupov Božić u Lepoglavi 1946., u Zagrebu je organizirano slanje božićnih čestitaka u kaznionicu. Stizalo ih je na tisuće, ali ih Nadbiskupu nisu uručivali. Na taj je način narod pokazao što misli o svom Nadbiskupu i njegovoj osudi. Pomoćni biskup dr. Josip Lach među prvima ga je pohodio u tamnici, uz teške pregovore i prigovore mons. Rittiga.¹² I mons. Hurley je uspio tri puta pohoditi Nadbiskupa u lepoglavskoj kaznionici: 2. prosinca 1946., te 2. svibnja i 7. studenoga 1947.

Postupak je prema Nadbiskupu u Lepoglavi bio različit, kako to već biva u takvim ustanovama u socijalističkim državama. Ispočetka je komandir posebnog odjela u kojemu je Nadbiskup robijao, bio Josip Petrović, koji je Nadbiskupa vrijeđao i maltretirao na razne načine. Nadbiskup je na sve to šutio, čak se nikomu nije ni žalio. Poslije je Petrović bio premješten. Zbog posvemašnje izolacije, čak i na šetnji na zatvorskoj stazi, nitko mu se nije smio okrenuti ili ga pogledati. Kad bi išao na kupanje, zatečeni robijaši morali bi se okrenuti prema zidu. Jednom je na šetnji čuo s nekoga prozora pozdrav, bio je to dr. Ante Živković, do 1945. predsjednik katoličke organizacije “Domagoj” (Seniorata), sudac Upravnog suda u Zagrebu, otac šestero

¹¹ V. DEDIJER, *Izgnubljena bitka J. V. Staljina*, Sarajevo, 1969., str. 418.

¹² M. AKMADŽA, “Uloga biskupa Josipa Lacha u crkveno-državnim odnosima 1945.-1962.,” u: *Tkalčić*, 10/2006., str. 295-297. Čitav rad, str. 283-374.

djece, osuđen na 14 godina robije, pušten nakon dvije i pol. Takav pozdrav, ako ga je stražar čuo, značio je kaznu od mjesec dana samice.¹³

Komunistička se vlast zbog negativnih međunarodnih odjeka suđenja Nadbiskupu, na svoj način pokušala "osloboditi" Stepinca. Već u ožujku 1947. u Lepoglavu je došao "svileni" osobno, tj. dr. Vladimir Bakarić i, titulirajući Nadbiskupa s "Preuzvišeni", predložio mu da potpiše već sastavljenu molbu za pomilovanje, koja bi bila upućena Titu. Uvjeravao ga je da će odmah biti slobodan i da će moći izaći iz domovine. Nadbiskup Stepinac, dosljedan sebi, najodlučnije je ponudu odbio. Naglasio je da se Titu pošalje njegova odlučna izjava kojom traži reviziju sudskoga postupka, ali ne pred komunističkim, nego pred neovisnim sudom. Spreman je dati račun o svom radu hrvatskomu narodu javno, na najvećem trgu u Zagrebu! A svoju biskupiju i svoj narod ne će napustiti. Slični pokušaji nisu ni kasnije uspjivali. Nadbiskup je nosio svoj križ robije dosljedno, bez žaljenja i traženja pomilovanja, dok nije nakon više od pet godina tamnovanja u Lepoglavi, 5. prosinca 1951., prevezen u rodni Krašić na "uvjetni otpust", bez molbe i osobnog traženja, gdje je bio u kućnom pritvoru do blaženog preminuća.¹⁴

3. NADBISKUP STEPINAC O SVOM BORAVKU U LEPOGLAVI

Prigodom napuštanja Lepoglave, upravitelj kaznonice upitao je nadbiskupa Stepinca, može li se potužiti da mu je za proteklih 5 godina što nedostajalo ili je, možda, postupak prema njemu bio nekorektan? Nadbiskup mu je odgovorio: *Ne mogu se posebno potužiti na postupak prema sebi i pojedinačno nemam ništa protiv koga, ali znajte da je bilo doista i gorkih časova.*

Evo, što sam Nadbiskup kasnije bilježi o tim danima u svom osvrtu pod naslovom *Neka moja sjećanja iz borbe s komunizmom*:

"Ja sam dne 18. IX. 1946. drugi puta uhapšen, da me komunistička vlast može izvesti pred sud i maknuti s moga položaja kao predstavnika zagrebačke nadbiskupije i predsjednika biskupskih konferencija.

Nakon što je bila u crkvama pročitana biskupska poslanica, kojom su svemu narodu otkrivene nasilne mjere komunističke vladavine (u rujnu 1945.) tajna je policija OZNA dan i noć stražarila pred nadbiskupskom palačom u Zagrebu, da me živčano slomi i prisili da pobjegnem iz Zagreba. To bi im bilo najmilije, da bi mogli reći pred narodom da sam pobjegao, jer se osjećam krivim. Ja dakako toga nisam smio učiniti, jer

bi moj bijeg bez sumnje teško djelovao na katolike u našoj zemlji, koji su dobro znali da su sve optužbe komunističke partije protiv mene bez temelja i da me se želi maknuti samo zbog toga što smetam provođenju planova komunizma u našoj domovini.

U međuvremenu je vlada izdala nalog za spremanje procesa protiv mene. Prekopali su državne arhive da nađu dokumenta protiv mene, tražili na sve strane lažne svjedoke, krivotvorili dokumente, i kad su mislili da je sve spremno rano ujutro 18. IX. provalili su u pet i pol sati u nadbiskupsku palaču da me odvedu. Ja sam se u tom času nalazio u kapeli, spremajući se za sv. Misu. Sluga, na kojeg su naišli, prestrašio se i došao po mene u kapelu da malo izađem van, ne rekavši mi tko je vani. Kad sam izišao, našao sam na hodniku trojicu ljudi: jednog časnika od OZNE i drugu dvojicu, od kojih mi jedan pročitao spis, koji je sadržavao nalog za moje hapšenje. Protestirao sam protiv nasilja, a onda pokupio nešto stvari i pošao s njima u zatvor. Na hodniku i u dvorištu bili su ponamješteni organi milicije na sve strane, da ne bi tko što poduzeo u moju korist.

Kad su me doveli u zatvor, stavili su me u jednu malu ćeliju, odakle je bio onemogućen svaki

pogled na grad. Oduzeli su mi neke moje stvari, zapitali koje jezike govorim (da se ne bi kada mogao sporazumiti s kojim strancem bez njihovog tumača), onda zaključali ćeliju i predali ključ jednome oficiru, koji mi je lično donosio hranu, da se onemogućiti bilo kakva veza s kojim čovjekom mimo njihove volje. Nakon dva dana počelo je preslušavanje uz vođenje zapsnika. Pritom se izmijenilo nekoliko ljudi. Tko pozna je komunističko sudovanje, taj znade vrlo dobro, da je na komunističkom sudu svaka obrana iluzorna, jer, kako je rekao jedan od njihovih prvaka, 'nema čovjeka u našoj zemlji, kojega mi nismo u stanju izvesti pred sud i osuditi'. Zato im je dobro odgovorio bivši rektor zagrebačke univerze ing. Stipetić, kojeg su streljali zbog tobožnje suradnje s okupatorom: 'Jest, i krave su surađivale s okupatorom, jer su davale mlijeko.'

Imajući to u vidu, odlučio sam od početka uskratiti svaki odgovor i tako sam učinio. Na svako pitanje bio je moj odgovor isti: 'Uskraćujem odgovor'. To ih je silno razbjesnilo i uznemirilo. Jedan me je od istražitelja konačno upravo molio: 'Dajte, dajte govorite, pa će vam se vjerovati!' Kad to nije uspjelo, počeo se jedan drugi groziti: 'Ali ćete govoriti na sudu, kad dođe narod'. Taj 'narod' su plaćeni propali ljudi, koji su u prvim danima išli od jedne rasprave do druge i prema nalogu vikali na sudu: 'Živio pravedni narodni sud!' Zato sam na grožnju odgovorio: 'Neću govoriti niti na

¹³ J. VRANEKOVIĆ, *Dnevnik*, Zagreb, 2006., str. 22-23.

¹⁴ L. ZNIDARČIĆ, *Alojzije Stepinac...*, str. 47-61.

sudu, osim što budem smatrao za dobro.' Tako sam učinio.

Kad je završen takozvani istražni postupak, pozvao me je sudac dr. Vimpulšek pred sebe i rekao: 'Protiv Vas je državni tužilac podigao tužbu. Možete si birati odvjetnika.' Moj odgovor je glasio: 'Odbijam branitelja.' Ponovio sam zapravo isto što sam dao u zapisnik: 'Na sudu, koji ima samo da izvrši nalog komunističke partije, neću da se branim.' Nato su mi sami dodijelili dva odvjetnika.

Sam proces je već prilično poznat svijetu. Da su falsificirali stanovite dokumente, da me mogu lakše osuditi, to je apsolutno sigurno. Da li su i ruski boljševici imali kod toga posla indirektno ne znam, ali je prilično vjerojatno, napose kad se sjetim one lažne fotografije, gdje ja, u svojstvu vojnog vikara prisustvujem odlasku hrvatskih mornara na Crno more, a uz mene legat Porin, mons. Marcone i moj pomoćni biskup mons. Lach. (...) Sav proces bio je pripreman mjesecima s najvećom pomnjom. Sve je bilo učinjeno u vidu da mi klonu živci: dvorana posebno opremljena, brojni strani novinari, razni fotografi, karikaturisti, najavljen na publika, da izvikuje parole po želji komunističke partije, bezbrojni stražari i tajni agenti itd. Najveću su pomnju upotrijebili, da ne bih ja bilo s kime kroz to vrijeme izmijenio ma i jednu riječ ili samo pogled. (...)

Konačno je pala osuda na 16 godina prisilnog rada i pet godina gubitka građanskih i političkih prava. Ostao sam iza osude još jedan tjedan u Zagrebu. Dan prije odlaska u Lepoglavu došla su dva činovnika iz Ministarstva da mi saopće, da ću moći tamo služiti sv. Misu. Zato sam zamolio da mi se pošalju potrebni predmeti iz nadbiskupskog dvora. Spremio sam svoje stvari i čekao čas odlaska. Konačno je došao po mene jedan drugi činovnik OZNE. Sišao sam u dvorište u njegovoj pratnji. Tu se nalazio elegantan auto, u kom su sprijeda sjedili šofer i jedan agent. Iza njih sjedila su druga dva tajna agenta. Iza njih stavili su mene i kraj mene je sjeo onaj službenik OZNE (Josip Manolić, opaska Stjepan Kožul). Krenuli smo iz dvorišta zatvora. (...)

Nadbiskup opisuje da je ispred njihova automobila išao manji auto, s jednim oficirom i dva agenta, a iza njih jedan auto s milicijom i mitraljezima. Bili su vedri i raspoloženi. Nadbiskup je imao dojam da smatraju da je Katolička Crkva u Jugoslaviji konačno "likvidirana" s njegovom osudom i odvođenjem u zatvor, da će se on za koji tjedan robije već "smekšati" i zamoliti pomilovanje, a onda će partija diktirati uvjete njemu, a potom i Katoličkoj Crkvi. "To je valjda i bio razlog, zašto su u prvim danima nastojali biti sa mnom dosta ljubezni."

Nadbiskup je ostao u tamnici postojan. Imao je i gorkih časova, kako sam reče. Godine su prolazile u molitvi, izolaciji i od robijaša, dnevnom trpljenju i marljivu radu. Mnogo je prevodio i pisao. Nakon 5 godina robije, donio je u Krašić plodove svoga rada u svojim koferima. Popis učinjenoga nalazi se u arhivu Postulature. Neki svesci njegovih napisanih propovijedi već su objavljeni.

Nadbiskup opisuje, kako su prije polaska iz Lepoglave u Krašić, najprije bili kod njega američki novinari. I njima je rekao što i predstavnicima režima: *Nisam vlastan igrati se interesima Katoličke crkve!* Upućivao je režim na Svetu Stolicu. Potom je došao jedan komesar u ime Centralnog komiteta KP, neistinito mu govorio kako je vlada dala svećenicima plaće i socijalno osiguranje, pa se sada i od njega očekuje popuštanje i suradnja između Crkve i države.

"Ja sam u prvi čas doista bio uvjeren da je vlada učinila, što meni komesar pripovijeda. Ali kad sam se sjetio da je komunizam sav građen na laži, i da on bez laži ne može živjeti ni jednoga dana, rekao sam u sebi: 'Oprez!' Stoga sam nakon kratke stanke rekao komesaru: Mene te plaće (a nitko ih uopće od katoličkih svećenika u našoj barem nadbiskupiji nije bio ni dobio) jako malo zanimaju. Ono što zanima Katoličku crkvu, to je pitanje odgoja mladeži, to je pitanje škola, to je pitanje slobode katoličke štampe, to je pitanje Karitasa, to je pitanje slobode Redova, to je pitanje poštivanja katoličkog braka i slične stvari. To je što nas zanima, a za drugo ćemo već nekako. Što se pak tiče Vašeg uvjeravanja, da ste nas socijalno osigurali (a to je bila tada fabula), ja imam svoje osiguranje i to mi ne može oduzeti niti Komunistička partija Jugoslavije. Ja imam osiguran metar zemlje za moj grob i to mi je dosta!"

Dakle, ono što zadivljuje, jest Stepinčeva konstanta: uvijek jasan i dosljedan, kako i na procesu i u svom govoru 3. listopada 1946., tako i na robiji, tako i u zatočeništvu! Vjera, Crkva i njezino duhovno poslanje, sloboda, Božja i ljudska prava, a ni traga kuknjavi za materijalnim dobrima ili za svojim statusom. Uvijek je znao zatajiti sebe, ali biti blistav i neustrašiv u obrani Božjih i ljudskih prava! Tu nam je uistinu primjer i ispit savjesti u vršenju našega svećeničkog poslanja! Vidimo već kod sv. Pavla, da je poziv - biti "učiteljem naroda u vjeri i istini", istodobno "iznutra poziv na trpljenje u zajedništvu s Kristom koji nas je otkupio u svojoj muci. U jednome svijetu u kojemu je laž moćna, istina se plaća trpljenjem". Jer, tko hoće izmaknuti trpljenju, "držati ga daleko od sebe; taj je daleko od samoga života i njegove veličine; taj ne može biti poslužitelj istine i vjere". Blaženog Stepinca je, baš kao i sv. Pavla, "trpljenje učinilo vjerodostojnim učiteljem

istine, koji ne traži vlastitu korist, svoju slavu, osobnu naknadu, nego se zalaže za onoga koji nas je ljubio i sama sebe predao za sve nas”!¹⁵

Prije izlaska iz Lepoglave opet su s njim bili mekani i pažljivi. Nakon tri tjedna dolazi po njega upravitelj zatvora i vodi ga u svoju sobu, gdje ga je čekao pomoćnik ministra, koji mu je priopćio, da će poći na uvjetnu slobodu u Krašić. Dali su mu prijedlog da ga smjestite u dvorcu bivšeg vlastelina Turkovića, koji je na području župe Pribić, a ne Krašić. “Ja bih u tom dvorcu bio potpuno odsječen od svih ljudi, jer je dvorac posve osamljen. A to su oni i željeli, jer im kontakt ljudi sa mnom nije ni malo po volji. Stoga sam pomoćniku ministra odmah odgovorio: Ja u taj dvorac ne idem, već želim na župni dvor, ako moram tamo, da imam pri ruci crkvu i svećenika. Pomoćnik ministra se izgovara, da su na župnom dvoru časne sestre, pa ne će biti dovoljno mjesta. Tomu je lako pomoći. Časne sestre, rekoh mu, imadu u Krašiću svoju kuću, koju sam i ja pomogao kupiti, a vi ste ju komunisti naprosto oteli, kao da se ne zna čija je. Vratite tu kuću sestrama i ja imam dosta mjesta na župnom dvoru.”

Drugi dan opet dolazi pomoćnik ministra i Nadbiskup ide k njemu na razgovor u ured upravitelja zatvora. Saopćio je Nadbiskupu da će ići u župni dvor u Krašić, a pitanje sestarske kuće ostalo je otvoreno. Nisu je nikada vratili. Potom su došli naručeni novinari zbog razgovora. Nadbiskup je pomno pazio da ništa ne rečne čime bi mogli manipulirati. Pomoćnik ministra zaključio je razgovor i pozvao Nadbiskupa da spremi svoje stvari i da krenu u Krašić. “Kad sam bio gotov, čekao me već pred vratima tamnice auto iz ministarstva unutarnjih poslova. Iza nas je slijedio još jedan auto s mojim stvarima i činovnikom uprave kaznionice. Naravski, da nismo išli kroz Zagreb, nego smo blizu Zagreba skrenuli jednom pokrajnom cestom prema mome rodnom mjestu, kamo su stigli oko devet sati u noći. Ja sam se iskrcao, a oni su se vratili natrag.”

Nadbiskup je došao u Krašić u 54. godini života, ali načet teškom bolešću. Bio je premještan u nadi smrti. No, borba za slobodu Crkve nastavila se, posebice u obračunu oko prorežimskog Staleškog udruženja svećenika CMD. Želio je biti potpora i ohrabrenje živim Crkvi, biskupima, svećenicima i vjernicima, sve do blažene smrti u 62. godini života. Detalje toga razdoblja Nadbiskupova života u Krašiću možete čitati u Dnevniku, koji je vodio nadasve zaslužni krašićki župnik Josip Vraneković.

Svoju veličinu nadbiskup i kardinal Stepinac više je puta potvrdio oprostom progoniteljima, molitvom za

njih, ali i traženjem od drugih osoba, da se oslobode svake mržnje, zbog učinjenih im zlodjela i nepravdi, jer Evanđelje i kršćanstvo ne poznaju mržnju i osvetu, i mi ne smijemo prihvaćati metode progonitelja.

Ovo je velika pouka i svima nama, poštovana braćo, tijekom života i svećeničkog služenja, ako smo ranje ni ili izvrgnuti lažima i podvalama, ili ugrizima lažne braće! Ne žurimo s obranom pred onima kojima nije do istine! Samo ozbiljan duhovni život, svećenički rad, solidno vodstvo po redovitom i dobrom ispovjedniku, te čista i mirna savjest, to je naša obrana i jakost! “Savjest mi je čista! Nemam si što predbaciti!” To je najvažnije i za naš svećenički život i rad.

4. NEKI DOGAĐAJI U TO VRIJEME - NA “SLOBODI”

Komunistički režim nastavlja svoj progon Crkve, kao “klasnog i narodnog neprijatelja”, vodeći drugu i žestoku etapu obračuna svoje revolucionarne borbe za učvršćenje totalitarne vlasti, protiv svih snaga u narodu, za koje su mogli pretpostaviti da imaju drugačije mišljenje i opredjeljenje od njihova. U ratu i poraću pobili su na stotine svećenika, redovnika, bogoslova, što smo spomenuli u Uvodu. Nisu to bile neke epizode u svibnju i lipnju 1945., već zločini komunističke vlasti, sustavno vršeni i kasnije. Svećenike su ubijali bez suđenja još i 1947. godine: Slovenac Janez Strašek (11. XII. 1906. - 30. III. 1947.), član Kongregacije sv. Vinke Paulskog (lazaristi), bio je tek u ljetu 1946. godine premješten iz Beograda u samostan Svetice za superiora i župnika, gdje su lazaristi djelovali od prosinca 1941. godine, prognani iz Slovenije od Hitlera. Njihov poglavar (vizitator) dr. Jakov Žagar bio je još od rimskog studija povezan s nadbiskupom Stepincem, koji im je želio pomoći u vrijeme progona, pa je zaštitio i zbrinuo oko 300 svećenika Slovenaca u Zagrebačkoj nadbiskupiji. Tako je i lazaristima dodijelio drevni pavlinski samostana i župu Svetice u prosincu 1941. godine. Lazarist Strašek bio je imenovan upraviteljem župe Svetice, ali i župe u Ozlju, koja je prethodne godine ostala bez župnika, jer su komunističke vlasti na nepoznatom mjesto ubile župnika dr. Matiju Kranjčiča, koji je ujedno bio gimnazijski vjeroučitelj u Karlovcu.¹⁶ Strašek je ubijen dne 30. ožujka 1947. na Cvjetnicu - Nedjelju Muke Gospodnje, na putu iz Ozlja u Svetice, kad je išao iz jedne župe u drugu služiti Misu i obrede Cvjetnice. Bio je Slovenac, svima nepoznat, za NDH uopće nije bio u Hrvatskoj, bez ikakvih opterećenja i sumnji, a ipak je mučki ubijen, samo zato što

¹⁵ PAPA BENEDIKT XVI., Homilija uz otvaranje Godine sv. Pavla, 28. lipnja 2008.

¹⁶ S. KOŽUL, *Martirologij Crkve zagrebačke*, str. 78.

je svećenik. Lazaristi su se povukli iz Svetica (18. XII. 1941. - 30. III. 1947.), a župu je dobio na upravu susjedni župnik i dekan u Mahićnom Tomo Dimnjaković. Vratit će se u Hrvatsku tek 1958. godine, kada im je dodijeljena župa u Vrapču.¹⁷ Uzalud je biskup dr. Josip Lach od komunističkog režima tražio istragu i rezultate. Istraga nije mogla ustanoviti ubojice, "premda čitav tamošnji kraj znade za njih", zaključuje onodobni kroničar.¹⁸

U istom kraju, u župi Vrhovac, između Ozlja i Krašića, zatučen je te jeseni u župnom dvoru župnik Ivan Stanković Matski, u noći 11. rujna 1947.¹⁹ Isti "rukopis"!

Mladi loborski župnik Josip Vedrina, zaređen za svećenika 1946. godine, došao je na župu početkom 1949., a zatukli su ga već 25. rujna 1949., dok se vraćao sa sprovoda. Kolcima su ga pretukli, raskolili mu glavu i prosuli mozak. Ubili su i zvonara Tomu Martinuša, kako ne bi bilo živoga svjedoka.²⁰

Mladi svećenik Jakov Ladić iz Međimurja, osuđen je 19. kolovoza 1949. na 2 godine strogoga zatvora s prisilnim radom. Kao krivnju naveli su: "Pomagao prevesti mons. Pavla Jesiha preko državne granice i bio protiv gradnje zadružnog doma." Javni tužilac žalio se "radi preblage kazne". Dok se čekalo rješenje, poslan je na prisilni rad u Lonjsko Polje, a kapucin Ilija Borak spominje ga u svom popisu logoraša u Staroj Gradiški. Odonud je prebačen na izgradnju Novog Beograda. Ondje je 12. prosinca 1949. "slučajno ubijen", pala mu je na glavu kanta puna svježeg betona. Ondje je bio pokopan pod imenom Jakov Nedić. Rodbina je tražila za njim i tek preko jedne veze uspjela doznati sve pojedinosti, inače se nikada ne bi znalo gdje je završio život. Uspjeli su konačno u listopadu 1950. godine dobiti njegovo mrtvo tijelo, te ga pokopati na župnom groblju u Macincu.²¹

U komunističkom logoru za svećenike (Kazneno-popravni dom) u Staroj Gradiški, kroz koji je prošlo oko 300 svećenika iz Hrvatske, od Dubrovnika do Vukovara, imala je Zagrebačka nadbiskupije između 1947. i 1952. godine između 50 i 70 svećenika robijaša. Jedni su odlazili, drugi dolazili! Hvala Bogu, što već više godina imamo dobro obrađene sve žrtve: svećenika, bogoslova, sjemeništara, redovnika i redovnica, od pojedinih biskupija i redovničkih ustanova, gdje su obrađeni biskupijski svećenici i redovnici - ro-

bijaši. Mnogi su ondje bili od dolaska komunističke vlasti 1945. godine, a neki i bez sudske presude. Zar ovdje ne spomenuti velikane Crkve zagrebačke: Nikolu Soldu, 15 godina; Pavla Pašićeka 16 godina i dva mjeseca; profesora Ivandiju 11 godina, od čega preko 3 u istrazi, samici i groznim mukama. Gospodari života i smrti, radili su što su htjeli. U Zagrebu su, nakon osude nadbiskupa dr. Alojzija Stepinca i drugih, održani drugi montirani procesi: 1947. godine zbog tzv. diverzije "Gaon", u što su planski uključili franjeve iz samostana Majke Božje Lurdske u Vrbanićevoj ulici u Zagrebu, dvojicu osudili na smrt, a četvoricu su osudili na visoke vremenske kazne od 12 do 15 godina robije,²² te 1948. godine proces protiv Suradnica Krista Kralja, na čelu s prof. Maricom Stanković, danas Službenicom Božjom, i don Antom Radićem.²³

Dokumenti Politbiroa CK SKH, gdje se sve određivalo, i tko će biti uhićen i tko će biti suđen, otkrivaju nam ponašanje partijske organizacije na terenu, u konkretnom životu. Dakako, posve suprotno od onoga što je govorio mons. Rittig biskupu Lachu, kao da se tobože radi o sporadičnim slučajevima, mimo vlasti, a što ponavljaju i danas političari i povjesničari izrasli iz te ideologije. Neka govore njihovi dokumenti. To vidimo u dvije slike iz 1950. godine:

Prva slika, u slučaju župnika Lovre M. Galića u Svetoj Mariji pod Okićem pokazuje kako su članovi partije organizirano i planski išli na fizički obračun, likvidacije, premlaćivanje ljudi, atentate i zatvaranje, i godine 1950., vezano uz odnos prema stvaranju seljačkih radnih zadruga po uzoru na ruske kolhoze i odnos prema rezultatu "slobodnih izbora" 26. ožujka 1950. za Saveznu narodnu skupštinu FNRJ. Ako rezultati nisu bili zadovoljavajući, trebalo je fizičkim nasiljem sijati strah i teror, te tako osigurati "dobrovoljne" bolje rezultate.

Danas dostupni i objavljeni dokumenti Politbiroa CK KPH više govore o pozadini i pojedinostima atentata i na župnika Galića u Svetoj Mariji Okičkoj 10. travnja 1950., kao i na ponašanje snaga režima na terenu. Na sjednici Politbiroa, 30. travnja 1950., raspravljalo se o ubojstvima u zagrebačkoj oblasti. Vladimir Bakarić ukazao je na učestalost tih ubojstava nakon izbora, pa je spomenuo i pucanje na svećenika Lovru Galića u Svetoj Mariji Okičkoj. O tome je detaljnije izvjestio Marko Belinić, koji je kazao da je 10. travnja

¹⁷ J. BATELJA, *Blaženi Alojzije Stepinac i grad Jastrebarsko*, Zagreb, 2008., str. 98-104.

¹⁸ S. KOŽUL, *Martirologij Crkve zagrebačke*, str. 116-119.

¹⁹ S. KOŽUL, *Martirologij Crkve zagrebačke*, str. 114-116.

²⁰ S. KOŽUL, *Martirologij Crkve zagrebačke*, str. 134-138.

²¹ S. KOŽUL, *Martirologij Crkve zagrebačke*, str. 168-170.

²² S. KOŽUL, *Martirologij Crkve zagrebačke*, str. 498-502.

²³ S. KOŽUL, *Martirologij Crkve zagrebačke*, str. 503-506.

taj napad izveo Ivan Gojak, član Partije i predsjednik SRZ-a u Središkom. Oklevetao je Galića, jer je rodom od Širokog Brijega, da je sigurno u vrijeme rata bio “bandit i koljač”, iako je bio u strogom samostanu Trapistu u “Mariji Zvijezdi” kod Banja Luke kao redovnik trapista, a 1945. zaređen je za svećenika Zagrebačke nadbiskupije. Bilo je dogovoreno da ga izvedu van iz župnog stana, odvedu u šumu i ubiju, a među narodom da prošire vijest kako je pobjegao u inozemstvo. Evo, gdje i kako su završili mnogi naši “nestali” svećenici! No, mimo plana, Galić je ostao živ, iako su upali u kuću i pred njegovom majkom i župljanima ispalili u nj dva metka. Srušio se, mislili su da su ga ubili. Osnovano je Povjerenstvo da sve to tobože istraži.

To izvješće predsjednika Povjerenstva Jove Ugričića, kasnijeg predsjednika Sabora, slika je onoga vremena. Ono pokazuje koliko je vrhu komunističkog vodstva Hrvatske bilo stalo do ljudskih života, posebice svećeničkih, kažnjavajući izvršitelje pokušaja ubojstva svećenika samo partijskim ukorom, jer su isti smatrali da se radilo o direktivi partijskog vodstva, što u biti opravdava ubojstvo ako je rađeno po direktivi Partije. Isto tako predlažu da se ne poduzima sudski progon dokazanog glavnog organizatora (Matasića) pokušaja ubojstva, tvrdeći da bi to naknadno bilo nezgodno, te žrtvuju onoga (Lovrića) koji je za samo ubojstvo manje kriv, ali je politički više odgovoran. Sudionicima spomenute sjednice Politbira CK KPH dat je prijepis pisma Vinka Lovrića Vladimiru Bakariću, u kojemu se žali na postupak prema njemu. Potom su sudjelovali u raspravi: Marko Belinić, Mika Špiljak, Antun Biber, Vladimir Bakarić, Zvonko Brkić, Ivan Krajačić-Stevo, Anka Berus... Na Bakarićev prijedlog, određeno je da Zvonko Brkić pođe na partijsku konferenciju u Jastrebarsko i tamo sve razjasni.

Iz svega je razvidno da je konačno zaključeno da se i Vinka Lovrića pusti na slobodu, čime je zapravo riješeno da nitko kazneno ne odgovara za pokušaj ubojstva župnika Galića, a odgovorni krivci kažnjeni su samo partijskim kaznama, dok su glavnog organizatora zlodjela Matasića, i počinitelja Gojaka, još nahvalili kao prave vojnike Partije. Moralo se raspravljati u samom partijskom vrhu, jer nisu zločin planski dobro izveli, pa je nehotice župnik Galić ostao na životu.²⁴

Druga slika je ona na Kaptolu oko kanonika Josipa Marića: Komunistički režim nije stao 1946. godine s

osudom nadbiskupa Stepinca. Svojim metodama nastojao je provesti tzv. “diferencijaciju” biskupa i svećenika. Već je od početka 1947. godine radio na tome da prisili biskupa dr. Salisa na “dragovoljnu” ostavku na vodstvu Zagrebačke nadbiskupije, a s njime bi se povukao i biskup dr. Lach, kao kolateralna žrtva. Time bi se režimu otvorio put da popuni zagrebačku nadbiskupsku stolicu sa sebi odanim dr. Svetozarom Rittigom ili nekim “prikladnim” sa strane. U državnom i partijskom vrhu i u režimskoj Vjerskoj komisiji kod mons. Rittiga razmatralo se i pitanje kandidature kanonika dr. Pavla Lončara, koji je u vrijeme NDH bio osuđen i zatvoren. No, ako ga prihvaća biskup Salis i mons. Hurley, onda ni on ne bi bio dobar.²⁵ Kanonik dr. Josip Marić tijekom 1947. godine dva je puta razgovarao na Vjerskoj komisiji s Rittigom, dogovorno s biskupom Salisom. Svećenici sa svojim biskupima, uz pomoć vršitelja dužnosti nuncija Josepha Patricka Hurleya, branili su slobodu i poslanje Crkve, pa i uz cijenu fizičkog progona i zatvora. Mons. Hurley zaprijetio je pojedinim “igračima” na Kaptolu i oko Rittiga interdiktom i anatemo, ako nastave svoje kombinacije s vlastima za Zagrebačku nadbiskupiju, a što je isključivo pravo Svete Stolice. Koliko su mogli, ukazivali su na postupke i zlodjela komunističke vlasti, koje je bilo suprotno njihovoj pohvalnoj retorici o sebi, kao vrhuncu slobode, poštenja i pravde. Zbog toga su bila na dnevnom redu mnoga uhićenja na Kaptolu, potom istrage, mučna preslušavanja i ucjene, kao i vrbovanje na suradnju protiv vlastite Crkve. To nam zorno očituje pismo odvjetnika dr. Zlatka Kuntarića iz 1971. godine zagrebačkom nadbiskupu Franji Kuhariću, vezano uz slučaj kanonika Marića.

Od kolovoza i rujna 1948. u zatvoru su odvjetnik dr. Zlatko Kuntarić, kanonici dr. Josip Marić i dr. Nikola Kolarek, vršitelj dužnosti ravnatelja NDS dr. Franjo Cvetan i nadbiskupski tajnik Antun Ivandija. Marić, Kolarek i Cvetan, nakon pola godine zatvora, pušteni su u ožujku 1949. u kućni pritvor, gdje imaju biti do jeseni 1950. godine, dok se ispune 2 godine njihove osude. Kuntarić je ostao u zatvoru na Kajzerici sve vrijeme, i više od dvoje godine, a Ivandija u istrazi više od 3 godine, mučen, razapinjan i tučen, a tek onda osuđen na 11 godina.

Referenti UDB-e pohađali su spomenute i u kućnom pritvoru. Tako je jednom ostavio dr. Josipu Ma-

²⁴ M. AKMADŽA, *Komunistički čelnici o Katoličkoj crkvi*, II. dio. Prikaz knjige: Zapisnici Politbira Centralnoga komiteta Komunističke partije Hrvatske 1945.-1952. Svezak 2, 1948.-1952. Priredila B. VOJNOVIĆ. Izd. Hrvatski državni arhiv, Zagreb, 2006., Prikaz knjige: *Tkalčić*, 11/2007., str. 679-704.

²⁵ M. AKMADŽA, *Komunistički čelnici o Katoličkoj crkvi*, Prikaz knjige: Zapisnici Politbira Centralnoga komiteta Komunističke partije Hrvatske 1945.-1952. Svezak 1, 1945.-1948. Priredila B. VOJNOVIĆ. Izd. Hrvatski državni arhiv, Zagreb, 2006., Prikaz knjige: *Tkalčić*, 10/2006., str. 815-838.

riću vlastoručno napisanu cedulju referent UDB-e Boris Ilej u rujnu 1950. godine, a koja glasi:

Obveza

Da žalite što ste uvredili Maršala Tita i za onu svoju djelatnost, koja bi štetila interesima naše zemlje - ako je kakve bilo.- (Još jedna rečenica sa 7 nečitljivih riječi).

Da ste voljni surađivati sa UDB-om po svim pitanjima. Isto tako utjecati i poduzeti da se razb.(iju) klevete i nepr.(ijateljska) prop.(aganda) u inoz.(emstvu) i kod kuće.

Najveća tajnost bilo pred kime.

O svemu iskreno i bez rezerve izvijestiti.

Surađivati pod imenom "Marko". (kodno ime)

Da se ust. maknu sa položaja u dogovoru s UDB-om, itd.

Dobrovoljno pristupam suradnji.

Kopija Marićeva očitovanja na to Ministarstvu unutrašnjih poslova od 23. rujna 1950., dogovorno s kolegom kanonikom i profesorom dr. Stjepanom Bakšićem, također je sačuvana.²⁶

Gornji dokumenti dovoljno govore sami za sebe o onom vremenu komunističkog nasilja nad Crkvom i postupanju prema svećenicima. Komunistička vlast najprije uhićuje i zatvara, a potom sili svećenike na suradnju. Ako ne ide direktno preko UDB-e, onda preko Komisije za vjerske poslove, ili "UDB-e u rukavicama", kako su neki svećenici nazivali tzv. "Vjersku komisiju", na čijem je čelu stajao režimski svećenik, ministar i predsjednik Komisije, Svetozar Rittig, a potom provjereni pojedinci, uglavnom iz režimskog udbaškog kadra. Ključnu ulogu imaju referenti UDB-e. Osobito su poznati Milunović i Ilej. Iz dokumenata se naziru nužni uvjeti i obećanja, koja su tražili od svećenika zatvorenika. Režim ima svoje ciljeve. On traži politička obećanja, bilo pisano bilo samo usmeno. Tu naziremo zbog čega su neki svećenici pri izlasku iz logora od 1950. do 1953. godine, u prigodi amnestije, morali potpisati da pristupaju u režimsko "udruženje svećenika" ili da će biti njegovi potajni simpatizeri, iako nisu dušom bili za njega, ili makar da će biti lojalni režimu i prijaviti "neprijateljski rad" u svojoj sredini, ako bi ga bilo. Govorilo se da svećenike puštaju iz zatvora "uz

određene uvjete". Te "usmene lekcije" na rastanku su uzrokom zbog čega gotovo nitko od mnoštva svećenika robijaša, uz pojedinačne iznimke, nije govorio, a pogotovo nije zabilježio ni riječi o svojoj robiji sve do pada komunizma. Pojedinci su bili mišljenja i 1992. godine, da smo prerano izišli u javnost s tim problemom: "Zlato je šutjeti! Od šutnje glava ne boli", znao je pokoji reći.

Nakon ovako sročeni obveza koje je kanonik dr. Josip Marić preuzeo 23. rujna 1950., mogao je dobiti ukidanje kućnog pritvora. Osim toga, u svjetlu "obveza" bolje se razumije i dobivanje putovnice mjesec dana kasnije i polazak u Rim s Ivanom Kokotom na proglašenje dogme Uznesenja BDM na nebo. Jasno, da to režim uopće nije zanimalo. U pozadini je bilo propitivanje u Državnom tajništvu Svete Stolice i upoznavanje stanja u Zavodu sv. Jeronima u Rimu, s kojim režim nije bio zadovoljan.

Spomenuti dr. Antun Ivandija: Osuđen je zbog šutnje i dosljednosti, jer nikoga nije htio teretiti! *Osudjen po Vojnom sudu u Zagrebu, sud. br. 742 od 15. X. 1951. godine na 11 godina lišenja slobode s prisilnim radom i na 5 godina gubitka građanskih i političkih prava.* Nigdje traga o tome da je Ivandija uhićen još 24. kolovoza 1948. i da je do spomenute presude, 15. listopada 1951., bio u zatvoru, užasno mučen i zlostavljan. Zbog strašne torture, tek je za presudu bio malo pridignut, da je došao na 46 kg. težine i da su ga u kolicima mogli dovesti pred "sud". - *Osudjen je radi dostavljanja izvještaja špijunskog i klevetničkog karaktera papinskoj nuncijaturi u Beogradu, radi umnažanja neprijateljskih ilegalnih letaka, falsificiranja dokumenata, saučestvovanja u pripremama ilegalnog bijega iz zemlje nekih lica i zbog održavanja veze s odmetnicima.*²⁷ Režimska konstrukcija do konstrukcije, samo da bi opravdali svoje zlodjelo nad jednim nevinim čovjekom i svoju sramotnu presudu! A radilo se o pismu koje je tipkao po nalogu biskupa Salisa mons. Hurleyu, koje je diktirao dr. Kolarek. No, ne zaboravimo, Ivandija je bio s duhovnikom Nežićem angažiran oko dokumentacije obrane nadbiskupa Stepinca i sklanjanja kronike ili Stepinčevih dnevnika u skrovište na tavanu Bogoslovijske. Tu tajnu nije nikome rekao, osim biskupu Salisu

²⁶ Zanimljivo je zabilježiti i govorenje svećenika iz kruga dr. Stjepana Kranjčića, Vida Cipriša, Krešimira Ivšića, Srećka Drakslera, Dragutina Žnidaršića, da su dr. Marić i dr. Bakšić proučavali i Statut udruženja svećenika 1949. godine, dakako podalje od očiju javnosti, da se vide eventualne mogućnosti njegove prilagodbe prema Kodeksu kanonskog prava i potom prihvatljivosti sa strane nad/biskupa. To nije uspjelo, pa su ostali na snazi: Dekret Sv. Kongregacije koncila od 12. travnja 1949. kao i stavovi naših nad/biskupa "Non expedit" od 26. travnja 1950. i "Non licet" od 26. rujna 1952. Borba je bila žestoka i dalje, posebice 1953. godine dok su biskupe napadali, sudili i fizički zlostavljali, a vjernici i svećenici su mnogo trpjeli. Biskupi Salis i Lach dobili su sudske kazne u rujnu 1953. zbog "slučaja Đureković". Ovo o Mariću i Bakšiću nema traga u pisanim dokumentima. Ili su, moguće, bili zauzeti oko nacrtu studija Zakona o vjerskim zajednicama od travnja 1953. godine, pa su neke stvari pobrkane?

²⁷ S. RAZUM, "Osuđeni vjerski službenici u Hrvatskoj u razdoblju od 1944. do 1951. godine. Doprinos hrvatskom žrtvoslovlju", u: *Tkalčić*, 11/2007., str. 339-340.

prije svoga uhićenja, iako se posve krivo mislilo, da je moguće Ivandija u mukama to otkrio.²⁸ Naprotiv, dok su dnevници bili u rukama komunističke vlasti, Ivandija je dobivao batine, ali nije ni pisnuo, niti ikoga teretio.

U tom kontekstu borbe komunističkog režima protiv Crkve, pritisaka na utamničenog nadbiskupa Stepinca i ucjena na biskupa Salisa i vodstvo Nadbiskupije, treba gledati i na montirani proces "zagrebačkim bogoslovima" od rujna 1950., dok nije 22. svibnja 1951. na Okružnom sudu u Zagrebu konačno bila podignuta optužnica. Kad je na političkoj razini zaključeno da se Bogoslovija u Zagrebu ne će zatvoriti, četrnaest bogoslova bilo je osuđeno na zatvorske kazne od 8 do 13 godina, a uz njih duhovnik dr. Josip Salač i vicerektor prof. Franjo Talan.²⁹ Prozvali su ih ilegalnom terorističkom organizacijom s ciljem rušenja države i društvenog uređenja. Tada je i rektor Bogoslovije dr. Franjo Šeper morao otići s Kaptola za župnika župe Krista Kralja u Trnju, u Zagrebu. Umirovljeni biskup u Đakovu Antun Akšamović prenio je poruku komunističkih vlasti i dr. Svetozara Rittiga da bi Bogoslovija mogla biti zatvorena, ako Šeper ne bude "udaljen" iz Bogoslovije i Kaptola, što je biskup Salis proveo, nadajući se mirnom i redovitom daljnjem djelovanju odgojne ustanove Nadbiskupskog bogoslovnog sjemeništa.

Tih godina nastojalo se svim sredstvima "izvlačiti" bogoslove iz Bogoslovije, a unutar Komisije za vjerske poslove bio je osnovan fond za financiranje bogoslova koji su napustili Bogosloviju. Pače, od 1957. do kraja 1958. godine taj fond je potrošio 1.300.000 dinara.³⁰ Biskup Salis se dobro i hrabro držao sve vrijeme svoje uprave, do dolaska na upravu nadbiskupa koadjutora dr. Franje Šepera u rujnu 1954. godine. Tada se zahvalio i više nije želio biti u službi generalnog vikara. Tu će službu uz nadbiskupa koadjutora Šepera vršiti pomoćni biskup dr. Josip Lach i u rujnu 1954. imenovani kanonik dr. Stjepan Bakšić, sveučilišni profesor iz dogmatske teologije, koji je bio osoba punog povjerenja.

5. PORUKA SVEĆENICIMA HODOČASNICIMA

Draga braćo svećenici!

Ove smo godine dobili o blagdanu Srca Isusova Poruku za Svjetski dan molitve za svećeničko posvećenje, od Kongregacije za kler. U njoj su stavljene naglasci na naš duhovni i molitveni život, u ovom vremenu pomamnog materijalizma i hedonizma, aktivizma i rastućeg sekularizma.³¹ Svećeničko je zvanje poziv na svetost, u onom obliku koji proistječe iz sakramenta reda. Duhovnost, molitva, poklon, *lectio divina*, euharistija i sakramentalni život, dnevno prijateljstvo s Isusom, Dobrim Pastirom, kao i pobožnost svetoj Bogorodici Mariji. Na to nas potiče i primjer bl. Alojzija Stepinca! Upravo je on, na najbolji način, ostvarenje te poruke i pouke!

Čitao sam negdje zanimljiv tekst jednog našeg biskupa,³² o odnosu prema svećenicima i vjernicima, gdje govori o svjesnom pristajanju na vjernički i svećenički život, o ucijepljenosti u Krista, u crkvenost, u svoje župne zajednice, dinamičnim uključivanjem svojim sposobnostima u nastojanja Crkve. Traži se i napor i određena žrtva. No, Evanđelje ne tuguje zbog nekog odricanja, nego se raduje zbog darovanosti. Crkvu ne treba gledati kategorijama političke veličine, društvenih utjecaja, velikih organizacija. Crkva nije u toj kategoriji i zbog toga je često ne razumiju ili ju zlonamjerno tumače. Pa učimo se iz povijesti, još tamo od masonskog prosvjetiteljstva i jozefinizma, čemu su, nažalost, "kumovali" i neki crkvenjaci, na Crkvu se gledalo kao na isključivo društvenu organizaciju; korisnu kad je ona mogla nekoga poduprijeti politički, odnosno kulturni i materijalni napredak društva; nekorisnu kad je propovijedala vjeru, molitvu i duh Evanđelja! Totalitarni sustavi 20. stoljeća pošli su još korak naprijed u nasilju i gaženju Božjih i ljudskih prava, vjere i Crkve, onemogućivanjem, da vrši svoje poslanje vjere i općeg dobra. S tom opakom ideologijom Crkva se susreće još i danas, jer se ona javlja i djeluje, samo pod drugim imenima, ali s istim ciljem! Zbog toga ističemo: Crkva je zajednica ljudi koji su

²⁸ J. VRANEKOVIĆ, *Dnevnik - Život u Krašiću zaslužjenog nadbiskupa i kardinala Alojzija Stepinca*, Knjiga I., Zagreb, 2006., str. 17-18.

²⁹ S. KOŽUL, *Martirologij Crkve zagrebačke*, str. 507-529. VLADIMIR ŠUBAT, *Kako je došlo do osude zagrebačkih bogoslova 1951. godine*, Glas Koncila, broj 22/2004., od 30. svibnja 2004., str. 25; J. KOLARIĆ, *Značenje Sjemeništa u povijesti Zagrebačke crkve i hrvatskoga naroda*, SVZN, broj 3-4/2007., str. 218.

³⁰ M. AKMADŽA, *Katolička Crkva u Hrvatskoj i komunistički režim 1945.-1966.* Rijeka, 2004., str. 148.

³¹ IKA, broj 19/2008., od 14. svibnja 2008., str. 31-32.

³² Intervju mons. Ivan Šaško, pomoćni biskup zagrebački, *Sinoda će pridonijeti rastu svijesti o sakramentalnosti Crkve*. Razgovor vodio: M. Sokol. Sinoda. Glasnik Druge sinode Zagrebačke nadbiskupije, Zagreb - Duhovi, 2008. Godina IV, broj 4, str. 8-10.

oduševljeni Evanđeljem. Ona želi biti sudionica božanskog djelovanja u svijetu svojom vjerom i svojim služenjem. To je želio biti svojom žrtvom, služenjem i životom nadbiskup i kardinal Alojzije Stepinac, i u vrijeme slobodnog pastirskog djelovanja, i u vrijeme tamnice ovdje u Lepoglavi, i u vrijeme kućnog pritvora u Krašiću, do smrti. *Fiat voluntas Tua!*

Došli smo ovamo. Ovo je jedan spomen, memorija upisana u našu dušu, ali još više dinamična i živa napetost i životna povezanost s nadbiskupom i kardinalom Alojzijem Stepincem, koji je blažen i živi u živome Bogu. Naša Crkva osjeća da je njegovo očitovanje Krista još uvijek svjež govor u konkretnosti naših okolnosti življenja Evanđelja. Sveci nam pomažu da budemo kritični prema svojem poslanju u vremenu; da iznova osjetimo poticaj svjedočenja u okolnostima koje su naše i bliske, koje su nam poznatije, a opet nadpovijesne. Ovo je prigoda da uvijek iznova otkrivamo nove vidike značenja blaženog Alojzija Stepinca za našu Crkvu, ali i sveopću Crkvu, izvan domovine Hrvatske. Razne magle podvala i laži, kojih smo se naslušali i tijekom ove godine, treba i nadalje lomiti, da Blaženikov lik zasja na europskoj i svjetskoj sceni u punom sjaju svoje duhovne veličine, da se vidi da je blažen, tj. da je "bio na pravom mjestu" i govorio govorom istine, obrane Božjih i ljudskih prava, čestitosti i svetosti. Borio se za slobodu čovjeka i Crkve, za slobodu poslanja, a ne za privilegije ili osobna promaknuća.

Ovo je 110. obljetnica Stepinčeva rođenja i 10. obljetnica kako ga je papa Ivan Pavao II. proglasio blaženim u Nacionalnom svetištu Majke Božje Bistričke, 3. listopada 1998.

Osuđen od komunističkog suda kad mu je bilo 48 godina kao "ratni zločinac" i "narodni izdajnik". Za njim su se zatvorila vrata lepoglavske tamnice 19. listopada 1946., a izišao je 5. prosinca 1951. Ovdje je Blaženik proboravio 1.874 dana specijalne izolacije. Ovdje je u dnevnoj Misi i molitvi prikazivao žrtvu svoga trpljenja i života za Crkvu i svoj narod. Tu je revno radio, pisao i prevodio. Došao je u Krašić s trudom svoga rada i žrtve. Došao je načet neizlječivom bolešću. Iako je tada bio u 54. godini života, nije čudo što je organizam reagirao, nakon svega što je podnio tijekom svoga pastirskog služenja i progona. Čudesno je da nije klonuo duhom niti se predavao. *Soli Deo!* Na koljenima je bio samo pred Bogom!

On, njegova časna osoba, njegov blaženi život, to je za nas svećenike i Kristove vjernike mjerodavno. Zbog

toga smo danas i govorili rječnikom činjenica i dokumenata. Nisu mjerodavni oni koji i danas idu u neke svoje ideološke interpretacije naknadne pameti, koji ne poštuju činjenice i dokumente, pa dosljedno ne poštuju žrtve i ne osuđuju zločine komunizma. Oni gaje selektivne pristupe žrtvama, kako bi opravdavali zločine drugim zločinima. Oni bi i danas nametali svoje jednodimljive starim udbaškim pamfletom i antiknjigom ostarjelih udbaša i njihovih mladih simpatizera, promicatelja ideološke i klasne mržnje. Oni ne mogu dopustiti mir i rad struci, mlađem naraštaju istražitelja i povjesničara, koji nisu na crti stare partijske matrice, pa zbog toga unaprijed idu svojim mentalitetom etiketiranja bez dokaza!

O žrtvama i zločinima govorili su naši uzorni pastiri od 1941., preko BKJ, HBK, i svega onoga što je činio i što čini područni biskup u Požegi. Istina je najbolja obrana. Čim je nadbiskup Stepinac doznao detalje o Jasenovcu i umorstvu slovenskih svećenika od preživjelog svećenika Antona Rantaše, koji je bio u logorskoj bolnici i ostao živ, pa pušten na slobodu, odmah je reagirao, što se često citira, ali i zatražio "da se zločinci izvedu pred sud"! Sve zločine, svih strana, osudili su još u vrijeme komunizma više puta naši biskupi. Nisu im trebale europske deklaracije, da ih potaknu na osudu svih zločina, kao našim "antifašistima", koji to jedva promućaju i brzo dodaju, ali...! Još uvijek nemaju snage osuditi zločine i fašizma i komunizma. Sadašnji zagrebački Nadbiskup, i tada predsjednik HBK, odredio se jasno na Bleiburgu, i o žrtvama Jasenovca i križnih putova... Rekli su svoje u izjavama za javnost i viši redovnički poglavari i poglavarice, i "Justitia et pax" BK: Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slovenije. Govorio je objektivno i jasno naš katolički tisak, na čelu s Glasom Koncila. Istina je najbolja obrana!

Mi smo danas došli kao hodočasnici na sveto mjesto trpljenja blaženog pastira Crkve zagrebačke. Na sveto mjesto trpljenja i nekih uzornih svećenika (Ivandije, Pavunića, Borića...) i bogoslova Zagrebačke nadbiskupije... Na sveto mjesto trpljenja i brojnih Kristovih vjernika laika, koji su ovamo došli zbog vjere ili svoga uvjerenja savjesti, ili kao politički zatvorenici. Dobro se prisjetiti da je kroz KPD Lepoglavu od 1945. do 1990. prošlo preko 50.000 osuđenika, od kojih je oko 12.500 političkih.³³ Poći ćemo i na jednu od postaja Križnoga puta, u Macelj, gdje se po svjedočenju djelatnika Vojne OZN-e Mladena Šafranka, te gospodina Frana Živičnjaka nalazi oko 130 masovnih stratišta s

³³ A. FRANIĆ, *KPD Lepoglava mučilište i gubilište hrvatskih političkih osuđenika*, Zagreb, 2000. Autor je obrađivao razdoblje 1945.-1990.

oko 13.000 žrtava, a što smo obišli već u travnju 1991. godine.³⁴ To su tragovi učinjenoga i posvjedočenoga, tragovi savjesti i svetosti, tragovi nade za budućnost.

Uskrsli Krist, nakon muke i smrti na križu, po anđelu govori ženama: "Ne bojte se! Znam da tražite ruspetog Isusa. On nije ovdje. Uskrsnuo je kako je rekao! (...) Krenite žurno i recite njegovim učenicima: Uskrsnuo je od mrtvih i, eto, pred vama ide u Galileju. Ondje ćete ga vidjeti" (Mt 28,5-7). Vratiti se u cvjetnu Galileju! Vratiti se u dane prvih susreta s Kristom! Vratiti se u svoja svježja jutra nepomućenih svećeničkih ideala i zanosa! U dane prve odanosti svome Učitelju i Gospodinu i revnosti za Božju stvar. U dane prvog i čistog poljupca Božjem oltaru, koji se pamti!

Pogledajmo na kraju Blaženika u njegovoj cvjetnoj Galileji, od 1934. do 1946. godine.

6. PRED NAMA ĆE TAMO GDJE JE CVJETNA STRANA GALILEJE!

Ako pogledamo njegove brojne pastoralne pothvate, uočavamo njegovu nazočnost u narodu, vjerom i nadom. Uvijek vjera i nada, jer njima želi liječiti beznade i tjeskobu, osrednjost i malodušnost, i kod svećenika i kod vjernika!

On je bio istinski provoditelj u život Prve sinode Zagrebačke nadbiskupije. On je za obnovu Crkve i naroda trebao mlade i revne svećenike i organizirane vjernike laike, zbog toga je već 1935. tražio novog rektora i duhovnika u Bogosloviji, a u sjemenište na Šalati nije ni išao, dok je ondje bio rektorom dr. Fran Barac. Želio je dubok vjerski, duhovni i crkveni odgoj novog naraštaja! Zbog toga je radio na Katoličkom pokretu i Katoličkoj akciji na svim razinama. Zbog toga se bori za katolički tisak, za caritas i uvodi Tjedan caritasa u došašću. Uvodi Socijalni tjedan, osniva župe u Zagrebu, na ondašnjoj periferiji, između željezničke pruge i Save. Predvodi kanonske pohode župa, razne svečanosti i jubileje. Podržava Marijine kongregacije svih staleža i apostolat redovničkih zajednica. Tu je i 20 održanih euharistijskih kongresa diljem Zagrebačke nadbiskupije. Svugdje je on, ponizni i voljeni pastir. Pješači sa svojim narodom na Mariju Bistricu i u Remete, kleči po župnim crkvama i adorira pred Presvetim s pobožnim vjernicima, u svibnju i listopadu ide od župe do župe u Zagrebu, kleči pred likom svete Bogorodice i predmoli narodu krunicu... Tko ga ne poznaje, tko nije osjetio njegovu blizinu i dušu, tko ga može osuditi i oblatiti?

Svečanosti su bile uvijek osmišljene i sadržajne, praćene programom i staleškim zborovanjima, na kojima se isticala: vjera, Bog, Isus Krist, Katolička Crkva, vjernost Apostolskoj Stolici sv. Petra u Rimu, čuvanje od pomodnosti i novovjekih zabluda i opasnosti, važnost caritasa, katoličkog tiska, pučkih misija, katoličkih društava, kongregacija i Katoličke akcije. Promicale su se pobožnosti vezane uz euharistiju, Bl. Djevicu Mariju i jubilej pokrštenja Hrvata. Bile su tu prigodne izložbe, nastupi zborova, procesije, adoracije pred Presvetim, večernje bakljade i nastupi vrsnih propovjednika. To su bile uporišne točke evangelizacije Zagrebačke nadbiskupije od njegova uzornog i blaženog pastira Alojzija, dok je obilazio gradove i sela. Pratio ga je sadržaj i program! Zbog toga su ga pratili ugledni i sposobni svećenici i svjetovnjaci, angažirani katolici laici iz "Domagoja", iz "Križara" i "Križarica", iz Katoličke akcije svih staleža i uzrasta, koji su govorili i promicali organizirani katolički život, katolički caritas, katolički tisak i život sukladan katoličkim načelima za svaki stalež. To je bio onodobni način, kad još nije bilo elektroničkih medija, kako su se promicale kršćanske vrjednote, kultura i zauzet kršćanski i vjerski život. Način i sredstva danas mogu biti drukčija, ali cilj nam je isti: Dobro čovjeka, obitelji, naroda i društva, dobro Crkve i duhovni preporod svijeta! Nadbiskupovi govori i propovijedi bile su usmjerene na obnovu vjere, na vjernost Bogu, Isusu Kristu i Katoličkoj Crkvi. Zbog toga se treba u javnosti osloboditi nametnutog "udbaškog sindroma", koji promiču razni ideologizirani novinari još od vremena procesa do danas, o nekom Kaptolu i Kaptolskoj Crkvi. Termin je i u ono doba biran od neprijatelja Crkve ciljano: Kaptol, kao onodobna veleposjednička ustanova, te prilično omražena zbog prioriteta zemaljskih interesa. Postoji samo jedna, sveta, katolička i apostolska Crkva, ucijepljena po svojim zakonitim i ravnopravnim institucijama u pojedinim narodima i državama. Zbog toga treba odgajati ljude i novinare, treba znati što je Katolička Crkva, što HBK, što pojedina nad/biskupija i njezine institucije, što je župa, redovnička zajednica i slično, a ne nekakav "Kaptol", kojemu oni daju do danas negativno značenje. Po mome mišljenju, kod blaženog Stepinca ne bi prošao ni izraz "Stepinčeva Crkva", jer on nije nikada želio biti lider i vođa, niti je oko sebe gradio karijeristički duh, već duh rada, žrtve, zajedništva i svetosti. On je bio zaljubljenik u Kristovu Crkvu: *Što više živim i gledam sudbinu Crkve, to mi je draža! O velika*

³⁴ S. KOŽUL, *Martirologij Crkve zagrebačke*, str. 183-197, 698-705; F. ŽIVIČNJAK, *U vječni spomen na hrvatske vojnike, svećenike i franjeve i sve hrvatske mučenike pobijene u svibnju i lipnju 1945. godine na prostorima maceljske šume kod Krapine i logorima u Mirkovcu kraj Sv. Križa-Začretja i Oroslavlju*, Zagreb, 1998.

si, *Crkvo Božja*.³⁵ On je poticao štovanje euharistije, podržavao svećenike adoratore Presvetom, promicao ozbiljno i muževno štovanje Presvete Bogorodice, a u središte molitvenog i sakramentalnog života postavio je brojne euharistijske kongrese. Govor mu je bio jasan, slikovit, nadahnut Svetim Pismom, s praktičnom primjenom. Dio njegovih pastirskih aktivnosti otkrivaju nam i knjige Milivoja Kovačića za Podravinu³⁶ i brojni opisi dekanatskih euharistijskih kongresa postulatora Jurja Batelje.³⁷ Tu se lako uočava tijesna povezanost nadbiskupa Stepinca sa svojim svećenicima i vjernicima, koji su ga svečano dočekivali kuda god je prolazio i dolazio.

Bio je voljeni pastir svoga naroda. Svojim primjerom, neumornim radom, pobožnošću i žarom za Boga, Crkvu i narod, snagom molitve, Božje riječi i milosnog posvećenja, pripremao je križem i radom narod i Crkvu u Hrvata za nova vremena u desetljećima totalitarnog komunizma, kada će trebati trpjeti i svjedočiti do krvi, da ustraje u vjernosti, u Božjoj istini, slobodna za Boga i duše, pa makar i uz cijenu poniženja i trpljenja, što su također glavne odrednice životnog puta svakoga Kristova svjedoka. On je blaženik i mučenik Kristove Crkve. Zbog toga nemojmo suzivati ni Crkvu, ni Blaženika, na nečije slogane, zastave i potrebe! Nije nadbiskup Stepinac sustao ni u ratu, ni nakon rata, dok god je mogao. Prisjetio se toga u svojoj propovijedi 1976. godine na Mariji Bistrici vrhbosanski nadbiskup i metropolita dr. Smiljan Franjo Čekada, koji je kao škopski biskup bio propovjednik na Zavjetom hodočašću grada Zagreba nakon rata: "Još se pušila krv s naših njiva, još su jecala srca, još je plakalo svako oko, još su zjapile ralje mržnje i bolnih rana...", a narod je sa svojim Pastirom hodočastio, molio i tražio utjehu, svjetlo i nadu za budućnost!

Zbog toga budimo vjerni zavjetu blaženog Alojzije Stepinca. Vjerni Isusu Kristu, vjerni svetoj Bogorodici Mariji, vjerni Petrovim nasljednicima! Kad je kralj tiranin rušio sve institucije hrvatskoga naroda, posebice od 1929. godine, nadbiskup koadjutor je izrađene krunice u stilu narodnih hrvatskih vladara s nadbiskupom Bauerom stavio na likove Majke Božje Bistričke i Isusa i rekao naš zavjet vjernosti svetoj Bogorodici, Isusovoj Majci Mariji na Mariji Bistrici 7. srpnja 1935.: "Obećavamo da ćemo ti ostati vjerni i iskreni štovatelji! Vjerni dok budu žuborili potočići naši, šumjele rijeke naše, dok se bude pjenilo sinje more naše! Vjerni dok

se budu zelenile livade naše, dok se budu zlatila polja naša, dok se budu sjenile tamne šume naše, dok bude mirisalo cvijeće domovine naše!"

Da, obnovit ćemo taj zavjet danas, hodeći njegovim stopama patnje i križa, danas u ovoj povijesnoj crkvi velike i Bezgrješne Majke, svete Bogorodice!

Poznati pjesnik isusovac o. Milan Pavelić u svojoj pjesmi, kao prigodnoj čestitki kod imenovanja mladoga Stepinca za nadbiskupa koadjutora, pogodio je srž i bit njegova budućeg biskupskog služenja: "Krvavog će znoja mnogu prolit kap,/ Udarit će ljuto pastirski ga štap,/ Bodljikama ostrim mitra će procvasti,/ Nadbiskupski prijesto u križ će izrasti./ Njegov program ti si, Kriste raspeti!"

Doista, bio je čovjek osjetljive i nepotkupljive savjesti, utemeljene u istini Kristova Evandelja i križa. Bio je "tvrđa vjere", reći će blagopokojni kardinal Franjo Kuharić u kanonskom procesu. Za svetu vjeru bio je spreman svaki čas umrijeti. To se i obistinilo 10. veljače 1960. kad je na samrtničkoj postelji u Krašiću izgovorio svoje posljednje riječi: "Fiat voluntas Tua! - Neka bude volja Tvoja!" Bog ga je primio u okrilje svoje slave!

O vi, sveti Božji mučenici! Zvijezde koje ne zalaze i ne tamne! Koje najavljuju novi dan i bolji početak u Duhu Svetom! O vi, svjedoci Krista i njegove raspete Ljubavi! O vi, pokazatelji vjernosti, žrtve i postojanosti, mimo ljudskih obzira i sitnih interesa, jer vas ništa, "ni smrt ni život, ni anđeli ni vlasti, ni sadašnjost ni budućnost, ni sile, ni visina ni dubina, ni ikoji drugi stvor, neće moći rastaviti od ljubavi Božje u Kristu Isusu, Gospodinu našem" (Rim 8,38-39). Molimo vas da nam izmolite živu i jaku vjeru, nepokolebivu nadu i žarku ljubav prema Isusu i svetoj Crkvi! Da nam pomognete, da danomice, svjesno i predano, nosimo svoj križ zauzetog rada, dužnosti i odgovornosti u našem svećeničkom služenju, u Crkvi Božjoj, za dobro svoga naroda i svakoga čovjeka. Kako ne bismo bili dio pustinje svijeta, već da živa vjera, molitva, zre-la duhovnost i crkvenost, Evandelje i sakramenti budu temelj za naš osobni život i naše poslanje, ali i za naš socijalni, kulturni i karitativni rad! Da nas ohrabrite za radosni i darovani život i predano svjedočenje; kako bismo snagom Duha Svetoga najavljivali novi dan i proljeće kršćanskih vrjednota, i naše Crkve i našega naroda. Svima hvala!

³⁵ Kardinal Alojzije Stepinac izgovorio je ovu rečenicu 24. studenoga 1959., prema zapisu župnika Vranekovića.

³⁶ M. KOVAČIĆ, *Dr. Alojzije Stepinac u Koprivnici i podravskim župama*, Koprivnica, 2007.

³⁷ Dovoljno je samo prelistati Glasilo Postulature za proglašenje svetim bl. Alojzija Stepinca zadnjih godina, na temu Euharistijskih kongresa diljem Zagrebačke nadbiskupije.

DEKRET ROMANIS PONTIFICIBUS

Mostar, 26. rujna 2008.

Prot.: 1366/2008.

Velečasni don Ivane!

Primio sam Tvoje izvješće, od 25. rujna, o sprovodu pokojne Milenke Šutalo, župljanke u Čapljini, župi sv. Franje.

Molim Te, prenesi moje izraze iskrene sućuti Anti Šutalu, mužu pokojne Milenke, i njihovim sinovima, svoj obitelji i tugujućoj rodbini. Sućut uz molitvu da dušu pokojnice Otac milosrđa primi u svoj vječni dvor, a svoj obitelji dadne potrebnu utjehu i pomoć. I Milenka i Ante sa sinovima pokazali su pravo svjedočanstvo katoličke vjere obraćajući se Tebi kao zakonitu župniku da opremiš sv. sakramentima bolesnicu. Ona je sutradan preminula.

Ti si po župničkoj dužnosti prihvatio Antin poziv da vodiš crkveni sprovod u groblju u Trebižatu, župa Čapljina. Budući da si i sam čuo određene anonimne prijetnje, o tome si pravovremeno obavijestio i ovaj Ordinarijat i napismeno čapljinsku policiju kojoj je zadaća osigurati vanjski red i mir. Došao si u zakažano vrijeme u Trebižat obaviti propisani liturgijski obred koji se u takvoj prigodi moli kod kuće. U to Ti je vrijeme od policije javljeno da se skupina ljudi našla pred ulaznim vratima groblja u Trebižatu, s otpuštenim franjevcem Barbarićem na čelu. Iako je policija bila spremna po svojoj dužnosti uredovati da se omogući katolički obred pogreba, Ti si, ne ulazeći ni u kakve rasprave, zatražio da ne bude nikakva nereda, i zamolio sudionike sprovodne povorke da se sami, bez svećenika, upute u groblje i uz određene molitve pokopaju Pokojnicu. Vlč. Barbarić sa svojom skupinom pobunjenika udaljio se od groba kada je obitelj Pokojnice pokazala da nisu potrebne njegove usluge. Spriječen da dovedeš Pokojnicu do groba, otišao si, prema prethodnu dogovoru s obitelji, u Goricu-Struge gdje si slavio sprovodnu misu za pokojnu Milenku.

Prihvatanje Evanđelja počiva na slobodnoj volji ljudskoj, a ne na fizičkom nasilju neljudskom. Petar

Barbarić, rođen 1936., zavjetovani franjevac od 1955. pod imenom Bonifacije, za svećenika ređen 1963., otpušten zbog teškoga neposluha iz Franjevačkog reda dekretom Generalnoga ministra, 28. veljače 1998., a potvrdom Svete Stolice, 23. ožujka 1998., nasilno je okupirao župu Čapljinu s još dvojicom svećenika također izbačenih iz Franjevačkog reda. Župa je Čapljina formalnim potpisom Franjevačkoga generala predana na upravu mjesnomu biskupu 12. svibnja 1996., a od tada neposlušnici provode samovolju na štetu duša, na svoju sramotu, na sablazan svijeta. Nasilničko djelovanje sankcioniranoga Barbarića, Crkva osuđuje od samoga početka 1996. godine, najprije izbacivanjem iz Reda, a onda i suspenzijom svećeničke službe. On se odlučio, zajedno sa svojim pomoćnicima i pristašama, terorom upravljati ranjenom župom.

Prepuštajući slučaj: molitvom Duhu Božjemu, obaviješću viših poglavara, ovim pismom Tebi također na znanje cijeloj župi, uvjeren sam da će doći bolji dani i za Čapljinu i za druge župe okupirane od neposlušnih ex-franjevaca kada će zavladati potpuni crkveni mir i red. A Tebe molim, nastavi i dalje razborito, pravedno, hrabro i umjereno, kako i glase četiri stožerne krjeposti, voditi tu župu koja Ti je nedavno povjerena, a koja je pogođena bolnim raskolom kažnjenih svećenika Barbarića i njegovih pomoćnika Bože Radoša i Mile Vlašića, i onih koje oni zavode na svoj protucrkvjeni put neposluha.

Pratila milost Gospodina Isusa Krista Tebe, Tvoja pomoćnika don Ivicu i sve vjernike u čapljinskoj župi!

Mr. **don Ivan Turudić**
upravitelj župe ČAPLJINA

+ *Ratko Perić, biskup*

MEĐUGORSKI FENOMEN

RENÉ LAURENTIN PORIČE

(KIUM, 11. srpnja 2008.)

Talijanski novinar, vaticanist, Gianluca Barile, u rujnu ove godine imao je intervju s vlč. Renéom Laurentinom, francuskim svećenikom, mariologom, koji se neumorno zalagao da se prizna autentičnost ukazanja u Međugorju. Napisao je brojne članke, knjižice i knjige o tome na francuskom, od kojih su gotovo sve prevedene i na talijanski i engleski jezik. Među njima, prema wikipediji: *Ukazuje li se Djevica u Međugorju?*, 1984. i prošireno 1990., a onda 17 dopunskih propagandističkih brošura tomu djelu, 1984.-1998.; *Liječničke i znanstvene studije o Međugorju*, 1984. i 1998.; *Međugorje - prikaz i kronologija ukazanja*, 1986.; *Ukazanja u Međugorju, gdje je istina?*, 1987.; *Marijina poruka i pedagogija u Međugorju*. *Kronološki korpus poruka*, 1990.; Posljednji mu je svezak: *Međugorje. Neprijateljstvo obiluje, milost preobiluje. Oporuka*. Na posljednjoj stranici korice toga djela piše: "Nakon 17 godina otac Laurentin objavljuje svake godine po jednu knjigu dopunskih informacija o tim ukazanjima. Ove godine 17. svezak stavlja konačnu točku na tu nizanku. Nakon posjeta koji je učinio msgr. Periću, mostarskom biskupu, 19. ožujka 1998., biskup ga je zamolio da prekine s tim godišnjim informacijama o Međugorju. Velečasni je Laurentin odgovorio: Ne mogu zaustaviti posljednje novosti, br. 17., koje su u tisku, ali ovo će biti posljednji svezak. Ovo je dakle svezak - oporuka." U spomenutoj wikipediji stoji da su "mnogi pokušali diskreditirati njegova djela o Međugorju..., ali nisu bili sposobni to učiniti". Evo sada vidimo da je to sposoban učiniti sam velečasni Laurentin.

Svojim dvoznačnim, poluistinitim i neistinitim prikazima međugorskih činjenica uvelike je izazivao biskupa Pavla Žanića. Kad je jednom zgodom pred Božić 1983. u Mostaru pitao biskupa Žanića ("Međugorje", 1990., točka 3): zašto ne vjeruje u ukazanja, biskup mu je odgovorio da "navodna Gospa prema Vickinu dnevniku i riječima ostalih vidjelaca govori protiv bi-

skupa", Laurentin je brže-bolje dočeka: *Nemojte to publicirati, jer tamo ima mnogo hodočasnika i obraćenja!* Biskup nastavlja: "Sablaznio sam se nad stanovištem tog poznatog mariologa! Nažalost, to je do danas ostao temeljni stav Laurentina: istinu skrivati, neistinu braniti."

Razgovarao je i sa sadašnjim biskupom u Mostaru, 1998. godine. Biskup mu je tada preporučio da počne pisati svoja poreknuća. Sada abbé Laurentin poriče. Kaže da nikada nije iznio svoga suda o autentičnosti ukazanja, samo je pomagao Crkvi. I prethodni i sadašnji biskup živo su ga molili da ne pomaže Crkvi na takav način!

Laurentinov intervju objavljen je na talijanskom blogu "Petrus". Jedno je od pitanja bilo upravo o Međugorju:

G. B.: *Vi ste zagovaratelj ukazanja u Međugorju. Međutim mnogi su drugi znameniti mariolozi sumnjičavi. Po Vašem mišljenju, kada će se Crkva izjasniti o tim pojavama? Pa i stoga jer se ne čini da su oni u Vatikanu baš uvjereni u autentičnost međugorskih ukazanja?*

R. L.: "S obzirom na Međugorje, biskup je protiv ukazanja i njegov ga je prethodnik izabrao upravo s toga razloga. Naravno, kao što je svima znano, Sveta Stolica, u ovakvim slučajevima uvijek usvaja poziciju mjesnoga biskupa. Ipak, kardinal Ratzinger bio je odbacio negativan sud msgr. Žanića (1986.), prvoga biskupa koji se sučelio s pitanjem ukazanja. Ja sam samo stručnjak i nemam nikakva učiteljstva. I nikada sebi ne dopuštam da iznesem sud o ukazanjima koje proučavam. Ispitujem samo činjenice, razloge za i protiv. Razlučujem ih, tumačim što jasnije mogu, ali ne dajem nikakva suda. Da sam to činio, to bi mi još više povećalo poteškoće, koje su ionako velike, jer se prilično ustrajno bavim ovim kontroverznim fenomenom."

G. B.: *Oče Laurentine, oprostite, ali to je vožnja unatrag: Vi ste napisali knjige podržavajući tezu o autentičnosti ukazanja u Međugorju...*

R. L.: "Izjavljujem što sam prije rekao: nisam nikada izrazio sudove o autentičnosti ili neautentičnosti ukazanja; moje su prouke samo mali prilog Crkvi i vjernicima..."

Donosimo ovdje dva biskupova *Pisma* vlč. Laurentinu i *Priopćenje* nakon susreta u Mostaru 1998. godine:

Prvo biskupovo pismo Laurentinu, 20. ožujka 1998.

"Velečasni gospodine Laurentin,

Nakon našega susreta koji je bio jučer ovdje na Biskupskom ordinarijatu u Mostaru, od 15,00 do 17,00 sati, poslao sam faks ocu Johannu Touwu, koji mi je ljubazno poslao fotokopiju Vašega pisma što ste mu ga poslali u kolovozu 1997. U njemu ste doslovno pisali ono što mi je prethodno pisao otac Touw, tj. "Tvrda i okretna akcija biskupova, koju Papa žali i poštuje, bit će bez sumnje fatalna po Međugorje" (*L'aktion dure et habile de l'évêque, regrettée et respectée par le pape, sera sans doute fatale à Medjugorje*). Ja sam Vas ljubazno pitao kako Vi znate da Sveti Otac 'žali' moju akciju. Vi ste odlučno zaniijekali da ste napisali riječ 'žali' (*regrettée*). Ovdje, naprotiv, jasno se pokazuje da ste Vi tu riječ napisali, i to vlastoručno. Kako tumačite tu svoju kontradikciju: napisanu tvrdnju i zatim usmeno nije-kanje?

Nismo imali vremena razgovarati o famoznom slučaju hotela obitelji N. N. u Međugorju, o čemu ste Vi

imali svu dokumentaciju... Kako tumačite dopuštenje "Gospino" za gradnju hotela? Ili mislite da se radi jednostavno o Vickinoj pogrješci? Onda u tome slučaju što ćemo s vjerodostojnošću "vidjelaca" koje Vi brani na sav glas pred svijetom?

Jučerašnji razgovor sugerirao mi je da priprelim čitavu knjigu jasnih opovrgnuća neistina koje ste Vi objavili o Međugorju ovih posljednjih godina.

Velečasni gospodine Laurentin, zašto ste sebi dopustili takvu kompromitaciju?

Žalim zaista što moram poduzeti 'čvrstu akciju' prema Vama, iz jednoga jednostavnog razloga: *Laurentin amicus, veritas magis amica* (= Laurentin prijatelj, istina je veća prijateljica).

Moj je tajnik don Željko sastavio priopćenje o našem jučerašnjem susretu i razgovoru. Šaljemo Vam kopiju na hrvatskom i engleskom *pro informatione*.

S poštovanjem"

PRIOPĆENJE

"Biskup Ratko Perić primio je, sa svojim tajnikom, u Mostaru, 19. ožujka 1998. godine, vlč. Renéa Laurentina na njegovo traženje. Laurentin je poznati francuski mariolog a u nas poznatiji kao širitelj međugorskih 'ukazanja', 'čudes'a i drugih fenomena. Laurentin je o tome do sada objavio više knjiga i brošura (svake godine ponešto) u kojima propagira autentičnost međugorskih 'ukazanja' i 'poruka' do te mjere da je, prema vlastitom priznanju, prilično izgubio od svoga znanstvenog ugleda koji je uživao kao ozbiljan mariolog. Biskup mu je spomenuo da se služio i njegovim mariološkim knjigama dok je predavao mariologiju u sarajevskoj bogosloviji, a s obzirom na njegovo pisanje o međugorskim 'ukazanjima' upućuje mu oštre kritike.

U otvorenoj i iskrenoj razmjeni mišljenja biskup je skrenuo Laurentinovu pozornost na brojne njegove

netočne i nekorektne podatke u vezi s međugorskim događanjima. Ovdje navodimo samo neke od onih koji su u susretu istaknuti:

- U obrani 'vidioca' Ivana, nakon njegova izlaska iz dubrovačke gimnazije kao franjevačkoga sjemeništara, zbog školskoga neuspjeha (1983), Laurentin je pisao¹ kako je Ivan doživio 'šok' zbog naglašene prisutnosti biskupovih upozorenja, zbog sumnjičavih ispitivanja, zbog ismijavanja od kolega. Kad su i poglavari i biskup reagirali da od toga ništa nije istina, Laurentin, umjesto da se javno ispriča, utekao se neuobičajenu opravdanju da njegov francuski tekst nije dobro preveden, da on nije mislio na dubrovačkoga nego na mostarskoga biskupa, pa je čak dostavio biskupu Perneku kao 'originalan' tekst drugačiji od onoga koji je poslao *Glasu Koncila*.² Posrijedi je moralno nedopustiv postupak.

¹ *Glas Koncila*, 5/1984., str. 7.

² Dokumenti na Biskupskom ordinarijatu u Mostaru.

- Moralno je također nedopustivo da je u jednoj svojoj knjizi (1985) pisao kako je član biskupske komisije za Međugorje, mr. don Nikola Bulat, svećenik splitske nadbiskupije (sada pokojni), "jedan od onih koji se bore za prijevremenu ostavku msgr. Franića da ga zamijeni msgr. Žanić".³ Bulat je 1986. izjavio da je to "objektivno gledano kleveta," "jer niti sam to tražio ja niti znam da je itko drugi to tražio. Tražio sam od g. Laurentina dva puta da to ispravi, ali to nije učinio do sada koliko ja znam".⁴ Laurentin sada kaže da je to on od nekoga čuo. Biskup mu je rekao da se istina ne ustanovljuje od rekle-kazale nego na izvorima!

- Laurentin se pokazuje naivnim kad vjeruje i piše kako je još u prosincu 1984. godine 'vidjelica' Vicka, već pitana o osobnom dnevniku, njemu izjavila: 'Nema nikakva tajnoga dnevnika u kojem bi se nalazile riječi protiv biskupa'.⁵ Biskup je Perić pokazao Laurentinu Vickin 'dnevnik' u kojem su brojne riječi protiv biskupa Žanića, kao na primjer: 'Gospa je rekla da je za ove neredne najkrivlji biskup Žanić!'⁶

- Osobito se neozbiljno doima kad u jednoj Laurentinovoju knjizi (1985) čitatelj pročita kako je neki međugorski hodočasnik prenio poruku Laurentinu da se Gospa veoma povoljno izrazila o njegovu pisanju o Međugorju. Međugorska je "Gospa" izjavila doslovno ovo: 'Dajte da svećenici čitaju Laurentinovu knjigu, i širite je!'⁷ To više nisu 'poruke' naše Gospe, nego zloupotreba njezina imena u komercijalne reklame koje ne čine 'dobre usluge' Blaženoj Djevici Mariji! Neozbiljno je što to vlč. Laurentin, uza sve uljudne ograde, uopće spominje u svojoj knjizi!

- Stvar je posebno tužna i smiješna koliko se R. Laurentin miješa a tako slabo poznaje ovdašnju neposlušnost nekih franjevacu Papi s obzirom na predaju osam župa prema Papinu dekretu iz 1975. On u svome žaru za Međugorje i u naivnosti prema franjevcima

piše (1985): 'Od strane Međugorja, franjevci su došli dotle da pišu svomu generalu i kardinalu Ratzingeru da zamole kako bi se moglo postupiti. Ovo ja smatram pravim međugorskim čudom!'⁸ Ako su, prema Laurentinu, takva međugorska razvikana 'čudesa,' onda nitko bolje ne razotkriva međugorske fenomene od njega samoga! Upozoren je da je Franjevačka generalna kurija iz Rima prošle godine (1997) ukinula Hercegovačkoj franjevačkoj provinciji novicijat zbog njihove čudovišne neposlušnosti! Dvanaest godina nakon što je on to njihovo pisanje Rimu proglasio 'pravim međugorskim čudom'!

- Nekorektno je što Laurentin piše (1997) da je biskup Perić priopćio fra Jozi Zovki da je 'ekskomuniciran'.⁹ Fra Zovki je oduzeta ispovjedna jurisdikcija i sam je 'ipso facto' (samim time) upao u suspenziju jer je, unatoč tomu, ispovijedao.

- Nekorektno je kad Laurentin piše (1997) da je Sveti Otac, vraćajući se iz Sarajeva prošle godine, ovlastio 'dio svoje pratnje'¹⁰ da posjeti Međugorje. Radoznali novinari i ambasadori nisu dio Papine pratnje niti je Papa ikoga ovlastio za takvo hodočašćenje!

U dvosatnom razgovoru koji je tekao u duhu zauzeta i dokumentirana raščišćavanja brojnih međugorskih neistina, biskup je zamolio 81-godišnjeg Laurentina da počne pisati svoja poreknuća o Međugorju kako bi zasjala prava istina o toj kontroverznoj pojavi. Učinio bi veliku uslugu ovoj Crkvi da prestane pisati o 'međugorskom fenomenu' na dosadašnji način. Sporni branitelj međugorskih 'ukazanja' i popratnih pojava, vlč. Laurentin, rekao je da mu u lipnju ove godine izlazi nova knjiga, gledat će uvažiti korekture i dogodine će razmisliti o prestanku pisanja o Međugorju.

Biskup i publicist Laurentin razmijenili su na kraju neke svoje knjige."¹¹

³ R. LAURENTIN, *Medjugorje à l'heure de la désinformation*, Autopsie des fausses nouvelles, Supplément br. 2, O.E.I.L. 1985., str. 14: "L'expert choisi est un de ceux qui militent pour une démission anticipée de Monseigneur Franić et son remplacement par Monseigneur Žanić."

⁴ N. BULAT, *Nepouzdanost izvora o događajima u Međugorju*, rukopis, 1986., str. 24, Arhiv Biskupskog ordinarijata Mostar.

⁵ R. LAURENTIN, *Medjugorje à l'heure de la désinformation*, str. 40: "En décembre, Vicka, déjà interrogée sur ce point, m'avait confirmé:

- Il n'existe aucun diacre secret où il y ait des paroles contre l'évêque."

⁶ V. IVANKOVIĆ, *Agenda 1983*, Dnevnik od 19. prosinca 1981. do 29. rujna 1982. (Izjava: 19. prosinca 1981).

⁷ R. LAURENTIN, *La fine delle apparizioni è prossima?*, Brescia, Ed. Queriniana, Marzo 1985, str. 31, br. 1: "Fatte leggere ai preti il libro dell'abbé Laurentin e divulgatelo."

⁸ R. LAURENTIN, *Ancora su Medjugorje*, Ed. Queriniana, Ottobre 1985, str. 57: "Da parte di Medjugorje, i francescani sono arrivati fino a scrivere al loro generale e al cardinale Ratzinger per chiedere come si potrebbe procedere. Questo fatto io lo ritengo un vero miracolo di Medjugorje."

⁹ R. LAURENTIN, *16 années d'apparitions*, 2. izdanje, F.-X. de Guibert, Octobre 1997, str. 36: "Il (l'évêque) leur notifie que le Père Jozo serait excommunié latae sententiae (sic), c'est à dire ipso facto."

¹⁰ R. LAURENTIN, "Tempête sur Medjugorje", u: *Chrétiens Magazine*, br. 103, str. 35: "Le Pape n'a pas insisté, mais durant son voyage à Sarajevo, il a autorisé une partie de sa suite à le quitter pendant une journée pour aller faire publiquement pèlerinage à Medjugorje."

¹¹ *Priopćenje* KIUM-a, Mostar, 20. ožujka 1998., redigirao don Željko Majić.

Drugo biskupovo pismo R. Laurentinu, 24. ožujka 1998.

“Velečasni René Laurentin,

potvrđujem primitak vašega pisma od 22. ožujka i odgovaram sljedeće:

1) Ne može se privatno govoriti o međugorskim ‘ukazanjima’ koja ste objavili u stotinama tisuća primjeraka, na raznim jezicima širom svijeta u ovih posljednjih 15 godina. Pošteno je i pravedno objaviti priopćenje o našem razgovoru ovdje u Mostaru, 19. ožujka 1998. kao što smo i učinili, uredno Vas obavješćujući na prvome mjestu.

2) Nije ništa drugo urađeno osim onoga što ste Vi stavili u svoje spise, kao što sam Vam pokazao. Prema tome, Vi biste se morali prepoznati u tome što ste pisali. Ovaj Ordinarijat preuzima svu odgovornost za hrvatski i engleski prijevod. Šaljemo Vam priopćenje s točnim bilješkama. Nismo se još poslužili Vašom frazom, koju ste napisali prošloga kolovoza časnom prioru benediktinskomu P. Touw-u, da Sveti Otac *žali* moju ‘*akciju*’ s obzirom na Međugorje, a o čemu ste mi Vi rekli da to niste napisali. Naprotiv, Vaš Vas rukopis demantira. Želio bih imati Vaš odgovor s obzirom na to.

3) Svojim spornim knjigama o međugorskim ‘ukazanjima’ Vi ste posijali, ne samo u ovoj zemlji, nego i u katoličkom svijetu, podosta kukolja dvoznačnosti i izričitih neistina koje će trebati počupati tijekom vremena. Vi ste mjerodavni i moralno obvezani to učini-

ti. Mi želimo biti u službi istine koja nas oslobađa od mnogih neistinitih međugorskih pojava, za koje ste se Vi proglasili poznatim glasonošom.

4) Svojim pričama o međugorskim ‘ukazanjima’, koje zaista treba *žaliti*, Vi mi uvelike pomažete da dođem do uvjerenja i tvrdnje o nenadnaravnosti (*non supernaturalitas*) takozvanih ‘ukazanja’ u Međugorju. Koji su sve motivi u svoj toj raboti, Vi to riješite sami pred Bogom.

5) Neću šutjeti odsada ubuduće ni pred kojim Vašim djelom, koje sadrži međugorske izmišljotine, razara katoličko jedinstvo, crkveni mir i pastoralnu skrb u ovoj mjesnoj Crkvi.

6) Osim što objavljujemo te žalosne činjenice, o tome redovito izvješćujemo mjerodavne Urede Svete Stolice, koja, kao *columna et firmamentum veritatis* (= stup i uporište istine) mora biti o tome informirana.

7) Bila bi *vrijedna žaljenja* činjenica ako biste Vi očekivali da od iduće godine više ne pišete o Međugorju. Počastili biste Gospu ako biste prestali odmah, pišući dužne *retractationes* (= poreknuća) ako se želite pokazati prijateljem istine.

S poštovanjem Vas pozdravlja...

Na ta se pisma i priopćenja Laurentin osvrnuo u svojoj knjizi koju je objavio iste godine.¹

(Preuzeto iz: *Ogledalo Pravde*, Mostar, 2001., str. 66-72).

¹ R. LAURENTIN, *Medjugorje*. L’ostilité abonde, la grâce surabonde. Testament. Dernière nouvelles, No 17, Juin 1998. Na primjer, s obzirom na slučaj Nikole Bulata, koji je dva puta tražio od Laurentina da opovrgne ono što je napisao u svojim *Dernières Nouvelles* 1985., br. 2, str. 14 (u talijanskom izdanju toga uopće nema!), Laurentin 1998. jednostavno kaže, str. 46: “Ne sjećam se da sam primio ijedno pismo od Nikole Bulata”. Ili na str. 48, u vezi s Laurentinovim pisanjem da Gospa preporučuje njegove knjige, naše priopćenje citira talijansko izdanje njegove knjižice (br. 3) i točnu stranicu 31., a on ispravlja i kaže da biskup ne donosi točnu referenciju, koju je on našao na nekoj drugoj stranici. Jest, ali u francuskom izdanju. U priopćenju je točno naznačeno talijansko izdanje i stranica. Ali čemu se zadržavati na tome?

USNUŠE U NADI USKRSNUĆA

FRA JERKO PENAVA (1948.-2008.)

Iznenada je u 61. godini života, 42. godini redovništva i 34. godini svećeništva, na hodočašću u Asizu, 16. rujna 2008., preminuo fra Jerko Penava, član Hercegovačke franjevačke provincije. Misa zadušnica slavljena je 20. rujna 2008. u Tomislavgradu a potom pokop na groblju Karaula.

Fra Jerko je rođen 30. ožujka 1948. u Batinu, župa Gradac Posuški, od roditelja Joze i Ruže r. Grubišić, a kršten je sutradan 31. ožujka. Pučku je školu pohađao u rodnom mjestu i Posušju (1955.-1963.), srednju u Splitu i Dubrovniku (1963.-1967.), a bogoslovne studije u Sarajevu i Luzernu (1970.-1975.). Franjevački je habit obukao 1967. na Humcu a doživotne je zavjete položio 31. ožujka 1974. godine. Za svećenika je zaređen 15. lipnja 1975. u Zürichu.

Službu župnoga vikara obavljao je u Šuici (1976.-1983.), u Klobuku (1983.-1984.) i na Širokom Brijegu

(1984.-1985.). Potom odlazi u St. Galen u Švicarsku gdje je djelovao kao dušobrižnik za hrvatske katolike (1985.-1990.). Vratio se u domovinu 1990. godine. Službu župnoga vikara vršio je u Slanome (1994.-1996.) a potom u Posuškom Gracu (1996.-1998.). Posljednja mu je životna postaja na zemlji bila samostan u Tomislavgradu (1998.-2008.), odakle je otišao na hodočašće u Asiz i gdje je završio svoj ovozemni hod.

Fra Jerko je tiho živio i tiho umro. Neka mu Krist bude milosrdan na sudu i neka ga stostruko nagradi za svako i najmanje dobro djelo koje je, za zemaljskoga putovanja, učinio kao čovjek, kršćanin, redovnik a napose kao svećenik u pastvi u ovoj Mostarsko-duvanjskoj biskupiji u kojoj je imao regularnu jurisdikciju. Počivao u miru Božjem!

DON VINKO MAJIĆ (1937.-2008.)

Vlč. Vinko Majić, svećenik Mostarsko-duvanjske biskupije, preminuo je u ponedjeljak, 13. listopada 2008. u jutarnjim satima (6,20 h) u Svećeničkom domu u Mostaru.

Vinko je rođen 11. srpnja 1937. u obitelji od petero djece od oca Gabrijela i majke Anice, r. Leventić, u Drinovcima.

Osnovnu je školu pohađao u Drinovcima 1945.-1949. i Sovićima 1949.-1952., a osmi razred završio na Šalati u Zagrebu 1953. Kao kandidat Mostarsko-duvanjske biskupije pohađao je sjemenišnu gimnaziju u Zagrebu 1953.-1957. s maturalskim ispitom 26. lipnja 1957. Filozofsko-teološki studij završio je u Zagrebu 1957.-1963. s diplomom iz teologije 25. lipnja 1963.

Pohađao je predavanja za licencijat u akademskoj godini 1978./79. na KBF-u u Zagrebu.

Za svećenika ga je zaređio 29. lipnja 1962. u Gorici mostarsko-duvanjski biskup msgr. Petar Čule. Mladu je misu slavio 22. srpnja 1963. u Drinovcima.

Obavljao je crkvene službe kao kapelan u Rotimlju 1963.-1965., u Hrasnu 1965.-1966.; kao župnik u Vinici 1966.-1977., kao vikar subsidijar u Bačkoj Palanci u Subotičkoj biskupiji 1979.-1989. Župnik u Trebinju i profesor na Humanističkoj gimnaziji u Dubrovniku 1989.-1991.

Pomoćnik u župi Špansko i Sv. Marka Križevčanina u Zagrebu do prosinca 1994. kada je doživio moždani udar s posljedicama djelomične oduzetosti. Liječen u

Zagrebu, Stubičkim Toplicama do listopada 1995. i u Veloj Luci do lipnja 1996. Nakon toga bio je u Svećeničkom domu najprije u Dubrovniku, a od 2003. u Mostaru strpljiv i Bogu predan u svojoj bolesti.

Sprovod pokojnoga don Vinka bio je u utorak, 14. listopada 2008. u Drinovicima. Sv. Misu za dušu Pokojnika predvodio je mjesni biskup Ratko Perić na groblju

“Bartuluša”. Sprovodni obred predmolio je župnik fra Stjepan Neimarević. Don Vinkovo je tijelo položeno u grobnicu drinovačkih svećenika na istome groblju.

Msgr. Srećko Majić
generalni vikar

Iz homilije na Misi zadušnici za don Vinka Majića

Pod Misom zadušnicom za pokojnoga don Vinka Majića u Drinovicima, 14. listopada 2008., u kojoj je koncelebriralo oko 50 svećenika, biskupijskih i redovničkih, mjesni je biskup Ratko izrekao prigodnu homiliju, koju ovdje donosimo sažetu u bitnim točkama.

Braćo svećenici, dragi vjernici!

Sveti Pavao apostol, kojemu - po Papinoj odluci - slavljenički obilježujemo 2000. rođendan proučavanjem njegove nauke i života kroz cijelu ovu godinu, u ovom odlomku koji izabراسmo i pročitасmo iz *Druge Korinćanima* (5,1.6-10), pruža nam gradivo da govorimo u povodu smrti vjernika. Dvije nam stvari Apostol stavlja pred oči i na dušu, koje ne bismo smjeli nikada smetnuti s uma, a pogotovo ne na putu kojim se sve više i sve brže približavamo danu svoje smrti. Mi o tom biblijskom odlomku ovdje razmišljamo.

Zemaljski šator. “Znamo doista: ako se naš zemaljski dom, šator taj, razruši, imamo zgradu od Boga, dom nerukotvoren, vječan, na nebesima” (2 Kor 5,1). Riječ je najprije o našem ljudskom tijelu koje Apostol naziva “zemaljskim domom”, odnosno “šatorom”. Čudesno je taj “šator” ili “zemaljski dom” - slika našega tijela - građen i u svakom svom dijelu i u svemu svom sustavu i u cijelom funkcionalnom organizmu. Samo se možemo diviti koliko je božanske inteligencije i raznolika materijala upotrijebljeno da se sazda i organski oživi ovo naše smrtno tijelo, koje na zemlji završava u grobu, u prahu. Ono je privremeno boravište, i služi za putnike, prolaznike ovom suznom dolinom. Kao takvo kažnjeno je zbog grijeha na umiranje, na raspadanje.

I onda što se čudiš da su stari Grci i Rimljani govorili o tijelu kao “grobu” naše duše, kao o “kutiji” koja je zatvorila našu slobodu.

Pa i židovska misao i mudrost slično se izražavala: “Propadljivo tijelo tlači dušu, i ovaj zemljani šator pritiskuje um bremenit mislima” (Mudr 9,15).

Ovo je zemaljsko tijelo kao pravi šator u koji smo “useljani” (redak 6) svojim duhovnim mogućnostima, svojom slobodom. A u duši čeznemo “iseliti” se iz ovoga tijela i “useliti” se Gospodinu (r.8). Glavni nam

je cilj, bili mi u tijelu ili izvan tijela, “omiliti” Gospodinu, a ne tijelu.

Istina, sada je ovo naše tijelo sjedište naših požuda, uzbuđenja, sklonosti na zlo, gdje se zametne grijeh. Ali je tijelo također sjedište svake vrste dobra. Bolesnoga pohoditi, žednoga napojiti, nemoćnoga pomoći, je li to kriterij raspoznaje onih koji su Kristovi? I tu se stječe i odlučuje vječnost, prema Isusovim riječima.

Nebeski nerukotvoreni dom. Pavao, koji je bio Židov, a kulturom i teološkom mišlju iznad Rimljana, Grka i Židova, ima drukčije, kršćansko mišljenje o ljudskome tijelu. Ovo naše tijelo jest, doduše, “zemaljski dom”, “šator”, ali Apostol suprot tomu navješćuje da će postojati drugo, nerukotvoreno zdanje od Boga, neraspadljivo, nerazorivo, vječno, na nebesima. Identično ovomu, ali preobraženo i od vječna i neuništiva Božjega tvoriva. Očito misli na ono tijelo “duhovno” (1 Kor 15,44), koje će snagom Božjom uskrsnuti u novosti i vječnosti života o Sudnjem danu.

Kristovo sudište. “Svima nam se pojaviti pred sudištem Kristovim, da svaki dobije što je kroz tijelo zaradio - bilo dobro, bilo zlo” (r. 10). Upravo zato jer je tijelo mjesto dobrih i loših misli, riječi i djela, ono kao instrument dobrote ili zloće, nužno je da prođe sudište Božje, tribunal, grčki: *bema*. Točno taj pojam Pavao upotrebljava dajući mu oznake kao što je onaj sud u Cezareji ili u Rimu kamo je on bio pozivan. Tu su: sudac, tužitelji, svjedoci, obrana, publika, presuda. Bijah gladan: pomogao si mi ili me nisi nahranio. Bijah grješan, ispovjedio si me ili me nisi ispovjedio. Bijah neuk, poučio si me ili me nisi poučio. I kad završi pravedni sudski proces, onda će svatko dobiti što je zaslužio kroz ovo tijelo, ovaj zemaljski dom, šator taj razorivi.

Vječna slava. Ovo je tijelo, nakon zemaljskoga boja, o Sudnjem danu određeno za slavu nebesku, da

se proslavi u onome što je duhu služilo i zaslužilo, što je ponizno pretrpjelo. A ako se nije pokazalo takvim, onda mu je određena posve drukčija sudbina.

Don Vinko je 46 godina svećenik, a posljednjih 14 godina gotovo nepomičan na postelji boli. Zahvalni smo Bogu koji je udijelio dar svećeništva našem subratu don Vinku. A hvala također velečasnom Vinku na njegovu prihvaćanju i ostvarenju Božjega dara. I

molimo da mu presveto Tijelo i presveta Krv, koju je toliko puta u svome životu pod sv. Misom pretvorio, pomognu na sudu Božjem. Iscrpljen patnjom i strpljiv u mukama, radostan zbog svakoga pohoda i ohrabrenja subrata i prijatelja, predan u Božje vodstvo, predao je duh svoj u ruke Božje.

Mi ovom svetom Misom molimo da mu Otac nebeski na svome sudu bude milosrdan i milostiv!

DON JOSIP SERDARUŠIĆ (1944.-2008.)

Vlč. Josip Serdarušić, svećenik Mostarsko-duvanjske biskupije, preminuo je u utorak, 14. listopada 2008. u jutarnjim satima (4,00 h) u Svećeničkom domu u Mostaru.

Josip je rođen 11. veljače 1944. u obitelji od sedmero djece od oca Jakova i majke Marije, r. Jurčević, u Roškom Polju. Osnovnu je školu pohađao u Roškom Polju 1950.-1954., srednju u Čepinu 1958., koju je završio 1962. u Sjemeništu u Zadru. Vojnu je obvezu služio u Šapcu i Somboru 1963.-1964. Bio je kod otaca trećoredaca u novicijatu 1966.-1967.

Kandidat za svećenika Mostarsko-duvanjske biskupije postao je 1970. godine. Filozofsko-teološki studij počeo je 1967. u Zagrebu, a završio 1973. na Visokoj filozofsko-teološkoj školi u Eichstättu u Bavarskoj, boraveći u Biskupijskoj bogosloviji u istom mjestu.

Za svećenika ga je zaređio 1. srpnja 1973. u župi Prenj-Dubrave mostarsko-duvanjski biskup msgr. Petar Čule. Mladu misu slavio je u Roškom Polju 5. kolovoza 1973. a mladomisničko geslo bilo mu je "Već se moja krv izljuje u Božju čast, plemenitu sam borbu izvojevao, trku dovršio, vjeru sačuvao" (sv. Pavao).

Obavljao je crkvene službe kao kapelan u Hrasnu 1974.-1975., u Dračevu 1975.-1977.; u Prisoju 1977.-

1978. Te godine počinje pobolijevati i odlazi na preglede i liječenja u Rottenburg - Njemačka.

Zbog slaba zdravstvenog stanja i nemogućnosti da pastoralno djeluje, umirovljen je na spomendan sv. Male Terezije, koju je posebno štovao, 1. listopada 1984. te smješten u novoootvoreni Svećenički dom u Potocima kod Mostara. Od 2003. boravio je u Svećeničkom domu u Mostaru gdje je strpljivo i Bogu predan podnosio svoju 30-godišnju bolest.

U čast sv. Male Terezije, boraveći kao izbjeglica u Svećeničkom domu u Dubrovniku, priredio je u svibnju 1998. knjižicu *Ljubav se plaća samo ljubavlju*, u povodu 125. obljetnice Svetičina rođenja, 100. obljetnice njezine smrti i u prigodi njezina proglašenja crkvenom naučiteljicom, 19. listopada 1997. u bazilici sv. Petra u Rimu.

Mjesni biskup Ratko predvodio je u Rošku Polju, 16. listopada 2008., Misu zadušnicu u kojoj je sudjelovalo oko 40 svećenika, a potom je sprovedne obrede predmolio župnik fra Marko Jukić. Pokojnikovo tijelo pokopano je u obiteljsku grobnicu na mjesnom groblju.

Msgr. Srećko Majić
generalni vikar

Iz homilije na Misi zadušnici za don Josipa Serdarušića

Kao što smo prekjučer u Drinovcima na sprovodnoj Misi za našega subrata don Vinka Majića uzeli odlomak iz *Druge Poslanice* sv. Pavla *Korinćanima* o ljudskoj smrti, o Božjem sudu i vječnoj sudbini, tako i danas na sprovodu našega drugoga subrata i patnika, vlč. Josipa Serdarušića, uzimamo drugi sličan odlomak od ljudskoj smrti i Božjem sudu iz *Poslanice Rimljanima* (14,7-12). Kratak je to odlomak koji se može lako zapamtiti i ne bismo ga nikada smjeli zaboraviti.

1. **Nitko od nas sebi ne živi, nitko sebi ne umire**, veli sv. Pavao. Niti svojom voljom dolazimo na ovaj svijet, niti svojom voljom odlazimo s ovoga svijeta. Nisu ni roditelji oni koji su nas htjeli za sebe, jer koliko ima bračnih parova pa ne mogu imati djeteta koliko ga god željeli. Niti na pogotovo ne mogu zaustaviti da ne umremo. Ima iznad nas moćna i darežljiva a nevidljiva ruka Božja koja svime upravlja i ravna: i kada dolazimo na ovaj svijet, i dok hodimo ovom suznom dolinom, i kada odavde odlazimo.

2. **Zato ako živimo, Gospodinu živimo;** ako umiremo, Gospodinu umiremo. To je glavna svrha našega života i naše smrti. Mi smo Kristovi u svakom pogledu i u svakom slučaju. Pogotovo što je on svojom smrću i svojim uskrsnućem zadobio od Oca nebeskoga vlast da bude naš Gospodar i naš Sudac. Zato smo stvoreni: da budemo njegovi zauvijek. To je Božji plan a na nama je da ga u vjeri i ljubavi ispunimo.

3. **Svi ćemo stati pred sudište Božje.** Odlazeći s ovoga svijeta nema nam drugog puta osim Božjega suda. Na nj ćemo svi doći već sada, odvojeni od tijela. Kao što smo goli rođeni, tako ćemo ogoljeni stati na sudište Božje. Sa sobom ne ćemo moći ponijeti ništa, osim svojih djela upisanih u knjigu života. Tu, na sudu, bit će prebrana svaka minuta našega djelovanja i pretresen svaki djelić ove zemlje kojom smo hodali za svoga života. I Bog će dati pravednu presudu svakoj ljudskoj duši. A onda će se o Sudnjem danu priključiti duši i naše tijelo, preobraženo i produhovljeno, koje će biti vječno i mlado. I tako ćemo opet biti pune i prave ljudske osobe.

4. **Pred Bogom će se svako koljeno saviti i svaki će jezik izreći slavu Bogu.** Izreći će slavu Božjoj pravdi u svakom slučaju. Nitko se ne će moći potužiti na Božju presudu. A oni koji su se kajali za svoje grijehе, i zadobili oprostеnje, izreći će slavu Božjem milosrđu.

Prošliх smo dana molili misnu molitvu: Bože, koji svoju svemoć pokazuješ najviše praštanjem i milosrđem... Eto mi to Božje milosrđe molimo ovom sv. Misom za pokojnoga našega svećenika **don Josipa**. Nitko od nas sebi ne daje ni zdravlja ni bolesti. Bog je onaj koji raspoređuje kako on smatra da je najbolje za vječnu sreću. On je 30 godina, od svojih 35 godina misništva, bio prikovan uz bolesnička kolica i postelju i okusio svu gorčinu križa i patnje. A bio je strpljiv u patnji i u podnošenju svoje bolesti. Neka Gospodin sve njegove muke i nevolje uključi u svoju otkupiteljsku patnju i budu mu na vječno spasenje.

Zahvaljujemo pokojnomu don Josipu na strpljivo podnesenoj nevolji, koju je on svakodnevno prikazivao, osobito za duhovna zvanja. Neka ta zvanja, svećenička i redovnička, izrastu i iz ove župe i iz ove biskupije i iz našega naroda.

SPOMEN NA POGINULE VJEROUČENICE

U mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve u ponedjeljak, 11. studenoga 2008., mjesni biskup Ratko Perić slavio je sv. Misu, u koncelecijaciji s više svećenika, o 14. obljetnici pogibije mostarskih vjeronauk Antonije Sesar i Danijele Vidović. Školarci osmoga razreda toga su popodneva 1994. godine došli na župni vjeronauk. Dok su se djevojčice u predvorju kriptе pripremале za sat vjeronauk, a dječaci još na dvorištu igrali lopte, iznenada je tresnula granata u masivni stup između katedrale i župnoga stana. Geleri su se rasuli na razne strane, osobito u kriptu i u župnu kuću. Tako je u predvorju kriptе ranjeno deset djevojčica, a dvije su između njih smrtno stradale. Dječaci su bili u zaklonu stupova, bez posljedica. Biskup je pod Misom održao ovu homiliju:

U misnom čitanju čuli smo glasoviti odlomak s dvije rečenice iz Poslanice sv. Pavla učniku Titu:

Pojavila se, doista, ljubav Božja, spasiteljica svih ljudi; odgojila nas da se odrekneмо bezbožnosti i svjetovnih požuda te razumno, pravedno i pobožno živimo u sadašnjem svijetu, iščekujući blaženu nadu i Pojavak slave velikoga Boga i Spasitelja našega Isusa. On sebe daje za nas da nas otkupi od svakoga bezakonja i očisti sebi narod izabrani koji revnuje oko dobrih djela (Tit 2,11-14).

Prvo, pojavila se Ljubav Božja, spasiteljica svih ljudi. Ovo je najljepši i najširi izraz naše vjere u Boga ljubavi. U određenom povijesnom trenutku: prije 2000 godina, u određenom povijesnom mjestu: u Betlehemu, pojavila se na ovom svijetu Božja ljubav koja svojim naumom spasenja zahvaća sve ljude na ovoj kugli zemaljskoj. Božja je to inicijativa i ponuda čovječanstvu, a nije to nikakva naša zasluga ili zaslužena nagrada. Bog je Otac odlučio i u povijest je ušao njegov vjekovječni Jedinorođeni Sin,

preko uzvišene Žene, ali na posve čudesan način, snagom Duha Svetoga. Ljubav je po sebi proširenje sebe, razlijevanje vlastitih darova i sposobnosti na druge. Ljubav se Božja širi po svem svijetu i obuhvaća sve narode, sve rase, sve slojeve: istok, zapad, sjever, jug. I nakana joj je da sve ljude spasi, svima donese vječno ispunjenje gladi za pravdom i žeđi za srećom, vječno i blaženo gledanje Boga. Ali ne će to učiniti ona sama, ta Božanska Ljubav, bez našega slobodna pristanka, razumna odgovora, praktična sudjelovanja. I kao što u majčinoj utrobi nismo ništa znali što nas čeka na ovome svijetu, tako ni sada ne znamo kojim nas sve putem Bog vodi i što je pripremio onima koji ga slijede. Ali jedno znamo i vjerujemo: *“Što oko ne vidje, i uho ne ču, i u srce čovječje ne uđe, to pripravi Bog onima koji ga ljube” (1 Kor 2,9).*

Drugo, ta nas je Božja Ljubav odgojila i odgaja u dvostrukom smislu: da se odričemo bezbožnosti i svjetovnih požuda.

Bezbožnosti? Da, bezbožnosti! Čovjek bezbožno živi kada se vlada kao da Boga nema, kao da je on vlasnik i sebe i drugih, i života i sve zemlje. A nije! Kako je došao na ovaj svijet, tako će i s njega otići, nečujno i zaboravno. Ovisan o milijun i jednom čimbeniku: o tjelesnim, duševnim, društvenim sitnicama i kapricima. Jednako nas može ubiti granata s najstrašnijim praskom da se grad zdrma, kao i tihi virus koji se zavukao pod kožu i samo nas baci pod zemljanu koru. Apsolutno ovisimo o nevidljivoj zraku, o kapljici vode, o zruci sunca, o grumenu zemlje, o radu ruku svojih, i ništa nismo mi stvorili, a najmanje tajanstveni život, koji je neizmjerni dar i ujedno nam izmiče svaki dan. Božji je to dar: Božje znanje i danje, a naša je odgovornost da to tako priznamo i slobodno prihvatimo.

Svjetovnih požuda? Da, odreći se svjetovnih požuda! Tri su takve sveopće požude u svakome od nas po naravi nazočne i naravno djeluju s našom dobi: to je požuda tijela, požuda očiju i oholost života. Požude tijela: strah i glad, žed i seks. Ako si uvjeren da nema ništa drugo osim toga, onda se držiš samo svjetovnoga standarda, koji se na suncu otapa kao snijeg, jer svijet prolazi i požuda njegova.

Zato nas sv. Pavao poziva, Poslanicom svomu učeniku Titu, da živimo razumno, pravedno i pobožno, iščekujući blaženu nadu i pojavak Gospodina našega Isusa Krista.

Razumno: služeći se svjetlom duhovne sposobnosti svoga uma, moćima uviđanja, shvaćanja, mišljenja, zaključivanja, razbora kao najvećega Božjega dara u životu.

Pravedno: poštujući i dajući svakomu ono što mu pripada: Bogu Božje, caru carevo; roditeljima roditeljsko, a djeci, što im po pravu i naravi ide. Ako se dokine to načelo pravednosti, kao ravnalo ljudskoga života, onda nema šanse da se dostojanstveno živi. Na razini smo vučjega amorala, a ne sveopće pravednosti koja je stožina opstojnosti svijeta. Današnji svečar, sv. Martin, još kao

katekumen i vojnik, kad je vidio siromaha, sjahao je s konja, pružio siromahu plašt i mačem ga presjekao po polovici: tebi pola, meni pola. Svoju je polovicu siromahu dao, a drugu je polovicu, koja pripada vojništvu, zadržao za sebe. Milosrdan prema siromahu, a pravedan prema vojsci. Zato je svetac!

Pobožno: uzimajući Božje zapovijedi kao svoj putokaz kroz život: jer bez Božjega zakona, čovjek je bezakonik; bez Božje ljubavi, ljudi su neljudi; bez Božjega orijentira, čovjek je zalutao i izgubljen u prašumi bezbožnosti i svjetovnih strasti.

Molitveno sjećanje. Iznoseći ova Pavlova načela za život po Bogu, mi se večeras s ljubavlju i molitvom sjećamo mostarskih vjernica, vjeroučenica, Antonije i Danijele, koje su prije 14 godina, na današnji dan, ovdje u predvorju katedralne kriptе sv. Josipa, bile pogođene granatom ljudskoga bezumlja, nepravde i bezbožnosti. A one došle na vjeronauk zajedno s ostalim dječacima i djevojčicama svoje dobi da uče kako živjeti razumno, pravedno i pobožno u ovome kratkom luku ljudskoga života.

Znamo da su tisuće osoba poginule u posljednjem petogodišnjem ratu (1991.-1995.) na raznim mjestima: na bojišnici, na ulici, u kući, na pragu, na poslu - svima se Bog smilovao svojim oprostjenjem, a naše pokojne učenice pogiboše na zadatku vjeronauka, u crkvenom okružju. Zato smo im ne samo postavili spomen ploču u atriju, objavili spomen knjigu o 10. obljetnici, 2004. godine, nego ih se svake godine s posebnim pijetetom spominjemo i u svetoj Misi sjećamo da ih Gospodin nagradi nevelim vijencem pravednosti i milosti!

U jednoj zbornoj molitvi obraćamo se Bogu ovim riječima: "Bože, koji najviše pokazuješ svoju moć praštanjem i milosrđem..." To znači da smo i mi najmoćniji, ne kada se osvećujemo, kada uzvraćamo zub za zub, ne kada hoćemo samo "po pravdi", nego kada drugima praštamo i milosrđe iskazujemo. Neka na svima nama Bog pokaže svoju božansku moć praštanja i milosrđa!

KNJIGE

U sarajevskoj bogosloviji, u dvorani pape Pavla VI., 18. studenoga 2008., u nazočnosti kardinala Vinka Puljića, poglavara, profesora i bogoslova, sestara i drugih sudionika, priređeno je predstavljanje monografije pod naslovom “Oaza svetosti i svjetlosti - Crkva svetog Leopolda Bogdana Mandića” u Melbourneu u Australiji. Knjiga je ovih dana izašla iz tiska. Među sudionicima bili su i umjetnici Barišić, Botteri, Kuliš, Mamuša koji su ukrasili melburnsku crkvu. Osim voditelja Hrvatskoga katoličkog centra u Sunshine-u vlč. Josipa Vranješa, govorili su mr. Ivica Mršo, ravnatelj Katoličkoga školskog centra u Sarajevu, i biskup Ratko, koji je prošle godine u pohodu Australiji slavio sv. krizmu u crkvi sv. Leopolda. Ovdje donosimo biskupov napisani tekst koji, prateći liturgijsko vjernikovo držanje u crkvi, prezentira i samu monografiju.

OAZA SVETOSTI I SVJETLOSTI Crkva svetog Leopolda Bogdana Mandića

Sunshine, Melbourne, Australija

Kažu da je u vrijeme Francuske revolucije (1789.), prije 220 godina - jedna manje! - nastao pojam nazvan “petom silom”, a odnosi se na moćni utjecaj novinstva koje posrednički razmjenjuje ideje između političke kolerične mase i vladalačke flegmatične elite. Četiri prethodne europske sile bile su: Francuska, Velika Britanija, Rusija i Austrija. A nakon što su se na svojim područjima ujedinile Italija (1861.) i Njemačka (1871.) te tako osilile i postale peta i šesta sila, novinstvo je kliznulo na sedmo mjesto, pa je ono tako danas, metaforično zborući, za europske pojmove, “sedma sila”. Ma ne samo da je novinstvo sila, peta ili sedma - svejedno, nego uopće napisana je misao druga sila, odmah nakon one izgovorene riječi. Da nam nije pisanoga teksta u Bibliji, u crkvenim koncilima i učiteljskim aktima, što bismo mi danas učili i iz čega bismo druge poučavali?

I ova dvojezična monografija, hrvatsko-engleska, o crkvi sv. Leopolda u nakladi Hrvatske katoličke zajednice u Sunshine-u, Melbourne u Australiji, pod vodstvom župnika vlč. Josipa Vranješa, a pod uredništvom dr. Krune Martinca, znanstvenog istražitelja i komunikologa na Sveučilištu u Melbourne-u,¹ jest “sila”,

ima svojevrsnu moć i snagu. Ovo je “hodajuća” crkva - software church - po svijetu, u tisućama primjeraka one izvorne ili nepomične crkve - hardware church - u Sunshine-u zapadnoga Melbourne-a.

Da spomenem kako sam se ovdje našao večeras. Najprije sam se 3. studenoga 2007. popodne našao u Sunshine-u kod vlč. Vranješa, koji me uveo u prepunu crkvu sv. Leopolda Bogdana Mandića, u kojoj sam slavio euharistijsko i krizmeno slavlje sa župnikom, s bivšim župnikom Ivicom Zlatunićem, sa susjednim župnikom Matom Križancem i ravnateljem inozemne pastve don Antom Kutlešom. Bilo je 28 krizmanika - 14:14. Propovijedao o sv. Leopoldu i ostao s pukom u susjednoj hrvatskoj dvorani te večeri. Don Josip je u Sunshine-u od 1986. kao pastoralni suradnik, a od 1991. ravnatelj je Hrvatskoga katoličkog centra. Nismo se poznavali do prošle godine. I eto tako, telefonom prije mjesec dana i tekstom monografije u pdf-obliku prije nekoliko dana i danas u rukama gotova monografija. Evo nas opet kod crkve, one nepokretne u Melbourne-u, i ove pokretne u Sarajevu. Ona je u Melbourneu velebno zdanje, a ova je večeras velebno izdanje.

¹ Dr. Krno Martinac prikazuje ravnotežu između graditeljskoga, umjetničkoga i liturgijskoga jezika, povezujući tradiciju sa suvremenošću, da se očuva identitet (str. 10-15).

Kad vjernik katoličkoga obreda i Creda svečanoga dana ili zapovijedanog blagdana ulazi u crkvu sv. Leopolda Bogdana Mandića u Sunshine-u na uzvišenu liturgiju, onda se njegovih nekoliko prvih minuta odvija po prilici ovako: stupa na crkveni prag s osjećajem strahopoštovanja, neistraživa otajstva: prestaju priče, doskočice, smijanje, pa i među djecom. Ovo je sada sakralni prostor koji traži drukčije ponašanje. Tu je sve obilježeno pečatom svetoga: sveta zgrada sa zvonicom i križem, sveto oltarište, svete slike, svete knjige, sveti prozori, sveto posuđe, sveto ruho, svete osobe. Sveto znači odijeljeno od svijeta i posvećeno Bogu u svetu uporabu na službu hvale slave Njegove, za postizanje vlastite svetosti. S toga osjećaja svetoga vjernik spontano prelazi na dinamične čine svoga poklona i obredna bogoslužja. **Desnu ruku** zamače u mramornu vodokamenicu - koja nije jedna nego devet na tri mjesta u obliku križa. Križa se s ispruženih **pet prstiju** - u znak pet rana Isusovih - izgovarajući Ime Presvetoga Trojstva, desnicom s **čela** na **prsa**, a s **lijevoga** na **desno rame**, da obuhvati **glavu** i **poprsje**. Poklekne **desnim koljenom** do **lijeve pete**. Znakovit čin poklona i znak giblijivosti i spremnosti za onaj sat vremena koji će prostatjati, prosjediti ili klečati u toj svečanoj svetoj dvorani.

Oči mu motre cjelokupan crkveni namještaj. Oltar je posebno uočljiv i prepoznatljiv, oslonjen na dva različita geometrijska tijela, na kuglu i na kocku, odvojen od zida: s križem i svijećnjakom umjetnika Barišića.² Vjernik uočava pokrajnje otvore, vitražne u figurama i bojama iz hrvatske duhovnosti i iz pohvala stvarjenja Stvoritelju neba i zemlje, a mozaik u prezbiteriju predstavlja biblijski Gorući grm iz kojega plamte Božje zapovijedi sve u viziji umjetnika Botteriija.³ Između nekoliko izražajnih umjetnina osobito upadaju u oči: Mamušino Kristovo raspelo koje dominira crkvenim prostorom,⁴ Barišićevi kipovi Kristova Raspeća i sv. Leopolda, zaštitnika crkve i župe,⁵ Kovačićev kip Gospe od mora,⁶ Kuliševi mozaici Isus stišava oluju na Genezaretu i Isus izlazi iz groba,⁷ Vrkljanova slika

Posljednje večere⁸ s nizom od 14 Billichevih slika Križnoga puta.⁹

Svećenik ili biskup pojavio se sa svojom asistencijom u oltarištu. Oči su vjernikove maksimalno angažirane i napete da se što bolje uhvati i upamti što se sve može vidjeti i u čemu se želi sudjelovati svim umom svojom i svim srcem svojim.

Zabruje orgulje, zaori zbor, čuje se ulazna pjesma.¹⁰ **Uši** su prepune glazbe i pjesme, dvoglasne, višeglasne, ali složne i ujednačene.

Misnik **usnama** ljubi oltar. Uzima kadionicu, stavlja tamjana, dim se kadioni izvija s molitvama vjernih, a ugodan miris preplavljuje prostranu i prozračnu crkvu. Dolazi tamjanov dah svim vjernicima do **organa osjeta**. Ugodan podražaj. Tako osjeća jedan vjernik, tako trista, tako tisuću, a u crkvi 900 sjedećih mjesta.

Mir vama! - I s duhom tvojim, odgovara tisuću **jezika** u jedan glas iz jasna **grla**.

Pa još kad vjernik ili vjernica pogodi vrata najveće poniznosti, ispovjedaonicu, barem jednu od njih dvije u crkvi, klekne na **oba koljena**, pokaje se s draga **srca** i zamrzi grijeha svoje i požali zbog uvreda Bogu i bližnjemu nanesenih - puni pogodak! Pogotovo u crkvi koja je posvećena Svecu ispovjedaonice. Eto izvrsne pripreme za euharistijski susret, vrhunac milosti u oazi svetosti i svjetlosti.

Sve je, dakle, u pokretu: i čovjekovo **čelo**, i **ruke**, i **ramena**, i **koljena**; i **oči**, **uši**, **usta**, **nos**, **grlo**; i **mozak**, **jezik**, **srce**; cijelo **tijelo**. U poletu je misao, mašta, želja, odluka. Izražava se poklon, zahvala, prošnja, zadovoljština. Preko tjelesnoga i osjetnoga vjernik dolazi do duhovnoga i božanskoga. Cijelim svojim bićem uranja u svetu liturgiju da bi mu cio život postao bogoslužje Stvoritelju i Spasitelju.

Otpočinju biblijska čitanja, Evanđelje, tri križića misnika i svih misara: jedan na čelu da priznamo, jedan na usnama da svjedočimo, jedan na srcu da pristajemo uz ono što se čita, čuje i naučava. Propovjednikova riječ osvjetljava ne samo čovjekov **mozak** nego osobito vjernikovo **srce**. A primjer iz života zaštitnika crkve, sv.

² **Petar Barišić** iza Vrlike odnosno iz Zagreba opisuje crkveni namještaj ili razmjštaj sa desetak crkvenih rekvizita i simbola koje je sam dizajnirao: svetohranište, monstranca, oltar, oltarni križ, svijećnjak, ambon, krstionice itd.

³ **Josip Botteri Dini** iz Splita ima oko 20 umjetničkih površina ili ploha: iz Biblije, iz Povijesti hrvatske duhovnosti i iz Pohvala stvarjenja Stvoritelju.

⁴ **Ante Mamuša** iz Bučica kod Novoga Travnika izradio je veliki Krista na križu od bojanoga drveta.

⁵ Kipovi Kristova Raspeća od aluminija i sv. Leopolda Bogdana Mandića od bronce radovi su P. Barišića

⁶ **Kuzma Kovačić** izradio je Gospin brončani kip, smješten između pokrajnje kapelice i glavnoga prostora crkve.

⁷ **Vatroslav Kuliš** iz Vidoša izradio je figurativni mozaik u pokrajnjoj kapelici: Isus smiruje oluju na moru i na drugoj strani crkve Isus izlazi iz groba.

⁸ Autor je slike **Zlatan Vrkljan** iz Zagreba, ulje na platnu.

⁹ **Charles Billich** rodnom iz Lovrana, živi i radi kao slikar u Australiji, izradio je četrnaest križnih postaja i Kristovo Uskrsnuće, ulje na platnu.

¹⁰ Zborom ravna Ivan Ćorić, koji zrakoplovi između Sunshine-a i mostarskoga Kruševa.

Leopolda, poučava srca slušatelja. Godine 1917. dolazi naredba: tko je rođen u Istri ili u Dalmaciji, mora uzeti talijansko državljanstvo, jer će biti sigurniji u Italiji, da ne prijeđe na austrijsku stranu. Zovu fra Leopolda u policiju. On svečano izjavljuje: *Caspita! Il sangue non è acqua* - "Po Bogu, braćo, krv nije voda!" Ne može se krv mijenjati kao voda. Policija mu resko odreže: u progon! - Radije u progonstvo nego da svoju krv mijenjam u vodu. Preko Rima dopijeva u Južnu Italiju gdje je promijenio tri samostana, ali nije promijenio ni kapi krvi. U jednom je samostanu optužen da je slavio pad Italije kod Kobaride, da se veselio tuđemu zlu. Ali fra Leopold ne popušta, ta nije krv voda! Laž se pokazala lažnom! A svetomu Leopoldu Bogdanu Mandiću zemljaci posvetili crkvu u Sunshine-u, "oazi svetosti i svjetlosti"! potiče propovjednik vjernike da ostanu ono što jesu na kojem se god mjestu svijeta našli.

Sve od početnoga misnog "Mir vama" preko Isusove euharistijske žrtve koja pomiruje čovjeka s Bogom, preko predpričesnoga Kristova "Mir vam svoj dajem" i svećenikova zova "Pružite mir jedni drugima", do završnoga "Idite u miru", sve se odvija s mirom, u daru mira, radi mira, mirno, a ipak živo, puno budnosti i osjećaja zahvalnosti Bogu kojemu čovjek svim bićem svojim iskazuje svaka čast i slavu.

Eto tako se uglavnom vjernik, naše gore list, osjeća u crkvi sv. Leopolda Bogdana Mandića u Melbourne-u. Ako se tomu doda da su svi vjernici ujedno hrvatskoga podrijetla iz nekoliko doseljeničkih valova, da se sve odvija na hrvatskom jeziku kao u Travniku, u Trebinju ili u Tuzli, onda je doista sav svijet jedno globalno selo. Ali ima ipak nešto "ostavljeno, a nepreboljeno" (str. 6-9), kako piše msgr. Pero Sudar, biskup pomoćni, to je odgovor na pitanje tolikih stanovnika ili odseljenika, vjernika: "Kako iz Bosne otići, a u njoj ostati?" Ili riječima one djevojke koja reče: "Kad sam bila u Bosni, željela sam otići u Australiju, u Novi Zeland, na kraj svijeta, a kada sam se našla u Tasmaniji, samo žalim što nisam ostala u Bosni". U zemlji, u kojoj si rođen i suncem ranjen, i iz koje si ekonomski ili politički protjeran, neprebolno ostaješ mislima i riječima, fantazijom i memorijom. Asimilaciju zagovaraju svi veliki i globalni, veli biskup, i to samo da budu još veći i globalniji, da ove male utope u svoje globalne lonce, ali se mali ne daju pa ne daju. U tom im identitetu pomaže i Crkva, i vjera, i kultura. I tako je nastala i ona fiksna crkva u Sunshine-u i ova mobilna monografija tiskana u Zagrebu, a prezentirana večeras ovdje u Sarajevu, a sutra po bijelome svijetu. I opet dolazimo na početak početaka: Što zemlja siromašnija, to veća suzna dolina; a što zemlja bogatija, to još veća suzna dolina. Mi smo

stranci, furešte, na ovome svijetu, s jednog kraja na protivni kraj, dok ne prispijemo u vječnu domovinu!

Kad mi želimo izraziti pojam ili osobu Isusa Krista, onda će to svatko učiniti prema primljenu daru: slikar će taj božansko-ljudski lik prenijeti na platno ili staklo, režiser će ga pretvoriti u filmsku vrpču, kipar isklesati u mramoru ili u drvetu, pjesnik će ga pretočiti u poeziju, glazbenik izraziti melodijom, govornik artikulirati u zanosnoj propovijedi, redovnik ili redovnica pokušat će u konkretnu životu Isusove evanđeoske savjete pretvoriti u svoje osobne zavjete.

Upravo se to dogodilo s ovom crkvom kao polivalentnom građevinom, veličanstvenom kompozicijom raznih umjetničkih djela - slika, vitraža, mozaika, kipova... - koja u fotoradu F. Vučemilovića, majstora fotografije, unosi i jedan novi gradivni element, svjetlo. A u mjestu koje se zove Sunshine ili Suncojaj zar može biti bez gradivna materijala kao što je svjetlo. Monografiju dakle prezentiraju sedmorica umjetnika koji su i ukrasili ovu krasnu crkvu. Originalna interpretacija.

Vlč. Vranješ u svome izlaganju (str. 16-21) piše kako je Melbourne sedamdesetih godina imao samo crkvu sv. Nikole Tavelića - danas župnik vlč. Mato Križanac. Onda su tijekom vremena nastala još dva katolička centra: istočni Springvile - župnik vlč. Ivica Zlatunić, i zapadni Sunshine - vlč. Josip Vranješ. Hrvati kupuju ledinu i grade dvoranu, višenamjensku, 1985. Župnik je tada bio Zlatunić. Godine 1986. dolazi kao mladomisnik Vranješ, koji tijekom vremena formira odbor za gradnju crkve.¹¹ Australaska je tvrtka J. Mikulića dala projekt, 1989., koji je 1990.-1991. u domovini revidiran. Počelo se graditi 1993. Ali domovinski rat prekinuo rad u Australiji, jer se zajednica usmjerila na domovinsku pomoć. Ponovno je sve počelo 1996. i dovršeno 2001. godine. Treća je faza bila najzahtjevnija i najskuplja. Odlučeno je da umjetnici budu iz domovine. Vlč. Vranješ uspješno je koordinirao i sve umjetnike i radnike i njihove umjetnine i radove. Crkva je danas, osim svoje temeljne svrhe, također spomenik arhitekture i galerija umjetnosti hrvatskih talenata, koji su se stavili u službu biblijske objave, liturgijske proslave i teološke pouke. Crkva kao arhitektonsko-umjetničko zdanje - oaza svetosti i svjetlosti - veliko-dušan je dar hrvatskoga intelekta i dlana - na punih 14 stranica donesen je imenik darovatelja - a monografija kao izdanje u riječi i slici vrijedna kopija crkve u 3.000 primjeraka. Kad bilo koji svećenik ili putnik dođe u Sunshine, ima što vidjeti.

Što bi bilo poželjno u monografiji? Netko bi poželio da se na uvodnoj stranici javio i mjesni biskup sa svojom riječi. Drugi: da su slova u tekstu malo veća kad

¹¹ Članovi su: Nikola Babić, Ante Dragović, Krsto Lašić, Stipe Mandušić, John Mikulić, Joško i Nenad Topić.

ionako ima prostora. Treći: da je visokostilski tekst pa onda i prijevod prilagođeniji prosječnu vjerniku, čitatelju. Četvrti: da su na prijevod bacili oko i jezikoslovci kojima je crkveno nazivlje svakodnevno. Itd. Ali koliko ljudi, toliko ukusa.

Naše iskrene čestitke! Congratulations! Bilo sve na slavu Bogu, na porast vjere katoličke, na duhovnu ko-

rist vjernika koji gravitiraju sv. Leopoldu u Sunshine-u i na čast umjetnicima i dobrotvorima! Župniku Vranješiu i svim župljanima moćni zaštitnik sv. Bogdan Leopold isprobao od Boga dobro zdravlje i čuvao ih od svakoga zla duše i tijela!

BISKUPOVA KRATKA KRONIKA

3. rujna 2008. u kripti sv. Josipa u mostarskoj katedrali podijelio sakrament sv. potvrde kandidatima kojima je zloporabom prijašnjih godina nevaljano podijeljen obred sv. krizme.

- Održana sjednica Ordinarijata (103).

3.-4. rujna u Emausu u Bijelom Polju sa skupinom kolega proslavio 39. obljetnicu prezbiterskoga ređenja.

4. rujna popodne u Gabeli predvodio Misu zadušnicu na sprovodu pok. Pere Turudića, oca novoimenovanog čapljinškog župnika don Ivana.

6.-12. rujna, na poziv časne sestre Dolores Matić, vodio duhovne vježbe sestrama dominikankama u njihovoj kući matici u Korčuli.

13. rujna, održana sjednica Ordinarijata.

14. rujna prije podne na poziv župnika msgr. Luke Pavlovića, predvodio misno slavlje za obljetnicu posvete Katedrale Marije Majke Crkve.

- Uvečer u 18,00 predvodio euharistijsko slavlje u mostarskoj katedrali. U propovijedi govorio o Križu Gospodinovu prema nauci sv. Pavla. Sjetio se 16. obljetnice svoga biskupskog ređenja.

15. rujna na poziv ravnatelja mostarske bolnice dr. Ante Kvesića posjetio novoizrađene prostorije bolnice i kapelicu na Bijelom Brijegu.

19. rujna primio gospođu Zrinku Babić Johnston iz Australije i Neđu Babića iz Ministarstva za turizam u Sarajevu.

- Na poziv don Ivica Borasa, župnika u Dračevu, u župnoj dvorani održao zaručnicima predavanje o smislu bračnoga života.

20. rujna, na poziv ravnatelja dr. Ante Kvesića, izrekao pozdrav i čestitku na svečanom otvaranju glavne zgrade Kliničke bolnice na Bijelome Brijegu u Mostaru.

21. rujna na poziv dr. fra Marinka Leke, župnika u Rakitnu, u župnoj crkvi slavio sv. Misu i krstio Anu-Mariju i Juru, blizance Ivana i Dinke Soldo.

22. rujna, održana sjednica Ordinarijata.

23. rujna na poziv župnika fra Milana Lončara u župnoj dvorani u Posušju zaručnicima održao dva ve-

černja predavanja o smislu i značenju bračnoga života.

25. rujna, četvrtak, zajedno s don Ivanom Štiro-njom, vikarom za pastoral i povjerenikom za duhovna zvanja, pohodio Travničko sjemenište, slavio sv. Misu u sjemenišnoj crkvi u povodu "četvrtka Sluge Božjega Petra Barbarića", susreo se s novim rektorom don Marijanom Pejićem i drugim poglavarima, održao predavanje sjemeništarcima i internistima na temu: "Prinesi mi sebe, a ne Izaka". Razgovarao sa sedmoricom sjemeništaraca mostarsko-duvanjske biskupije.

26.-30. rujna, na poziv msgr. Nikole Uravića, rektora riječke nadbiskupske bogoslovije, održao bogoslovima duhovne vježbe u Lovranu.

28. rujna, nedjelja, susreo se s riječkim nadbiskupom msgr. dr. Ivanom Devčićem.

- Zamolio msgr. Iliju Janjića, biskupa kotorskoga, da predvodi misno slavlje u katedrali u Trebinju u povodu Dana Trebinjsko-mrkanske biskupije.

2. listopada 2008. delegirao dr. don Božu Goluzu da sudjeluje na simpoziju o fra Didaku Buntiću u dvorani Stjepana Hercega Kosače u Mostaru.

3.-4. listopada sudjelovao na svečanoj proslavi uspostave Đakovačko-osječke metropolije u Đakovu.

5. listopada izišao na lokalne izbore u Mostaru. Pohodio svećenike u Čapljini, župnika don Ivana Turudića, i župnoga vikara don Ivicu Stankovića.

6. listopada, održana sjednica Ordinarijata.

8. listopada, zajedno s pastoralnim vikarom don Ivanom i gosp. Herbertom Schedlerom iz njemačkoga *Renovabisa*, pohodio župu Nevesinje, i zajedno sa župnikom don Antom Luburićem pogledali radove na kapelici kod župne kuće. Zatim posjetio župnika don Ivana u Čapljini.

10. listopada posjetio župnika don Ivu i kapelana don Milu na Buni. Susreo se s dr. Zdravkom Tomcem na Buni. Razgovarali o njegovoj knjizi "Obraćenje - od komunista do vjernika".

11. listopada, na preporuku župnika don Mirka Hladnoga, primio u bogosloviju Ivicu Zebu, župljani Hrvatske župe sv. Pavla apostola u Clevelandu, SAD.

12. listopada, nedjelja, delegirao pastoralnoga vikara don Ivana da slavi sv. Misu i susretne se s vjernicima Trebinjske biskupije u Zagrebu na Jordanovcu, na njihovu zamolbu.

13.-16. listopada održao duhovne vježbe svećenicima Đakovačko-osječke nadbiskupije u karmelićanskom samostanu sv. Ilije na Buškom jezeru.

14. listopada predvodio Misu zadušnicu, u konceleciji s oko 50 svećenika, za pokojnoga don Vinka Majića, u groblju u Drinovcima.

16. listopada predvodio Misu zadušnicu, u konceleciji s oko 40 svećenika, za pokojnoga don Josipa Serdarušića, u groblju u Rošku Polju.

- Susreo se sa županom neretvansko-hercegovačkim Srećkom Borasom, na njegovo traženje.

19. listopada, na poziv vlč. Josipa Gonana, školskoga kolege, uz blagoslov nadbiskupa zagrebačkoga kard. Josipa Bozanića, slavio sv. Misu najprije u župi Slavetiću, zatim u župi sv. Jane u Zagrebačkoj nadbiskupiji.

19.-22. listopada održao duhovne vježbe svećenicima Požeške biskupije u Pastoralnom centru u župi Velika kod Požege. Susreo se s mjesnim biskupom msgr. dr. Antunom Škvorčevićem.

24. listopada primio dr. Pavla Knezovića, dr. Stipu Kutlešu i dr. Antu Škegru, profesore na Sveučilištu u Mostaru.

27. listopada, održana sjednica Ordinarijata.

28. listopada vodio sjednicu Vijeća za obitelj u Sarajevu. Susreo se s kardinalom Vinkom Puljićem, nadbiskupom vrhbosanskim, i pomoćnim biskupom msgr. Perom Sudarom.

- Don Ivan Štironja, povjerenik za zvanja, posjetio Vrhbosansku bogosloviju.

31. listopada delegirao don Ivana, povjerenika za zvanja, da pohodi bogoslove i sjemeništare u Splitu.

1. studenoga 2008., u dogovoru sa župnim upraviteljem Nevesinja, don Antom Luburićem, prije podne blagoslovio novoizgrađenu kapelicu u početku sv. Mise u čast Obraćanja sv. Pavla (25. siječnja). Zajedno s don Antom pohodio Gacko, Bileću, Trebinje i Ljubinje, pomolio se za pokojne župnike i za sve vjernike koji počivaju na mjesnim grobljima. U trebinjskoj katedrali poslije podne slavio sv. Misu.

2. studenoga, Dušni dan, slavio sv. Misu na groblju u Čeljevu, podijelio nazočnima apostolski blagoslov i potpuni oprost. Pohodio s braćom grobove svojih pokojnih roditelja Grge i Anice.

3.-5. studenoga sudjelovao na 44. zasjedanju BK BiH u Sarajevu.

3. studenoga pod koncelebriranom sv. Misom, prikazanom za pokojne nad/biskupe i svećenike Vrhbosanske nadbiskupije u sarajevskoj katedrali, održao prigodnu propovijed. Koncelebraciju predvodio kard. Vinko Puljić.

7. studenoga podijelio sakrament sv. krizme u kripti sv. Josipa: troje iz Gruda, dvoje iz Čapljine.

8. studenoga, na poziv don Ivana Bebeka, kapelana i voditelja tečaja, u Pastoralnom centru sv. Josipa pri katedrali zaručnicima održao predavanje o životnom smislu bračnoga života.

- Delegirao pastoralnoga vikara don Ivana da blagoslovi novosagrađenu kapelicu na Međugorju u župi Hutovo.

9. studenoga, nedjelja, na poziv msgr. Ilije Janjića, kotorskoga biskupa, sudjelovao s ostalom šestoricom nad/biskupa i brojnim svećenicima u konceleciji koju je predvodio kardinal Vinko Puljić u čast blaženoga Gracije Kotoranina u Mulu u Kotoru, u povodu 500. obljetnice Blaženikove smrti.

10. studenoga, održana sjednica Ordinarijata.

11. studenoga, predvodio koncelebriranu sv. Misu u mostarskoj katedrali u povodu 14. obljetnice smrti Antonije Sesar i Danijele Vidović, vjeroučenica 8. razreda, koje su poginule u predvorju kripte sv. Josipa pripremajući se za sat vjeronauka.

14. studenoga, na poziv don Pave Piplice, dekana i župnika trogirskoga, predvodio misno slavlje u katedrali sv. Lovre, zaštitnika, u povodu svetkovine sv. Ivana Trogirskoga, su-zaštitnika katedrale. Pohodio sestre benediktinke u mjesnom samostanu.

- Posjetio nadbiskupa msgr. dr. Marina Barišića u Splitu.

- Razgovarao s vicerektorom bogoslovije dr. don Alojzijem Čondrićem i petoricom bogoslova iz hercegovačkih biskupija.

- Susreo se s rektorom Dječakoga sjemeništa u Splitu dr. don Mladenom Parlovom i trojicom sjemeništara iz Hercegovine.

15. studenoga, spomendan sv. Alberta Velikoga, zaštitnika Teološkog instituta u Mostaru, na poziv predstojnika instituta dr. don Ante Pavlovića, u katedralnoj dvorani nazočio prigodnoj akademiji i održao predavanje "Sveti Pavao u naše vrijeme", s posebnom porukom svršenim katehetama, koji su toga dana primili diplomu. Bilo ih je dvadeset.

18. studenoga posjetio rektora bogoslovije dr. Niku Ikića u Sarajevu. U bogoslovijskoj dvorani pape Pavla VI., u nazočnosti kardinala Vinka Puljića, rektora, ostalih poglavara, profesora, bogoslova, sestara i drugih sudionika predstavio monografiju "Oaza svetosti i

svjetlosti - Crkva svetog Leopolda Bogdana Mandića” u Hrvatskom katoličkom centru Sunshine, Melbourne, Australija, gdje župnikuje vlč. Josip Vranješ.

19. studenoga vodio sjednicu Katehetskog vijeća BK BiH u Sarajevu.

20. studenoga, održana sjednica Ordinarijata (109).

- Primio s. Luciju Baturina, provincijalku sestara Službenica milosrđa, u pratnji s. Terezije Raguž, predstojnice sestara “ančela” u Mostaru u Dječjem vrtiću.

21. studenoga, Prikazanje Blažene Djevice Marije - Gospa od zdravlja, na poziv župnog upravitelja fra Stipana Šarića predvodio sv. Misu i posvetio novi kameni oltar u župnoj crkvi u Veljacima; sudjelovali u konceleciji: provincijal fra Ivan Sesar, dekan don Damjan Raguž i desetak okolnih svećenika.

21.-22. studenoga, na poziv dr. don Ante Pavlovića, predstojnika Teološkog instituta, predvodio duhovne vježbe školskim katehetama hercegovačkih biskupija u Emausu u Bijelom Polju, trećega dana završio ih don Ante; sudjelovalo 25 vjeroučitelja i vjeroučiteljica; tema: Abrahamov poziv i primjer.

23. studenoga, nedjelja, Krist Kralj, na poziv don Dominika Stojanovića, župnika na Kupresu, uz blagoslov nadbiskupa kard. Vinka Puljića, predvodio misno slavlje u župnoj crkvi Svete Obitelji.

26. studenoga predvodio koncelebrirano euharistijsko slavlje članova “Svećeničke uzajamnosti” u Emausu u Potocima.

- Predsjedao godišnjem sastanku Prezbiterskoga vijeća na Ordinarijatu u Mostaru.

- Primio obavijest od p. Franza Meuresa, S.J., rektora Germanicuma-Hungaricuma, da je mostarskomu bogoslovu Davoru Berezovskomu biskup Josef Clemens podijelio službu akolitata, 23. studenoga 2008.

27. studenoga primio Vlatka Menixa, direktora Hercegovačke radiotelevizije Mostar, i Željka Raguža, glavnoga ravnatelja RTV HB - Radio Herceg-Bosne.

30. studenoga, nedjelja, na poziv župnika dr. don Ivica Puljića, u župnoj crkvi u Neumu predvodio misno slavlje i propovijedao u 9,30 i u 11,00 te obavio kanonsku vizitaciju.

- U popodnevrim satima posjetio sestre Maloga Isusa u kući sv. Leopolda Bogdana Mandića u Neumu.

1. prosinca 2008. primio s. Marie-Annu, vrhovnu poglavaricu Služavki Maloga Isusa iz Zagreba, i s. Krunoslavu Adžamić iz Rehabilitacijskog centra u Mostaru.

2. prosinca primio dr. fra Miljenka Šteku, predsjednika, i fra Milana Lončara, člana Provincijskog odbora HFP za proslavu 800. obljetnice Franjevačkoga reda (1209.-2009.)

3. prosinca predvodio sjednicu Zbora savjetnika u dvorani Ordinarijata.

SVEĆENIČKI BISKUPIJSKI KANDIDATI 2008./2009. GODINE

Bogoslovi

Prva godina studija u Splitu:

STANKOVIĆ Josip - Aladinići

ZUBAC Tomislav - Čitluk

ZEBA Ivica - Cleveland

Druga godina u Sarajevu:

BIJAKŠIĆ Ivan - Mostar, Katedralna župa

PAŽIN Damir - Stolac

Pauzira:

ČARAPINA Ante - Mostar, Sv. Matej

Treća godina u Zagrebu:

MILIČEVIĆ Pero - Mostar, Sv. Ivana

Četvrta godina, u Splitu:

KEPIĆ Ivan - Gradina

MARČIĆ Ivan - Stolac

u Zagrebu:

LOVRIĆ Pero - Gradina

Peta godina u Rimu:

BEREZOVSKI Davor - Mostar, Sv. Matej

Sjemeništarci

Drugi razred u Travniku:

BOBAN Slaven - Mostar, Sv. Ivan

DUSPARA Ivan - Posuški Gradac

KREŠIĆ Marin - Mostar, Sv. Marko

LAUC Bernard - Studenci

PANDŽA Valentini - Mostar, Sv. Ivan

PERIĆ Robert - Blagaj-Buna

Treći razred u Splitu:

VUČINA Mario - Blagaj-Buna

u Travniku:

PETKOVIĆ Ilija - Studenci

Četvrti razred u Splitu:

ČULE Josip - Kruševo

MARKOVIĆ Mateo - Mostar, Sv. Matej

TEČAJEVI PRIPRAVE ZA SAKRAMENTALNU ŽENIDBU u hercegovačkim središtima 2009. godine

Mjesec	MOSTAR Sv. Petar i Pavao 036/319-688	MOSTAR Katedrala 036/331-353	HUMAC 039/833-000	ŠIROKI BRIJEG 039/705-326	DUVNO 034/352-092	POSUŠJE 039/681-052	STOLAC 036/853-005
Siječanj	od 26. do 30.	9., 10. i 11.					
Veljača			od 9. do 13.		od 16. do 21.	od 16. do 20.	
Ožujak	od 2. do 6.	27., 28. i 29.		3., 4. i 5., 10., 11. i 12.			14., 15. i 16.
Travanj			od 27.		od 20. do 25.	od 20. do 24.	
Svibanj	od 18. do 22.	8., 9. i 10.	do 1.				
Lipanj			od 29.	16., 17. i 18., 19., 21. i 22.	od 1. do 6.	od 15. do 20.	
Srpanj			do 3.				
Kolovoz		28., 29. i 30.					
Rujan	od 7. do 11.			15., 16. i 17., 22., 23. i 24.	od 14. do 19.	od 21. do 25.	18., 19. i 20.
Listopad	od 19. do 23.		od 5. do 9.				
Studeni		6., 7. i 8.		3., 4. i 5. 10., 11. i 12.	od 16. do 21.	od 23. do 27.	
Prosinac							

Napomena:

Ovdje su upisana sva središta koja imaju raspored tečaja za cijelu godinu. Početak predavanja ustaljen je u Duvnu i na Posušju - redovito je u 18 sati, te u Mostaru - katedrala u 19 sati.

Prijedlog je da sudionici na Tečaju, za troškove Tečaja, dadnu svoj doprinos u visini jedne (1) misne nakane.

